

**KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ, HUMANITARINIŲ MOKSLŲ IR MENŲ
FAKULTETAS**

Viltė Antanavičiūtė

**NEFORMALIOJO VAIKŲ ŠVIETIMO ORGANIZAVIMAS
SAVIVALDYBĖSE: KAUNO IR ROKIŠKIO MIESTŲ ATVEJAI**

Baigiamasis magistro projektas

Vadovė

Doc. dr. Irena Luobikienė

Kaunas, 2016

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ, HUMANITARINIŲ MOKSLŲ IR MENŲ FAKULTETAS

NEFORMALIOJO VAIKŲ ŠVIETIMO ORGANIZAVIMAS
SAVIVALDYBĖSE: KAUNO IR ROKIŠKIO MIESTŲ ATVEJAI

Baigiamasis magistro projektas

Viešasis administravimas (kodas 621N70001)

Vadovas

Doc. dr. Irena Luobikienė

Recenzentas

Prof. habil. dr. G. Merkys

Projektą atliko

Viltė Antanavičiūtė

KAUNAS, 2016

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS

Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų

(Fakultetas)

Viltė Antanavičiūtė

(Studento vardas, pavardė)

Viešasis administravimas, 621N70001

(Studijų programos pavadinimas, kodas)

„Neformaliojo vaikų švietimo organizavimas savivaldybėse: Kauno ir Rokiškio miestų atvejai“

AKADEMINIO SAŽININGUMO DEKLARACIJA

20 16 m. Gegužės 30 d.
Kaunas

Patvirtinu, kad mano, Viltės Antanavičiūtės, baigiamasis projektas tema „**Neformaliojo vaikų švietimo organizavimas savivaldybėse: Kauno ir Rokiškio miestų atvejai**“ yra parašytas visiškai savarankiškai ir visi pateikti duomenys ar tyrimų rezultatai yra teisingi ir gauti sąžiningai. Šiame darbe nei viena dalis nėra plagijuota nuo jokių spausdintinių ar internetinių šaltinių, visos kitų šaltinių tiesioginės ir netiesioginės citatos nurodytos literatūros nuorodose. Įstatymų nenumatytų piniginių sumų už šį darbą niekam nesu mokėjęs.

Aš suprantu, kad išaiškėjus nesąžiningumo faktui, man bus taikomos nuobaudos, remiantis Kauno technologijos universitete galiojančia tvarka.

(vardą ir pavardę įrašyti ranka)

(parašas)

SANTRUMPŲ ŽODYNĖLIS

AIKOS – atvira informavimo konsultavimo orientavimo sistema

EBPO - ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija

FŠPU – formalųjį švietimą papildantis ugdymas

IKT – informacinės kompiuterinės technologijos

IT – informacinės technologijos

ITC – švietimo informacinių technologijų centras

LSD – Lietuvos statistikos departamentas

NU – neformalusis ugdymas

NVO – nevyriausybinė organizacija

NVŠ – neformalusis vaikų švietimas

PVU – pasirenkamasis vaikų ugdymas

ŠMM – Švietimo ir mokslo ministerija

ŠVIS – švietimo valdymo informacinė sistema

UPC – ugdymo plėtotės centras

VŠĮ – viešoji įstaiga

LENTELĖS

1 lentelė. Formaliojo ir neformaliojo švietimo skirtumai	19
2 lentelė. Pasirenkamojo vaikų ugdymo skirstymas	23
3 lentelė. Pasirenkamojo vaikų ugdymo principai	25
4 lentelė. Mokyimo įstaigų skaičius (vienetais) Lietuvos Respublikos savivaldybėse 2015 metais	26
5 lentelė. Kauno miesto savivaldybės neformaliojo švietimo įstaigų kaita (įstaigų skaičius) 2009 – 2014 mokslo metais	41
6 lentelė. Švietimo įstaigų skaičius (vienetais) Rokiškio mieste 2014 - 2015 mokslo metais	44
7 lentelė. VšĮ „Karo paveldo centre“ 2015 metais vykdomos neformaliojo vaikų švietimo veiklos ..	48
8 lentelė. VšĮ Rokiškio jaunimo centre 2015 - 2016 metais vykdomos neformaliojo švietimo veiklos	51
9 lentelė. GLM regresijos modelio aprašomoji statistika tiriant kintamųjų koreliaciją VšĮ „Karo paveldo centras“ atveju	68
10 lentelė. GLM regresijos modelio aprašomoji statistika tiriant kintamųjų koreliaciją VšĮ Rokiškio jaunimo centro atveju	69
11 lentelė. GLM regresijos modelio aprašomoji statistika tiriant nepriklausomų kintamųjų statistinį reikšmingumą VšĮ „Karo paveldo centras“ atveju	69
12 lentelė. GLM regresijos modelio aprašomoji statistika tiriant nepriklausomų kintamųjų statistinį reikšmingumą VšĮ Rokiškio jaunimo centro atveju	70

PAVEIKSLAI

1 pav. Lietuvos Respublikos švietimo sistemos sandara	17
2 pav. Strategijoje „Lietuva 2030“ nurodytos pagrindinės valstybės pažangos sričių sritys ir švietimo sąsaja su jomis	30
3 pav. Neformaliojo vaikų švietimo mokyklų tankumas savivaldybėse	37
4 pav. PVU finansavimo modelio diegimo planas.	39
5 pav. Mokinių užimtumas (%) neformaliojo ugdymo veiklomis Kauno miesto savivaldybėje	42
6 pav. Populiariausios neformaliojo švietimo veiklos (%) Rokiškio miesto savivaldybėje	46
7 pav. Tėvelių, dalyvavimo apklausoje aktyvumas (%), pagal jų vaikų lankomą NVŠ programą, VšĮ „Karo paveldo centre“ (n = 57, Kauno atvejis)	58
8 pav. Tėvelių, dalyvavimo apklausoje aktyvumas (%), pagal jų vaikų lankomą NVŠ programą, VšĮ Rokiškio jaunimo centre (n = 89, Rokiškio atvejis)	59
9 pav. Tėvelių nuomonė (%) apie VšĮ „Karo paveldo centre“ organizuojamas NVŠ programas pagal kriterijus (n = 57, Kauno atvejis)	59
10 pav. Tėvelių nuomonė (%) apie VšĮ Rokiškio jaunimo centre organizuojamas NVŠ programas pagal kriterijus (n = 89, Rokiškio atvejis)	60
11 pav. Tėvų informacijos šaltiniai (%) apie VšĮ „Karo paveldo centras“ organizuojamus NVŠ užsiėmimus (n = 57, Kauno atvejis)	62
12 pav. Tėvų informacijos šaltiniai (%) apie VšĮ Rokiškio jaunimo centras organizuojamus NVŠ užsiėmimus (n = 89, Rokiškio atvejis)	62
13 pav. VšĮ „Karo paveldo centre“ būrelius lankančių vaikų tėvų nuomonė (%), apie priežastis, lemiančias vaikų pasirinkimą lankyti būrelius (n = 57, Kauno atvejis)	63
14 pav. VšĮ Rokiškio jaunimo centre būrelius lankančių vaikų tėvų nuomonė (%), apie priežastis, lemiančias vaikų pasirinkimą lankyti būrelius (n = 89, Rokiškio atvejis)	64
15 pav. NVŠ kryptys, kurias renkasi VšĮ „Karo paveldo centre“ būrelius lankantys vaikai (%), kitose Kauno švietimo įstaigose (n = 57, Kauno atvejis)	65
16 pav. NVŠ kryptys, kurias renkasi VšĮ Rokiškio jaunimo centre būrelius lankantys vaikai (%), kitose Rokiškio švietimo įstaigose (n = 89, Rokiškio atvejis)	65
17 pav. VšĮ „Karo paveldo centras“ informantų nuomonė (%) apie teiktą teiginių svarbą, vaikui renkantis NVŠ užsiėmimus (n = 57, Kauno atvejis)	66
18 pav. VšĮ Rokiškio jaunimo centras informantų nuomonė (%) apie teiktą teiginių svarbą, vaikui renkantis NVŠ užsiėmimus (n = 89, Rokiškio atvejis)	67

19 pav. Vši „Karo paveldo centro“ informantų, NVŠ organizavimo Kauno mieste, vertinimas (%), (n = 57, Kauno atvejais).....	71
20 pav. Vši Rokiškio jaunimo centro informantų, NVŠ organizavimo Rokiškio mieste, vertinimas (%), (n = 89, Rokiškio atvejais).....	71
21 pav. Vši „Karo paveldo centras“ informantų nuomonė (%) apie priežastis, lemiančias mažesnių vaikų dalyvavimą NVŠ (n = 57, Kauno atvejais)	72
22 pav. Vši Rokiškio jaunimo centras informantų nuomonė (%) apie priežastis, lemiančias mažesnių vaikų dalyvavimą NVŠ (n = 89, Rokiškio atvejais).....	73

TURINYS

SANTRUMPŲ ŽODYNĖLIS	4
LENTELĖS	5
PAVEIKSLAI	6
SUMMARY	10
ĮVADAS	12
1. NEFORMALIOJO VAIKŲ ŠVIETIMO ORGANIZAVIMAS SAVIVALDYBĖSE TEORINIU ASPEKTU	15
1.1. Lietuvos Respublikos švietimo sistema: formalusis ir neformalusis švietimas	15
1.2. Neformaliojo vaikų švietimo samprata, tikslai, uždaviniai ir paskirtis.....	20
1.3. Neformalusis vaikų švietimas savivaldybėse	26
2. NEFORMALIOJO VAIKŲ ŠVIETIMO TEISINIS REGLAMENTAVIMAS LIETUVOJE 29	
2.1. Teisės aktai, reglamentuojantys neformalųjį vaikų švietimą Lietuvoje.....	29
2.2. Teisės aktai, reglamentuojantys neformaliojo vaikų švietimo organizavimą savivaldybėse	34
3. NEFORMALIOJO VAIKŲ ŠVIETIMO ORGANIZAVIMO KAUNO IR ROKIŠKIO MIESTŲ SAVIVALDYBĖSE BŪKLĖS ANALIZĖ	37
3.1. Neformaliojo vaikų švietimo organizavimas Kauno ir Rokiškio miestų savivaldybėse .	37
3.2. Viešosios įstaigos „Karo paveldo centras“ neformaliojo vaikų švietimo veiklos organizavimas.....	46
3.3. Viešosios įstaigos „Rokiškio jaunimo centras“ neformaliojo vaikų švietimo veiklos organizavimas.....	49
4. NEFORMALIOJO VAIKŲ ŠVIETIMO ORGANIZAVIMAS SAVIVALDYBĖSE: EMPIRINIS TYRIMAS	54
4.1. Tyrimo metodika	54
4.2. Tyrimo rezultatai ir jų analizė	57
4.2.1. Vaikų tėvų požiūris apie neformaliojo vaikų švietimo organizavimą Kauno ir Rokiškio miestų savivaldybėse	57

4.2.2. Viešosios įstaigos „Karo paveldo centras“ ir Viešosios įstaigos „Rokiškio jaunimo centras“ įstaigų vadovų požiūris apie neformaliojo vaikų švietimo organizavimą	74
4.2.3. Kauno ir Rokiškio miestų savivaldybių atstovų neformaliojo vaikų švietimo organizavimo savivaldybėse vertinimas	80
IŠVADOS	88
REKOMENDACIJOS	90
LITERATŪRA	91
PRIEDAI	100

Antanavičiūtė, Viltė. *Organization of Children Non-Formal Education in Municipalities: Cases of Kaunas and Rokiškis Cities: Master's thesis in Public Administration / supervisor assoc. prof. Irena Luobikienė. Institute of Public Policy and Administration. The Faculty of Social Sciences, Arts and Humanities, Kaunas University of Technology.*

Research area and field: Public Administration and Social sciences (03 S)

Key words: children, education, non – formal, organization, municipalities.

Kaunas, 2016. 90 p.

SUMMARY

The topic of master's Project is „Organization of Children Non-Formal Education in Municipalities: Cases of Kaunas and Rokiškis Cities“. The topic of the project is relevant, because education is an important part of every country and the main function of a country is personal growth and satisfaction of information needs. Nowadays it is noted that the formal education is no longer able to develop a full - fledged personality, who is capable to participate in social life responsibly. Because of this reason, more and more attention it is paid for non - formal education, which helps to satisfy the needs of the knowledge and self - expression and to develop the competencies required for a person to become an active member of society. The novelty of the research is revealed in the fact that in the strategic documents children's non-formal education is accessible to all students. Since 2011 in order to achieve the target, in non-formal education area there are a lot of changes: the concept of children non-formal education is updated, local authorities are responsible for the implementation of children's non-formal education and non-formal education basket is introduced. The main problem of the research is: if the organization of non-formal education in municipalities has good quality; is it sufficiently developed and if all children have favorable conditions to participate in non-formal education activities. The aim of the research is to investigate organization of non-formal education in municipalities of Lithuania, based on Kaunas and Rokiškis cases. Objectives of the research: 1. To analyze organization of non-formal education in municipalities by theoretical aspect. 2. To review the legislation of documents which regulate organization of non-formal education. 3. To investigate and compare organization of children's non-formal education experiences in Kaunas and Rokiškis municipalities, based on the Public institutions "Military Heritage Centre" and Rokiškis Youth Center experiences. 4. To characterize opinions of professionals, heads of institutions and parents about organization of children's non-formal education in Kaunas and Rokiškis municipalities. In the first chapter of the project the structure of Lithuanian education system is reviewed and the differences

between formal and informal education systems are examined. This section also discloses the concept, objectives, goals and the purpose of non-formal education and the situation in municipalities of Lithuania is discussed. The second chapter of the project analyzes the legal regulation of non-formal education in Lithuania. The third master's project chapter carries out analysis of non-formal education in Kaunas and Rokiškis municipalities, based on the cases of Public institution „Military Heritage Centre“ and Rokiškis Youth Center. The fourth chapter of the project discusses about methodology of research of non-formal education and there is the analysis of the survey results. The analysis of results empirical research shows that Lithuanian municipalities organize non-formal education unevenly: the network of informal educational establishments is developed differently; municipalities do not create equal opportunities for students to participate in non-formal education, non-formal basket funds are distributed inadequate and there is no accurate data about children who attend in non-formal education. Causes of lower children's involvement in non-formal educational activities are the lack of children's willingness to attend the non-formal clubs and a large distance from the place of residence and the place of the classes. The excessive charges for clubs, and the lack of information about them influence the lower activity of children in non-formal education. It was established that the largest problems which are faced by the municipality are inappropriate approach of government representatives and under-funding, which hinders high-quality and affordable services for all children of non-formal education. It was found that in most Lithuanian municipalities there is a lack of technologies and trends in technical circles and the most popular are sports, music and dance-way non-formal education classes. In order to improve the organization of non-formal education in the municipalities it should be increased funding for non-formal education program, reduction in non-formal education circles rates; the schedule of activities should be more flexible and the current base and equipment should be updated.

ĮVADAS

Temos aktualumas. Dabartinė visuomenė susiduria su daugybe iššūkių, kurie vienaip ar kitaip susiję su jaunų žmonių mokymu, jų gerove bei valstybės ateitimi. Technologijų ir žinių pasaulyje aukščiausios kokybės prekė yra naujausia informacija, žinios, įgūdžiai ir kompetencijos. Dėmesys turi būti telkiamas į mokymosi metu vykstantį keitimąsi žiniomis, vertybėmis, įgūdžiais ir perspektyvomis tokiu būdu, kad būtų užtikrinami pragyvenimo šaltiniai ir padedama piliečiams gyventi darnų gyvenimą. Dėl šios priežasties Lietuvoje ir visame pasaulyje daug diskutuojama apie švietimą, jo įtaką jaunimo vertybėms ir švietimo strategijos bei politikos prioritetus.

Įgyvendinant Lietuvos pažangos strategiją „Lietuva 2030“, parengta Valstybinė švietimo 2013 – 2022 metų strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2013 m. gruodžio 23 d. nutarimu Nr. XII-745 „Dėl Valstybinės švietimo 2013 – 2022 metų strategijos patvirtinimo“ (toliau – Švietimo strategija). Švietimo strategijoje yra nustatytos prioritetingos švietimo sritys, kurioms numatytais metais yra skiriama daugiausia dėmesio. 2015 metais prioritetinga sritimi buvo nustatytas ikimokyklinio, bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo patrauklumo bei studijų prieinamumo ir tarptautinio konkurencingumo didinimas, o 2016 - ieji metai skirti gerinti švietimo (ikimokyklinio, bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo) ir aukštojo mokslo sistemos kokybę, prieinamumą bei didinti konkurencingumą (Valstybinės švietimo 2013 – 2022 metų strategijos įgyvendinimas, 2015).

Lietuvos švietimo sistemoje pagrindinis dėmesys ir lėšos skiriamos formaliajam švietimui, tačiau neformalusis švietimas yra neatsiejama mokymosi visą gyvenimą dalis. Formalusis ugdymas suteikia jauniems žmonėms akredituotą kompetencijų paketą, reikalingą tolimesnei karjerai, tuo tarpu neformalusis ugdymas suteikia kompetencijas, kurios įgalina jaunos žmones įsitraukti į bendruomenės gyvenimą, sėkmingiau įsitvirtinti studijose ir darbo rinkoje (Kernytė, 2004). „Pažymėtina tai, kad neformaliojo švietimo sistema, jos raida ir tendencijos išsamiau pradėtos tyrinėti tik maždaug prieš dešimtmetį, todėl iki šiol yra nepakankamai ištirtas ir suderintas neformaliojo vaikų švietimo institucijų tinklas ir jo funkcionavimo veiksmingumas, nepakankamas veiklos finansavimas, ribota materialinė bazė ir jos atnaujinimo galimybės, trūksta rekomendacijų rengiamoms programoms, teisės aktų, reglamentuojančių neformaliojo vaikų švietimo įstaigų veiklą“ (Petronienė, Taljūnaitė, 2011, p. 456).

Neformalusis vaikų švietimas (toliau – NVŠ) yra sudėtinė Lietuvos švietimo sistemos dalis, kurio veikla organizuojama pagal bendruosius švietimo sistemos principus. NVŠ pagrindinis tikslas – sudaryti sąlygas kiekvienam vaikui patenkinti interesus, saviraiškos poreikius, plėtoti savo gabumus (Neformaliojo vaikų švietimo sąnaudos ir prieinamumas tyrimo ataskaita, 2006) .

Temos naujumas. Pastaruoju metu vis didesnis dėmesys yra skiriamas NVŠ, kuris daro didelę įtaką formuojant vaikų ir jaunimo pasaulėžiūrą, sukuria palankias sąlygas ugdyti aktyvų, pilietišką, kūrybingą, laisvai atsakingą žmogų, norintį ir gebantį nuolat mokytis ir kurti savo bei bendruomenės gyvenimą. (Dačiulytė, Tamulienė, Zablackė, 2010). Švietimo strateginiuose dokumentuose yra numatyta siekti, kad NVŠ taptų prieinamas visiems mokiniams: vykdant jo finansavimą būtina taikyti mokinio krepšelio principą, padidinti neformaliojo švietimo programų įvairovę bei tolygiai išplėtoti neformalaus švietimo teikėjų tinklą.

Siekiant užsibrėžtų tikslų bei tobulinant NVŠ įgyvendinimą, šioje srityje buvo padaryta nemažai pokyčių: 2011 metais buvo atnaujinta Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija, skirta gerinti neformaliojo vaikų švietimo prieinamumą šalyje, 2013 metais patvirtintas Neformaliojo vaikų švietimo finansavimo tobulinimo 2014 – 2016 metų veiksmų planas. Taip pat, 2015 metais buvo padidinta valstybės biudžeto specialioji tikslinė dotacija savivaldybių biudžetams, lėšas skiriant NVŠ programoms finansuoti, ir nuo 2015 metų spalio 1 d. buvo įvestas NVŠ mokinio krepšelis, skirtas gerinti sąlygas mokyklinio amžiaus vaikų užimtumui, jų gebėjimų ugdymui bei tinkamų sąlygų sudarymui, kad neformaliajame švietime galėtų dalyvauti ir tie vaikai, kurie iki šiol nelankė jokių užsiėmimų. Naujausiame Neformaliojo vaikų švietimo lėšų skyrimo ir panaudojimo 2016 metams tvarkos apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2016 m sausio 5 d. įsakymu Nr. V-1 „Dėl Neformaliojo vaikų švietimo lėšų skyrimo ir panaudojimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ nurodyta, kad savivaldybė, skirstydama NVŠ lėšas, turi siekti, kad NVŠ dalyvaujančių vaikų skaičius padidėtų maksimaliai, būtų užtikrinta NVŠ programų įvairovė, kokybė ir prieinamumas.

Kiekviena savivaldybė atsakinga už NVŠ organizavimą, ir nepaisant atsiradusių teigiamų pokyčių, vis dar pastebima, kad tiek didžiųjų miestų, tiek mažesnėse savivaldybėse neformaliojo švietimo sritis išlieka problemiška: skirtingai plėtojama, stinga vykdomosios valdžios institucijų vaidmens NVŠ veiklos ir paslaugų kokybei užtikrinti, trūksta lėšų neformaliojo švietimo plėtočiai. Dėl to, svarbu analizuoti NVŠ organizavimą Lietuvos savivaldybėse, identifikuoti esamas problemas ir ieškoti neformaliojo vaikų švietimo veiklos tobulinimo galimybių. Asmeninė autorės patirtis lėmė tai, kad baigiamajame projekte buvo pasirinkta analizuoti vieną iš didžiųjų miestų bei rajoninio lygio savivaldybes, tam, kad kuo daugiau būtų įsigilinta į esamas problemas bei iššūkius, su kuriais susiduria savivaldybės įgyvendindamos NVŠ.

Pagrindinę projekte nagrinėjamą **problema** nusako klausimai – kaip savivaldybėse yra išplėtotas neformaliojo švietimo tinklas? Kokios priežastys lemia mažą vaikų dalyvavimą neformaliajame švietime? Kaip yra užtikrinama neformaliojo švietimo programų įvairovė bei kokybė?

Projekto objektas – neformaliojo vaikų švietimo organizavimas savivaldybėse.

Projekto tikslas – ištirti neformaliojo vaikų švietimo organizavimą Lietuvos savivaldybėse, remiantis Kauno bei Rokiškio miestų savivaldybių atveju.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti neformaliojo vaikų švietimo organizavimą savivaldybėse teoriniu aspektu;
2. Apžvelgti neformalųjį švietimą ir jo organizavimą reglamentuojančius teisės aktus;
3. Ištirti bei palyginti neformalaus vaikų švietimo organizavimo patirtį Kauno ir Rokiškio miestų savivaldybėse, remiantis Viešosios įstaigos „Karo paveldo centras“ bei Viešosios įstaigos „Rokiškio jaunimo centras“ atvejų pagrindu;
4. Ištirti, kaip neformaliojo vaikų švietimo organizavimą vertina Kauno ir Rokiškio miestų savivaldybių specialistai, įstaigų vadovai bei vaikų tėvai.

Darbo metodai. Rengiant magistro baigiamąjį projektą, buvo naudoti šie metodai: mokslinės literatūros ir teisės aktų analizė, apklausa raštu bei pusiau struktūruotas interviu. Taikant mokslinės literatūros analizės metodą išanalizuota neformaliojo vaikų švietimo samprata bei jo organizavimas Lietuvos Respublikos savivaldybėse. Atliekant teisės aktų analizę apžvelgti neformalųjį vaikų švietimą bei jo organizavimą Lietuvoje reglamentuojantys dokumentai. Atliekant anketinės apklausos metodą buvo ištirta tėvų, kurių vaikai lanko neformaliojo švietimo užsiėmimus VŠĮ „Karo paveldo centre“ arba VŠĮ Rokiškio jaunimo centre, nuomonė apie neformaliojo vaikų švietimo organizavimą Kauno ir Rokiškio miestų savivaldybėse. Panaudojant pusiau struktūruoto interviu metodą ištirta Kauno bei Rokiškio miestų savivaldybių specialistų, koordinuojančių NVŠ bei VŠĮ „Karo paveldo centro“ ir VŠĮ Rokiškio jaunimo centro įstaigų, kuriose vykdomos neformaliojo vaikų švietimo programos, vadovų nuomonė apie neformaliojo vaikų švietimo organizavimą Kauno ir Rokiškio miestų savivaldybėse. Surinktų duomenų analizei pritaikyti aprašomosios statistikos metodai.

Baigiamojo projekto struktūra. Pirmajame projekto skyriuje apžvelgta Lietuvos švietimo sistemos sandara, nagrinėti skirtumai tarp formaliojo ir neformaliojo švietimo sistemų. Šiame skyriuje taip pat atskleista neformaliojo vaikų švietimo samprata, tikslai, uždaviniai ir paskirtis bei aptarta neformaliojo vaikų švietimo situacija Lietuvos Respublikos savivaldybėse. Antrajame baigiamojo projekto skyriuje analizuotas teisinis neformaliojo vaikų švietimo reglamentavimas Lietuvoje. Trečiojoje magistro baigiamojo projekto dalyje atlikta neformaliojo vaikų švietimo organizavimo būklės analizė Kauno ir Rokiškio miestų savivaldybėse, remiantis VŠĮ „Karo paveldo centro“ bei VŠĮ Rokiškio jaunimo centro atvejais. Ketvirtajame projekto skyriuje aptarta neformaliojo vaikų švietimo organizavimo savivaldybėse tyrimo metodika bei pateikta atlikto empirinio tyrimo rezultatų analizė. Darbo pabaigoje pateikiamos išvados bei rekomendacijos.

Projektą sudaro 91 puslapių, 12 lentelių, 22 paveikslai, 4 priedai. Panaudota 66 mokslinės literatūros šaltiniai ir 23 teisės aktų ir duomenų šaltiniai.

1. NEFORMALIOJO VAIKŲ ŠVIETIMO ORGANIZAVIMAS SAVIVALDYBĖSE TEORINIU ASPEKTU

Šiame skyriuje aptariama Lietuvos švietimo sistemos sandara, lyginamas formalusis ir neformalusis švietimas, apibrėžiama neformaliojo vaikų švietimo samprata, tikslai, uždaviniai bei apžvelgiama neformaliojo vaikų švietimo situacija Lietuvos savivaldybėse, tam, kad būtų įgyvendintas pirmasis, baigiamoje projekte, iškeltas tikslas.

1.1. Lietuvos Respublikos švietimo sistema: formalusis ir neformalusis švietimas

Švietimas - tai veikla, kuria siekiama suformuoti asmeniui visaverčio ir savarankiško gyvenimo pagrindus bei padėti jam tobulinti savo gebėjimus. Kitaip tariant, tai yra procesas, kurio metu formaliai arba neformaliai, švietimo įstaigose ir ne tik, yra perteikiamos žinios bei formuojami gebėjimai.

Švietimo sistema yra mokymo įstaigų arba institucijų tinklas, kuris yra administruojamas valdžios bei savivaldos, aprūpinamas materialiniais ir dvasiniais ištekliais bei grindžiamas teisine baze. „Sistema apima ikimokyklinės auklėjimo įstaigas, įvairių tipų ir lygių mokyklas, užmokyklinės arba papildomos įstaigas, užsiimančias kryptingu ir sistemingu besimokančiųjų ugdymu, taip pat suaugusiųjų kvalifikacijos kėlimo institucijas“ (Rajeckas, 2001, p. 8). Kiekviena šalis turi savitą švietimo sistemą, kurios raidą nulėmė politiniai, istoriniai ir ekonominiai veiksniai. Lietuvos švietimo sistema, palyginus su kitomis valstybėmis, yra jauna ir tik 1991 metais paskelbtas Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (toliau – Švietimo įstatymas) apibrėžė pagrindinius švietimo sistemos uždavinius bei sandarą. „Švietimo sistemos vystymas ir tobulinimas yra būtina sudedamoji valstybės politikos dalis, nes kuo aukštesnis šalies švietimo lygis, tuo aukštesnis jos žinių reprodukcijos potencialas“ (Scenarijus: „Lietuvai“. Švietimo raidos scenarijų konkursas, 2011, p. 4). Dėl šios priežasties, nuo 1992 metų iki dabar buvo įgyvendinta nemažai struktūrinių pokyčių švietimo srityje.

Lietuvos švietimo sistemos kaitos procesą galima suskirstyti į tris etapus Nepriklausomos valstybės švietimo kūrimo pamokos: 1988 – 2012, 2013):

- **I etapas (1990 – 1997 m.)** – pagrindiniai siekiai šiame etape buvo – švietimo sistemos humanizavimas, demokratizavimas, modernizavimas. Šiuo laikotarpiu buvo pakeistas bendrojo lavinimo mokyklų ugdymo turinys, sukurta mokyklos kaip bendruomenės samprata, atsirado mokyklų savivalda, įteisinta aukštųjų mokyklų autonomija, pradėtas specialiųjų mokinių integravimas formaliojo švietimo įstaigose.

- **II etapas (1998 – 2002 m.)** – šiuo laikotarpiu siektiniais tikslais buvo nustatyta - švietimo prieinamumas ir tęstinumas. Pagrindinis išsilavinimas iš devynmečio pakeičiamas į dešimtmetį, Nacionalinis egzaminų centras pradėjo organizuoti centralizuotus brandos egzaminus, kurių rezultatais remiantis, pradėta kurti bendrojo priėmimo į Lietuvos aukštąsias mokyklas sistema. Įvestas vienerių metų priešmokyklinis ugdymas, o bendrojo ugdymo mokykloje įvedamas profiline mokymasis, mokinio krepšelis
- **III etapas (2003 – 2012 m.)** – šiame etape svarbiausia - švietimo ekonomiškumas, kokybė ir įrodymais pagrįsta vadyba. Dėl mažėjančio mokinių skaičiaus, pertvarkomas mokyklų tinklas, profiliavimas pakeičiamas individualiu mokinio pasirinkimu, įvykdyta aukštojo mokslo reforma - įvedamas studijų krepšelis ir stojančiųjų pasirinkimais pagrįstas aukštųjų mokyklų finansavimas, taip pat įvedamas ikimokyklinio ugdymo krepšelis (Nepriklausomos valstybės švietimo kūrimo pamokos: 1988 – 2012, 2013).

Lietuvos švietimo sistemos raidai įtakos turėjo įvairios aplinkybės: demografiniai pokyčiai, ekonominės krizės, kurios pakeitė švietimo finansavimo galimybes, taip pat Vakarų valstybių projektinė pagalba, ir ypač - įstojimas į Europos Sąjungą ir jos struktūrinių fondų parama (Scenarijus: „Lietuvai“. Švietimo raidos scenarijų konkursas, 2011).

Šiandieninės Lietuvos švietimo sistemos formavimo, švietimo politikos įgyvendinimo, švietimo sistemos valdymo ir administravimo atsakomybę Lietuvos Respublikos įstatymai suteikia Švietimo ir mokslo ministerijai. Pagrindinis įstatymas, kuriuo remiamasi, yra Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (2011 m. kovo 17 d. Nr. XI-1281 redakcija) (toliau – Švietimo įstatymas (2011)), kuriame nustatyti švietimo tikslai, švietimo sistemos principai bei sandara, švietimo veiklos bei švietimo santykių pagrindai ir valstybės įsipareigojimai švietimo srityje

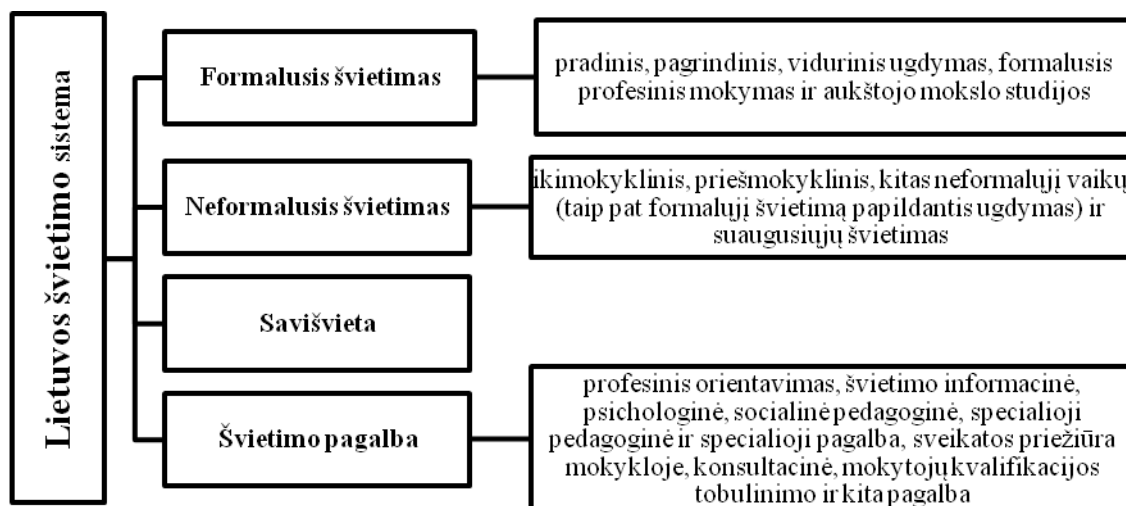
Švietimo įstatymo (2011) 5 straipsnyje yra pateikiami principai, kuriais turi būti vadovaujama įgyvendinant švietimo politiką (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas, 2011):

- **lygios galimybės** – turi būti užtikrintas švietimo prieinamumas kiekvienam, sudarytos sąlygos įgyti bendrąjį išsilavinimą bei pirmąją kvalifikaciją ir suteikta galimybė tobulinti turimą kvalifikaciją ar įgyti naują;
- **kontekstualumas** – turi egzistuoti švietimo sistemos sąsaja su krašto ūkinės, socialinės, kultūrinės raidos kontekstu, tenkinamas kintančios visuomenės reikmių atitikimas;
- **veiksmingumas** – švietimo sistema turi siekti geros kokybės rezultatų taupiai naudodama turimus išteklius, nuolat vertindama, analizuodama ir planuodama savo veiklą, remdamasi veiksminga vadyba – tinkamais ir laiku priimamais sprendimais;

- **tęstinumas** – švietimo sistema turi būti lanksti ir atvira tam, kad būtų sudarytos sąlygos kiekvienam asmeniui mokytis visą gyvenimą.

Šiais principais grindžiamas švietimas padeda asmenybei suformuoti bendrąsias vertybes bei įgūdžius, skatina mokytis ir tobulėti. Taip pat, yra užtikrinamas švietimo sistemos prieinamumas, tęstinumas ir nuoseklumas.

Švietimo įstatymo (2011) 6 straipsnyje nurodyta, kad Lietuvos švietimo sistema apima (1 pav.):

1 pav. Lietuvos Respublikos švietimo sistemos sandara. **Šaltinis:** Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas (2011). Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.E2EBE95E7723>

Analizuojant 1 paveikslą, galima matyti, kad Lietuvos švietimo sistema susideda iš keturių segmentų ir apima (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas, 2011):

Formalųjį švietimą, kuriam priskiriamas pradinis, pagrindinis, vidurinis, formalusis profesinis mokymas bei aukštojo mokslo studijos. Šis švietimas vykdomas pagal Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka patvirtintas ir įregistruotas švietimo programas, kurias baigus įgyjamas pradinis, pagrindinis, vidurinis arba aukštasis išsilavinimas ir (ar) kvalifikacija arba pripažįstama kompetencija, reikalinga įstatymų reglamentuojamam darbui ar funkcijai atlikti. Formaliojo švietimo programas vykdo mokyklos - darželiai, pradinės, vidurinės, pagrindinės, jaunimo mokyklos, taip pat gimnazijos ir profesinės mokyklos bei aukštosios mokyklos – universitetai ir kolegijos.

Neformalųjį švietimą, kuriam priskiriamas ikimokyklinis, priešmokyklinis, kitas neformalųjį vaikų (taip pat formalųjį švietimą papildantis ugdymas) ir suaugusiųjų švietimas. Neformalusis švietimas įgyvendinamas pagal įvairias švietimo poreikių tenkinimo, kvalifikacijos tobulinimo, papildomos kompetencijos įgijimo programas, išskyrus formaliojo švietimo programas (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas, 2011). Ikimokyklinis ugdymas vyksta šeimoje, o tėvams (globėjams) pageidaujant ikimokyklinio ugdymo programą vykdo lopšeliai, lopšeliai -

darželiai, darželiai, mokyklos - darželiai ir kitos mokyklos, laisvasis mokytojas ar kitas švietimo teikėjas. Neformaliojo vaikų švietimo programas vykdo laisvieji mokytojai, taip pat muzikos, dailės, meno, sporto mokyklos bei kiti švietimo teikėjai (Ugdymo plėtotės centras [UPC], 2016).

Savišvietą - kuri remiasi asmens iš įvairių šaltinių gaunamomis žiniomis ir jo praktine patirtimi. Tai yra savarankiškas mokymasis. Savišvietą, kaip ir neformalusis švietimas, gali būti organizuojama įvairiose aplinkose, tačiau ji nėra iš anksto suplanuota, tikslinga ir specialiai organizuota, gali vykti ilgą laiką. Savišvietos būdu įgytos kompetencijos gali būti pripažįstamos dviem būdais: kaip baigta formaliojo švietimo programos (išskyrus studijų programas) dalis švietimo ir mokslo ministro nustatyta tvarka arba kaip studijų programos dalis, patvirtinama pagal aukštosios mokyklos nustatytą tvarką (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas, 2011).

Švietimo pagalbą - siekiant didinti švietimo veiksmingumą, mokiniams, jų tėvams (globėjams, rūpintojams), mokytojams ir švietimo teikėjams yra teikiama specialistų pagalba. Psichologinę pagalbą teikia bei šių problemų prevenciją vykdo asmenys, turintys psichologijos bakalauro ir psichologijos magistro kvalifikacinius laipsnius arba psichologijos magistro kvalifikacinį laipsnį baigus vientisąsias studijas arba švietimo ir mokslo ministro nustatyta tvarka prilygintą aukštojo mokslo kvalifikaciją, arba teisės aktų nustatyta tvarka pripažintą kaip lygiavertę užsienyje įgytą kvalifikaciją

Lietuvos Respublikos Konstitucijos (toliau – Konstitucija) 41 straipsnyje nurodyta, kad asmenims iki 16 metų mokslas privalomas, tačiau čia kalbama apie formalųjį švietimą. Norint suvokti neformaliojo vaikų švietimo svarbą asmenybės formavimosi etape bei pripažinti jį kaip lygiavertį švietimo sistemos komponentą, vertinga neformalųjį švietimą ne tik apžvelgti, bet ir palyginti su formalioju.

Mokslininkai analizuodami formalųjį ir neformalųjį švietimą, nurodo, kad jie yra susiję vienas su kitu. Akcentuotina tai, kad neformalusis švietimas labiau papildo formalųjį – pagilina ir sustiprina įgytas žinias. Petraitytė ir Lingytė (2010) lygindamos formaliojo ir neformaliojo švietimo sąsajas išskyrė, kad neformalusis švietimas gali būti analizuojamas trimis aspektais: kaip formaliojo ugdymo alternatyva, kaip visiškai savarankiška švietimo sritis arba kaip formalųjį ugdymą papildantis elementas. Kuenzi (2005) ir Watters (2008) lyginėdami formalųjį švietimą su neformaliuoju, išskiria pastarojo privalumus: atvirumą ir prieinamumą visiems visuomenės nariams. Minėtieji mokslininkai taip pat priduria, kad neformaliojo ugdymo metu atsiranda savęs realizavimo poreikis, kuris skatina įvairių komunikavimo formų paiešką bendraujant su tam tikros bendruomenės nariais bei papildo ugdymo/si procesą. Formaliojo ir neformaliojo ugdymo ryšį ir skirtumus analizavę Ngaka, Openjuru ir Mazur (2012) išskyrė šiuos kriterijus (1 lentelė):

1 lentelė. Formaliojo ir neformaliojo švietimo skirtumai

Kriterijus	Formalusis švietimas	Neformalusis švietimas
Tikslai	Ilgalaikiai ir bendri Pagrindas yra kvalifikacija	Trumpalaikiai ir specifiniai Kvalifikacija nėra pagrindas
Laikas	Ilgalaikis (pasiruošiamasis), pilnos darbo valandos	Trumpalaikis (periodiškas), nereguliarios darbo valandos
Turinys	Standartizuotas/svarbiausia – indėlis Akademiškas Dalyviai pasirenkami pagal nustatytus ir patvirtintus stojimo reikalavimus	Individualizuotas/ svarbiausia – rezultatas Praktinis Dalyviai apibrėžia stojimo reikalavimus
Pateikimo sistema	Orientuota į įstaigą, izoliuota nuo aplinkos Griežtai struktūruota, orientuota į mokytoją ir intensyviai naudojanti resursus	Orientuota į aplinką, susijusi su Bendruomenė Lanksti, orientuota į mokinį ir taupanti resursus
Kontrolė	Išorinė/hierarchinė	Savivalda/ demokratinė

Šaltinis: Ngaka, W., Openjuru, G., & Mazur, R.E., (2012). Exploring Formal and Non-formal Education Practices for Integrated and Diverse Learning Environments in Uganda.

Analizuojant 1 lentelėje pateiktus duomenis matyti, kad formalusis švietimas yra griežtai reglamentuojamas ir apibrėžtas, o tuo tarpu neformalusis švietimas – laisvesnis, turintis mažiau apribojimų. Formalusis ugdymas yra orientuotas į pažintinius mokinio pasiekimus, todėl baigus formaliojo švietimo įstaigą yra suteikiamas ir išduodamas išsilavinimą patvirtinantis dokumentas (Zinkevičienė, 2013). Tuo tarpu neformalusis ugdymas daugiau skatina mokinio saviraišką, kūrybą, meninius ar sportinius gabumus bei prasmingo laisvalaikio praleidimą.

1 lentelėje nurodyta, kad formaliajam švietimui būdingas laiko tikslumas - yra nustatytos darbo valandos - tai tikslingas, ilgalaikis, suplanuotas ir organizuotas (semestrai, tvarkaraščiai, akademinės valandos ir kt.) mokymasis (Zinkevičienė, 2013). Tuo tarpu neformaliajam švietimui laiko apibrėžtumas nėra būdingas (Ngaka, Openjuru, Mazur, 2012) ir tai ypatingai pasireiškia neformaliojo ugdymo būrelių metu: esant sąlygoms ar būtinybei (pvz. pasiruošimas konkursui) mokytojas skiria daugiau dėmesio mokiniams nei formaliųjų disciplinų mokytojai, kuriems pamokos laikas yra griežtai apibrėžtas. Tai paaiškinama ir skirtingais pedagogų siekiais – NVŠ teikėjai visada suinteresuoti, kad jų ugdytiniai pasiektų svaresnių rezultatų, nuo kurių kyla užsiėmimo paklausa ir taip yra pritraukiama daugiau mokinių, o formaliojo švietimo pedagogų tikslas nėra pritraukti kuo daugiau mokinių, svarbiausia – suteikti žinias, nuo kurių priklauso tolimesnis vaiko gyvenimas (egzaminų rezultatai, įstojimas į universitetus ir t.t.).

Formaliojo švietimo procesas ir ugdymo pateikimo sistema yra reglamentuojama ir vyksta nustatyta tvarka: mokytojai metų pradžioje pristato mokymo planus, kurie remiasi bendrojo lavinimo programomis ir išsilavinimo standartais. Mokiniai yra ruošiami pagal pasirinktus ar turimus

vadovėlius, parenkamos tikslingos užduotys, reikalingos įgyti bendrąjį išsilavinimą. Neformaliajame švietime sąlygos pedagogams yra žymiai geresnės: mokymo planai yra preliminarūs ir gali būti keičiami atsižvelgiant į įvairias aplinkybes ir galimybes (mokinių gabumus, jų poreikius, tėvų poreikius ir finansines sąlygas). Neformaliajame švietime apsiribojama nesudėtinga veikla, kuri dažnai lyginama su laisvalaikiu, be to veikla orientuota į individualius mokinio poreikius, suteikiama pasirinkimo laisvė (Thoidis ir Pnevmatikos, 2014). Dapkienė (2002) patvirtina, kad neformaliojo vaikų švietimo veikla turi būti turininga, įvairi, įdomi, suteikianti kuo daugiau gyvenimiškos patirties ir pan. Tačiau Dapkienė (2002) taip pat pabrėžia, kad organizuojant neformalaus ugdymo veiklą svarbu nepamiršti suformuluoti šio proceso viziją, vertybių sistemą, misiją, stebėjimo tvarką, numatyti atsakingus asmenis, paruošti plėtros planą.

Iki šiol Lietuvoje daugiausia dėmesio buvo skiriama formaliajam švietimui, tačiau, formalusis mokymasis nepakankamai atskleidžia realaus gyvenimo fenomeną. Nėra paprasta žinias ir įgūdžius „perkelti“ į realią socialinę situaciją (Zinkevičienė, 2013). Norint parengti žmones gyventi ir veiksmingai dirbti kintančiame XXI amžiuje, turi funkcionuoti neformalusis ugdymas kaip neatsiejama nenutrūkstamo ugdymo dalis (Butvilienė, 2011). Dėl to, formalusis ir neformalusis švietimas turi egzistuoti kartu taip papildydami vienas kitą bei kurdami glaudų ir nekonkurencingą tarpusavio ryšį.

1.2. Neformaliojo vaikų švietimo samprata, tikslai, uždaviniai ir paskirtis

Pagrindinis švietimo sistemos tikslas – asmenybės ugdymas, kuris yra realizuojamas pedagoginiu procesu, o didžiausias vaidmuo, šiame procese, tenka mokyklai. „Tačiau mokykla viena negali išspręsti uždavinių, keliamų bendrojo lavinimo mokyklų koncepcijoje (laiduoti kuo visapusiškesnę fizinių, psichinių ir dvasinių ugdytinių jėgų plėtotę; sudaryti sąlygas atsiskleisti vaiko individualybei; paskatinti per saviauklą tobulinti, ugdyti savo asmenybę, įsipareigojusią gimtajai kultūrai ir bendražmogiškosioms vertybėms“ (Ozolaitė, 2003, p. 102). Mokykla orientuota į teorinių žinių išdėstymą ir įsisavinimą, todėl neužtikrina pilnavertės jauno žmogaus integracijos į visuomenę. Baigę mokyklą jauni žmonės turi mažai socialinės kompetencijos, jiems trūksta komunikavimo įgūdžių, bendradarbiavimo grupėje patyrimo. Mokyklai dažnai tenkantys priekaištai yra susiję su tinkamų vertybių, kurios apsaugotų nuo įvairiausių socialinių pavojų (alkoholizmo, narkotikų, chuliganizmo ir kt.) skiepijimo stokos (Girdvainis, 2007).

Neformalusis mokymasis padeda vaikams formaliojo ugdymo būdu įgytas žinias taikyti praktikoje, skatina jų domėjimąsi jiems patinkančia veikla ir jų žingeidumą, papildo mokymą nauju turiniu, formomis ir metodais. Dalyvaudamas įvairiose neformaliojo švietimo programose, vaikas gali plėtoti savo gabumus, tenkinti saviraiškos poreikį, atskleisti kūrybinius gebėjimus bei patenkinti savo

pagrindinius poreikius (Girdvainis, 2007). Gerai organizuotas vaikų ir jaunimo neformalusis švietimas ir laisvalaikio užimtumas yra būtina jaunosios kartos socializavimo (- si) sąlyga, taip pat ir veiksminga nusikalstamumo prevencija. Žmogui be socialinio pomėgio, atsiranda tikimybė užsiimti socialiai nepriimtina veikla, dėl to neformaliojo švietimo veiklos svarba tokiaame kontekste yra neabejotinai labai didelė (Žygaitienė, Sinkevičienė, 2014). Neformaliojo ugdymo veiklos organizavimą Lietuvoje atlieka neformaliojo vaikų švietimo ir bendrojo lavinimo mokyklos, nevyriausybinių organizacijos, dienos centrai ir kitos švietimo paslaugas turinčios teisę teikti įstaigos. "Per įvairius socializacijos, kultūrinius, prevencinius ir kitus projektus bei programas remia ir kitos šalies institucijos, savivaldybės, fondai" (Petronienė ir Taljūnaitė, 2011, p. 455).

Lietuvoje neformalusis švietimas kaip ugdymo forma įteisintas 1991 metais Švietimo įstatymu ir vadintas papildomu ugdymu. Tačiau iki 2002 metų jis nebuvo aiškiai apibrėžtas ir tik įsigaliojus naujai Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo redakcijai (2003), ankstesnis papildomojo ugdymo pavadinimas pakeistas į neformalųjį švietimą. O naujausiose Švietimo įstatymo 2011 metų redakcijoje įteisinta nauja sąvoka - formalųjį švietimą papildantis ugdymas (toliau – FŠPU), kuris yra priskiriamas NVŠ. Įvairiuose strateginiuose dokumentuose ir mokslininkų darbuose yra išlikę skirtingos neformalaus vaikų švietimo sąvokos („neformalusis vaikų švietimas“, „neformalusis vaikų ugdymas“, „papildomas vaikų ugdymas“, „neformalus vaikų mokymas“ ir t.t), todėl šiame darbe jos bus vartojamos kaip sinonimai, turint omenyje, kad tai yra lavinimo veiklų formos, kurių metu stiprinami mokinių įgūdžiai bei kompetencijos, gilinamos praktinės žinios, didinamas mokinių užimtumas bei formuojamos vertybinės nuostatos (UPC, 2016).

Garbarauskaitė – Jakimovska (2014) teigia, kad dėl savo naujumo iki šiol neformalusis švietimas yra mažai tirtas, abstrakčiai reglamentuotas ir vis dar nepažįstamas visuomenei, kurioje įprastas ugdymas – tai formalusis švietimas, turintis aiškias struktūras, procesus, kontrolę, vertinimą ir reglamentavimą (Garbarauskaitė – Jakimovska, 2014). Atsiradus neformaliajam švietimui, kuris yra savanoriškas, kuriame užsiėmimai ar kursai retai struktūruojami formaliojo švietimo sistemai įprastais laiko tarpų ar dalykinio turinio principais, o mokymosi pasiekimai bei rezultatai retai yra reglamentuojami ar vertinami įprastais, matomais būdais (Chisholm, 2005), dažnai susiduriama su visuomenės pasipriešinimu dėl tokio ugdymo neaiškumo ir neapibrėžtumo. Gali pasirodyti, kad NVŠ, lyginant su privalomuoju švietimu, yra pagalbinė formaliojo švietimo forma. Tačiau šis ugdymas - tai yra kryptingas ugdymo (- si) procesas, turintis mokomuosius tikslus, darbines temas, klasifikaciją, principus ir funkcijas (Šliažienė, 2014). Kvieskienė ir Petronienė (2007) taip pat teigia, kad NVŠ yra organizuojamas pagal bendruosius švietimo sistemos principus, kurio pagrindinis tikslas – sudaryti sąlygas ir galimybes patenkinti saviraiškos poreikius bei plėtoti gabumus. NVŠ sistema turi funkcionuoti taip, kad kiekvienas vaikas galėtų (Kvieskienė ir Petronienė, 2007, p. 61):

- gilinti, papildyti žinias, įgytas formaliojo ugdymo metu;
- menine, sportine ar kitokia veikla realizuoti saviraiškos poreikius;
- ugdyti save, kaip socialinį subjektą: laisvai, nevaržomai bendrauti su vienmečiais, jaunesniais ar vyresniais už save, įvairių tautybių ir įsitikinimų žmonėmis;
- ugdytis kompetencijas, būtinas aktyviai ekonominei veiklai, profesinei karjerai;
- ugdytis pilietiškumą, tautinę ir kultūrinę savimonę.

Šiandieniniame pasaulyje labai svarbūs yra išmintingi, gebantys keistis, greitai prisitaikyti prie naujų sąlygų bei nuolat besimokantys žmonės. Tiek pedagogas, tiek jo ugdytinis turi mokėti ir galėti veikti įvairiose veiklose bei situacijose, nuolat plėtoti bei atnaujinti jau turimą ar naujai įgytą kompetenciją (Gudalienė – Gudelevičienė ir Kaušylienė, 2006). Šiuo atveju vėl pasireiškia NVŠ nauda, nes tokio mokymo procese yra ugdomos šios kompetencijos (Šliažienė, 2014):

1. **Asmeninė kompetencija** – gilesnis savęs pažinimas ir įvertinimas, mokėjimas save pristatyti bei pasitikėti, savianalizės įgūdžiai bei atsakomybė už savo veiksmus.
2. **Edukacinė kompetencija** – tai savarankiško mokymosi bei informacijos valdymo įgūdžiai, teigiamas požiūris į mokymąsi visą gyvenimą.
3. **Socialinė kompetencija** – bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžiai, mokėjimas dirbti bei dalintis atsakomybe komandoje, verslumo ir sprendimų priėmimo įgūdžiai, konfliktinių situacijų sprendimas, lygių galimybių įsisąmoninimas, ekologinė ir saviraiškos galimybių savimonė.
4. **Profesinė kompetencija** - specifinių sričių žinios ir įgūdžiai, supratimas apie šiuolaikinę darbo rinką, požiūris į veikos kokybę.

Asmens aktyvumas ir atvira bendruomenė yra pagrindinės socialiniam dalyvavimui reikalingos sąlygos (Ebersold, 2007). Socialiai dalyvaudami mokiniai išugdo asmenines savybes tokias kaip: drąsa, orumas, teisingumas, atsakomybė, gebėjimas laisvai pasirinkti, ateities planavimas ir pagarba tradicijoms. “Šiandien svarbu, kad mokiniai šalia mokomųjų dalykų žinių įgytų ir šiuolaikinę kultūrinę kompetenciją: pažintų savo tautą ir įvairias skirtingas etnokultūrinės tradicijas atstovaujančius meno kūrinčius, įsisąmonintų kultūrinį tapatumą, pažintų tiek aukštojo, klasikinio, meno vertybes, tiek ir populiarinio meno reiškinius” (Petronienė, 2007, p. 58). Neformalusis švietimas yra palanki terpė kultūrinės kompetencijos ugdymui, nes neformaliųjų veiklų metu yra formuojamos tokios vertybės kaip: tautiškumas, gimtosios kalbos ir kultūros puoselėjimas (Petronienė, 2007). Daugelis Europos šalių, norėdamos išsaugoti savo autentiškumą vis didesnę dėmesį skiria neformaliajam švietimui.

Lietuvoje iki 2011 metų neformaliojo vaikų švietimo sąvoka buvo apibrėžiama Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. ISAK-2695 „Dėl neformaliojo vaikų švietimo koncepcijos patvirtinimo“ priimta Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija. Siekiant gerinti NVŠ paslaugų kokybę 2012 metais, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012 m. kovo 29 d. įsakymu Nr. V-554 „Dėl švietimo ir mokslo ministro 2005 m. gruodžio 30 d. įsakymo Nr. ISAK-2695 „Dėl neformaliojo vaikų švietimo koncepcijos patvirtinimo“ pakeitimo, neformaliojo vaikų švietimo koncepcija buvo peržiūrėta ir atnaujinta (toliau – Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija (2012)). Naujoje NVŠ koncepcijos redakcijoje (2012) pateikiama neformaliojo vaikų švietimo vieta Lietuvos švietimo sistemoje, taip pat NVŠ tikslas ir uždaviniai, principai, reikalavimai švietimo teikėjams, rezultatas, ugdymo proceso organizavimo, informavimo ir finansavimo principai bei numatomos priemonės jos įgyvendinimui. (Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija, 2012).

Neformaliojo vaikų švietimo koncepcijoje (2012) sąvoką „**neformalusis vaikų švietimas**“ siūloma keisti sąvoka „**pasirenkamasis vaikų ugdymas**“ (toliau – PVU). Tai pagal bendrojo ugdymo programas besimokančių vaikų ir jaunimo iki 19 metų (specialiųjų poreikių – iki 21 metų) ugdymas, teikiamas pagal pasirinktas neformaliojo vaikų ugdymo ir formalųjį švietimą papildančio vaikų ugdymo programas (Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija, 2012). Neformaliojo vaikų švietimo koncepcijoje (2012) PVU siūloma skirstyti į (2 lentelė):

2 lentelė. Pasirenkamojo vaikų ugdymo skirstymas

Formalųjį švietimą papildantis ugdymas	Neformalusis vaikų ugdymas
PASKIRTIS	
Pagal ilgalaikes programas sistemaiškai plėsti tam tikros srities žinias, stiprinti gebėjimus ir įgūdžius ir suteikti asmeniui papildomas dalykines kompetencijas.	Tenkinti mokinių pažinimo, ugdymosi ir saviraiškos poreikius, padėti jiems tapti aktyviais visuomenės nariais.
TEIKĖJAI	
Formalųjį švietimą papildančios ugdymo mokyklos (muzikos, dailės, kitos menų ir sporto mokyklos).	Neformaliojo vaikų švietimo mokyklos, bendrojo ugdymo mokyklos (popamokinė veikla, „būreliai“ 2 val. per savaitę), laisvieji mokytojai, kt.
GAVĖJAI	
Vaikai ir jaunimas iki 19 m., besimokantys pagal bendrojo ugdymo programas (mokiniai)	

Šaltinis: Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė (2015). *Kaip organizuojamas neformalusis mokinių švietimas. Valstybinio audito ataskaita.*

Analizuojant 2 lentelėje pateiktus duomenis, galima pastebėti, kad toks pasirenkamojo vaikų ugdymo skirstymas iliustruoja tai, kad neformaliajam vaikų ugdymui būdingos įvairaus pobūdžio veiklos: dviejų krypčių būreliai – dalykiniai, skirti pagilinti, patobulinti formalaus ugdymo metu

įgytoms žinioms, ir įvairaus pobūdžio (sporto, muzikos, dailės, choreografijos, teatrinio meno (dramos), gamtos – ekologijos, etnokultūros, turizmo - kraštotyros, techninės kūrybos) ir būreliai, skirti įgimties gabumams ir talentams tobulinti bei tenkinti saviraiškos poreikius. Švietimo dokumentuose akcentuojama, kad PVU yra neprivalomas, o pasirenkamas laisvai, dėl šios priežasties neformaliojo vaikų švietimo paslaugų teikėjai įvairiais būdais ir priemonėmis stengiasi sudominti vaiką, siūlyti jam novatoriškų, dinamiškų, pažintinių ir kitų laisvalaikio užsiėmimų. „Be tradicinių būrelių ir studijų užsiėmimų, kuriami projektai, kuriais vaikai skatinami būti aktyviais neformaliojo švietimo dalyviais, mokomi prisiiinti atsakomybę gyvenimiškose situacijose, nuolat inicijuojamos naujos veiklos, kuriomis siekiama didinti ir plėtoti jaunų žmonių kompetencijas“ (Petronienė, 2007, p. 55).

Pagrindinis PVU tikslas yra - ugdyti kompetencijas, teikiančias galimybių asmeniui tapti aktyviu visuomenės nariu, sėkmingai veikti visuomenėje, padėti tenkinti pažinimo ir saviraiškos poreikius. Tam, kad užsibrėžtas tikslas būtų sėkmingai pasiektas, turi būti įgyvendinti šie uždaviniai, kurie yra nurodyti Neformaliojo vaikų švietimo koncepcijos (2012) 14 ir 15 straipsniuose:

- ugdyti ir plėtoti vaikų kompetencijas per saviraiškos poreikio tenkinimą;
- ugdyti pagarbą žmogaus teisėms, orumą, pilietiškumą, tautiškumą, demokratišką požiūrį į pasaulėžiūrų, įsitikinimų ir gyvenimo būdų įvairovę;
- ugdyti gebėjimą kritiškai mąstyti, rinktis ir orientuotis dinamiškoje visuomenėje;
- spręsti socialinės integracijos problemas: mažiau galimybių turinčių (esančių iš kultūriškai, geografiškai, socialiai ir ekonomiškai nepalankios aplinkos ar turinčių specialiųjų poreikių), ypatingų poreikių (itin gabių ir talentingų) vaikų, iškritusių iš švietimo sistemos, integravimas į visuomeninį gyvenimą, socialinių problemų sprendimas;
- padėti spręsti integravimosi į darbo rinką problemas;
- tobulinti tam tikros srities žinias, gebėjimus ir įgūdžius, suteikti asmeniui papildomų dalykinių kompetencijų.

Įgyvendinat PVU yra laikomasi principų, kurie yra vienodi visoms amžiaus grupėms (vaikų, jaunimo ir suaugusiųjų), nors šių grupių neformaliojo švietimo organizavimas ir reglamentavimas skiriasi. Naujoje NVŠ koncepcijos redakcijoje (2012) buvo įtraukti trys nauji principai ir šiuo metu vadovaujamosi šiais 8 PVU principais (3 lentelė) (Metodinė atmintinė pasirenkamojo vaikų ugdymo teikėjams, 2013):

3 lentelė. Pasirenkamojo vaikų ugdymo principai

1.	Savadoriškumas	Vaikai laisvai renkasi švietimo teikėją ir jo siūlomas veiklas
2.	Prieinamumas	Veiklos ir metodai yra prieinami visiems vaikams pagal amžių, išsilavinimą, turimą patirtį nepriklausomai nuo jų socialinės padėties
3.	Individualizavimas	Ugdymas individualizuojamas atsižvelgiant į jo asmenybę, galimybes, poreikius ir pasiekimus
4.	Aktualumas	Veiklos, skirtos socialinėms, kultūrinėms, asmeninėms, edukacinėms, profesinėms ir kitoms kompetencijoms ugdyti
5.	Demokratiškumas	Mokytojai, tėvai ir vaikai yra aktyvūs ugdymo(si) proceso kūrėjai, kurie kartu nustato ugdymosi poreikius
6.	Patirtis	Ugdymas grindžiamas patyrimu ir jo refleksija
7.	Ugdymosi grupėje	Mokomasi spręsti tarpasmeninius santykius, priimti bendrus sprendimus, dalytis darbais ir atsakomybėmis
8.	Pozityvumas	Ugdymosi procese kuriamos teigiamos emocijos, sudaromos sąlygos gerai vaiko savijautai

Šaltinis: *Metodinė atmintinė pasirenkamojo vaikų ugdymo teikėjams. Įgyvendinant projektą „Pasirenkamojo vaikų švietimo finansavimo modelio sukūrimas ir išbandymas savivaldybėse“ (2013). Prieiga per internetą <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEWjGIM7C3uXMAhWBK5oKHZZpAE0QFggdMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.skautai.lt%2Fdocument%2Fdownload%2Fid%2F8072&usq=AFQjCNEywaVQUbve4biHu3rFct-6FqvICw&sig2=ARjnQRD4zww9QIYIPUAIIsQ>*

Kaip jau minėta anksčiau, Lietuvoje stebima vis didesnė neformaliojo ugdymo nauda. Neformaliojo vaikų švietimo koncepcijos (2012) 17 straipsnyje nurodoma, kokio rezultato yra laukiama įgyvendinus PVU politiką: tikimasi, kad vaikas, dalyvaudamas neformaliojo švietimo veiklose įgis kompetencijų, būtinų asmeniniam, visuomeniniam ir profesiniam gyvenimui, kurios padės vaikui spręsti savo problemas, aktyviai veikti visuomenėje ir įsitvirtinti darbo rinkoje. Taip pat, kad neformaliojo švietimo dėka augs visuomenės narių pilietiškumas ir tautiškumas, asmenys aktyviau dalyvaus bendruomeniniame, visuomeniname ir politiniame gyvenime. Savarankiškos, kryptingai motyvuotos asmenybės gebės kurti bendruomeniškumą skatinančią aplinką, į ją įtraukiant kuo daugiau visuomenės narių. Laukiama, kad didėjant darbo rinkoje lengvai prisitaikančių visuomenės narių skaičiui, šalyje mažės nedarbas bei valstybės išlaidos socialinės išmokoms (Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija, 2012). Skirmantienė (2013) patvirtina NVŠ teikiamą naudą, teigdama, kad „tinkamas neformaliojo vaikų švietimo organizavimas ir įgyvendinimas atitraukia vaikus nuo beprasmiško laiko leidimo, žalingų įpročių, nusikalstamumo. Dalyvaudami neformaliojo švietimo veikloje vaikai ugdo kompetencijas, kurios leidžia jiems tapti aktyviems visuomenės nariams, savarankiškai spręsti gyvenime kylančias problemas“ (Skirmantienė, 2013, p. 109).

1.3. Neformalusis vaikų švietimas savivaldybėse

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos nuostatose, patvirtintose Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. liepos 21 d. nutarimu Nr. 914 „Dėl Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos nuostatų patvirtinimo“, nurodyta, kad Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija (toliau - ŠMM) dalyvauja formuojant neformaliojo švietimo politiką, užtikrina jos vykdymą, atsako už švietimo kokybę ir koordinuoja savivaldybių administracijų švietimo padalinių veiklą įgyvendinant valstybės švietimo politiką. Tuo tarpu Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 6 straipsnyje (toliau – Savivaldos įstatymas) įvardijama jog viena iš savarankiškų savivaldybių funkcijų yra organizuoti švietimą savo teritorijose: formuoti teikėjų tinklą, vykdyti neformaliojo švietimo mokyklų steigėjo funkcijas, finansuoti šias mokyklas, atlikti jų priežiūrą ir užtikrinti kokybę, administruoti mokinio krepšelio lėšas, skirtas neformaliajam švietimui (Kaip organizuojamas neformalusis mokinių švietimas. Valstybinio audito ataskaita, 2015). „Savivaldybės taip pat inicijuoja vietos poreikius atitinkančio profesinio mokymo ir suaugusiųjų švietimo teikėjų tinklo formavimą. Savivaldybių institucijos yra atsakingos už valstybinės švietimo politikos vykdymą savivaldybėje, tvirtina savivaldybės strateginį švietimo planą, metines švietimo veiklos programas, analizuoja švietimo būklę, užtikrina valstybinės švietimo politikos vykdymą ir Švietimo ir mokslo ministerijai teikia informaciją apie švietimo būklę savivaldybėje“ (Švietimo sistemos reforma. Valstybinio audito ataskaita, 2008, p. 47).

Švietimo įstatymo (2011) 28 straipsnio 6 dalyje nurodoma, kad savivaldybė privalo turėti optimalų pradinio, pagrindinio, vidurinio ir neformaliojo vaikų ir suaugusiųjų švietimo programų teikėjų tinklą, užtikrinantį asmenų ugdymąsi ir jų teisę mokytis valstybine kalba, ir pagalbą mokiniui, mokytojui ir mokyklai teikiančių įstaigų tinklą. Atviros informavimo konsultavimo orientavimo sistemos (toliau – AIKOS) duomenimis 2015 metų gruodžio mėnesį Lietuvos Respublikos savivaldybėse veikė 2 240 mokymo įstaigų (4 lentelė):

4 lentelė. Mokymo įstaigų skaičius (vienetais) Lietuvos Respublikos savivaldybėse 2015 metais

Įstaigos tipas	Nevalstybinė	Savivaldybės	Valstybinė	Iš viso:
Bendrojo ugdymo mokykla	51	1330	42	1423
Ikimokyklinio ugdymo mokykla	132	680	5	817

Šaltinis: Atvira informavimo konsultavimo orientavimo sistema (AIKOS). Švietimo ir mokslo institucijos pagal savivaldybes, grupes ir priklausomybę. Prieiga per internetą [https://www.aikos.smm.lt/ layouts/15/Asw.Aikos.Reports/ViewReport.aspx?report=%2fStatistin%C4%97s+ataskaitos%2fSMIR+statistin%C4%97s+ataskaitos%2fSMIRInstitucijosPagalSavivaldGrupesPriklausomybe](https://www.aikos.smm.lt/layouts/15/Asw.Aikos.Reports/ViewReport.aspx?report=%2fStatistin%C4%97s+ataskaitos%2fSMIR+statistin%C4%97s+ataskaitos%2fSMIRInstitucijosPagalSavivaldGrupesPriklausomybe)

Analizuojant 4 lentelėje pateiktus duomenis matyti, kad 2015 metais veikė 1 423 bendrojo ugdymo mokyklos, iš kurių 51 buvo nevalstybinė, 1 330 įsteigta savivaldybių ir 42 – valstybinės. Taip pat veikė 817 ikimokyklinio ugdymo mokyklų, iš kurių 132 buvo nevalstybinės, 680 įsteigta savivaldybių ir 5 valstybinės. Petronienė ir Taljūnaitė (2011) atlikusios tyrimą „Neformaliojo vaikų švietimo prieinamumo geografinis veiksnys“ teigia, kad pakankamas mokyklų tinklas neužtikrina NVŠ paslaugų geografinio prieinamumo. „Beveik visos neformaliojo švietimo mokyklos yra sutelktos savivaldybių centruose ir miestuose, tik viena kita turi filialus rajonuose. Neformaliojo švietimo mokyklos sunkiau pasiekiamos kaimo vietovėse gyvenantiems vaikams. Tokių vaikų neformaliojo švietimo prieinamumą gali pagerinti steigiami universalūs daugiafunkciniai centrai, nevyriausybinių organizacijos, vaikų dienos centrai ir kitos viešąsias paslaugas teikiančios organizacijos. Savivaldybės per mažai išnaudoja šių organizacijų galimybes teikti neformaliojo vaikų ugdymo paslaugas, neskatina šių paslaugų plėtros“ (Petronienė ir Taljūnaitė, 2011, p. 463).

Lietuvos pedagogai, mokslininkai ir tyrėjai įvairiais aspektais analizavo NVŠ ir jam artimas, su juo susijusias sritis. Papildomo ugdymo reikšmę asmenybės socializacijai tyrė Bitinas (1986), Jovaiša (1995), Dzenuškaitė (1991), o Dapkienė (1993, 1998, 2002) analizavo papildomo ugdymo formas. Jonutytė (2002, 2007) nagrinėjo jaunimo savanoriškos veiklos aspektus ir teigė, kad savanoriška vaikų ir jaunimo veikla padeda vaiko asmenybei doroviškai tobulėti, sudaro sąlygas kūrybinėms galioms, pilietinėms iniciatyvoms plėtoti bei tobulinti socialinius įgūdžius Ruškus, Žvirdauskas, ir Stanišauskienė, 2009). Šukytė (2007) tyrė neformaliojo švietimo sistemą ir jos modelį. Neformaliojo švietimo prieinamumo vaikams problemas nagrinėjo Kvieskienė (2007), Petronienė (2007, 2011) (Skirmantienė, 2013). Taip pat, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija nuo 2000 m. inicijavo nemaža tyrimų, atskleidžiančių įvairius neformaliojo vaikų švietimo aspektus: jo sąnaudų ir prieinamumo, popamokinės veiklos veiksmingumo, jaunimo dalyvavimo visuomeninių organizacijų ir savivaldos veikloje ir kt. (Ruškus, Žvirdauskas, ir Stanišauskienė, 2009).

Mokslininkų darbai ir analizės suformulavo šias NVŠ problemas, pasireiškiančias Lietuvos Respublikos savivaldybėse (Metodinė atmintinė pasirenkamojo vaikų ugdymo teikėjams, 2013; Kaip organizuojamas neformalusis mokinių švietimas. Valstybinio audito ataskaita, 2015):

- šalyje nepakankamai išplėtotas ir netolygus neformaliojo švietimo įstaigų tinklas, neformaliojo švietimo mokyklos sutelktos savivaldybių centruose, mažai jų – mažesniuose miestuose ir kaimo vietovėse, todėl nėra sudarytos tinkamos sąlygos NVŠ prieinamumui;
- neužtikrinamos vienodos galimybės visiems mokiniams dalyvauti neformaliajame švietime, nes PVU veiklą įvairovė yra nepakankama (vyrauja muzikos ir sporto krypties ugdymo programos);

- dalį lėšų, skirtų neformaliajam mokinių švietimui, savivaldybės panaudojo kitoms veikloms, lėšos iš esmės skiriamos savivaldybių įsteigtoms neformaliojo švietimo įstaigoms, kurios vykdo tik vienos krypties (pvz.: muzikos, sporto) programas, todėl nėra skatinamas NVŠ programų pasiūlos augimas;
- duomenys apie neformaliojo mokinių švietimo teikėjus ir gavėjus netikslūs ir neišsamūs, nes nėra sistemos, leidžiančios tiksliai suskaičiuoti vaikus, dalyvaujančius PVU.
- Lietuvos aukštosios mokyklos rengia atskirų sričių arba dalykų mokytojus, turinčius teisę dirbti tiek formaliojo, tiek neformaliojo švietimo mokyklose. Nėra neformaliojo švietimo būdu įgytų kompetencijų pripažinimo mechanizmo;
- neformaliojo vaikų švietimo ir formaliojo švietimo mokytojų atestacijos tvarka ir pedagogų kvalifikacijos vertinimo rodikliai yra bendri, nors veiklos formos ir tikslai skiriasi

Butvilienė (2011) nurodo, NVŠ paslaugų nepakankamą prieinamumą, įvairovę gali lemti tai, kad savivaldybės skirtingai finansuoja neformalųjį vaikų švietimą. „Pagrindiniai kriterijai - formuojant biudžetą dažniausiai yra vaikų skaičius, lankantis neformaliojo ugdymo mokyklą ar programą, pedagogų kvalifikacija ir etatų skaičius, ekonominės savivaldybės galimybės ir susiformavusi švietimo politika“ (Butvilienė, 2011, p. 448). Tai sąlygoja tai, kad daugiau yra finansuojami populiarūs NVŠ būreliai, o netradicinėms neformaliojo ugdymo veiklos skiriamas mažesnis dėmesys, lemiantis švietimo paslaugų nepakankamą įvairovę bei kokybės užtikrinimą.

Nuo 2011 metų yra pradėta stiprinti savivaldybių atsakomybę už švietimo prieinamumą, kokybę ir socialinę aprėptį savivaldybių teritorijoje (Petronienė ir Taljūnaitė, 2011).

Apibendrinant galima teigti, kad švietimas yra svarbi kiekvienos valstybės sritis, kurios pagrindinė funkcija - asmenybės ugdymas, tenkinantis individo ir visuomenės informacinius poreikius. Lietuvos švietimo sistema apima formalųjį ir neformalųjį švietimą, savišvietą bei švietimo pagalbą, tačiau keletą pastarųjų metų pastebima, kad vien formalusis švietimas nebėra pajėgus ugdyti visavertę asmenybę, sugebančią socialiai ir atsakingai dalyvauti visuomeniniame gyvenime. Dėl šios priežasties, didelis dėmesys, organizuojant vaikų ir jaunimo ugdymą, pradėtas skirti neformaliajam švietimui, kuris padeda tenkinti pažinimo ir saviraiškos poreikius bei ugdo kompetencijas, reikalingas asmeniui tapti aktyviu visuomenės nariu. Siekiant padidinti neformaliojo vaikų švietimo prieinamumą bei programų įvairovę, gerinant neformaliojo švietimo kokybės užtikrinimą, nuo 2011 metų pradėtas vykdyti neformaliojo švietimo organizavimo tobulinimas: atnaujinta neformaliojo vaikų švietimo koncepcija, Lietuvos pedagogai, mokslininkai ir tyrėjai ėmė vis daugiau analizuoti NVŠ ir jam artimas sritis, tam, kad būtų išgrynintos esamos problemos, savivaldybėms suteikta didesnė atsakomybė, įgyvendinant neformalųjį vaikų švietimą.

2. NEFORMALIOJO VAIKŲ ŠVIETIMO TEISINIS REGLAMENTAVIMAS LIETUVOJE

Švietimo strateginiuose dokumentuose yra numatyta didinti neformaliojo vaikų švietimo prieinamumą. Nuo 2011 metų atlikta nemažai pokyčių, kurie susiję su teisiniu neformaliojo vaikų švietimo reglamentavimu. Šiame skyriuje ir aptariami bei analizuojami naujai priimti įstatymai, nutarimai bei pakeitimai, susiję su neformaliojo švietimo reglamentavimu, taip pat naujai priimtos tvarkos, kurias įgyvendina savivaldybės, organizuodamos neformalųjį vaikų švietimą.

2.1. Teisės aktai, reglamentuojantys neformalųjį vaikų švietimą Lietuvoje

Neformalusis švietimas Europoje yra pripažinta edukacinė sritis, kurios paskirtis - skatinti asmenybės tobulėjimą, pilietiškumą ir padėti spręsti žmonių integravimosi į darbo rinką problemas (Knowles 1990; Žemaitaitytė 2007 ir kt.) Dėl šios priežasties, Europos dokumentuose neformaliajam vaikų ir jaunimo švietimui teikiama ypatinga svarba, pabrėžiant teikiamas galimybes asmeniui sėkmingai tapti visaverčiu visuomenės nariu, įgyti socialinių kompetencijų, laiduoti tautos ir krašto kultūros tęstinumą (Zaleskienė, Žadeikaitė, 2012). Lietuva – Europos Sąjungos narė, todėl čia, daugiau nei per dešimt metų, įgyvendinant Europos Sąjungos reglamentus ir direktyvas, buvo parengta eilė dokumentų, reglamentuojančių NVŠ politikos įgyvendinimą.

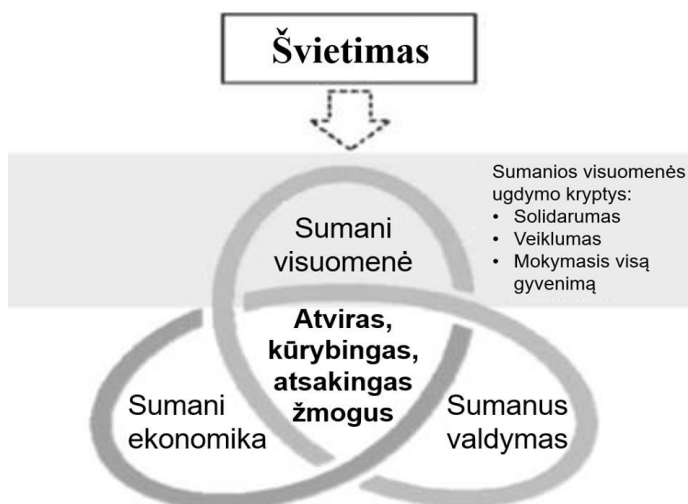
Bendriausi nacionaliniai švietimo tikslai suformuluoti dviejuose dokumentuose – Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gegužės 15 d. Nr. XI-2015 nutarimu „Dėl Valstybinės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030““ patvirtinimo“, patvirtintoje Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ (toliau - „Lietuva 2030“) ir Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme. NVŠ taip pat yra reglamentuojamas Valstybine švietimo 2013 – 2022 metų strategija (toliau – Švietimo 2013 – 2022 metų strategija), patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2013 m. gruodžio 23 d. nutarimu Nr. XII-745 „Dėl Valstybinės švietimo 2013 – 2022 metų strategijos patvirtinimo“, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymais bei kitais teisės aktais.

„Lietuva 2030“ – tai pirmoji ilgalaikė Lietuvos strategija, kurioje pateikti šalies ir asmens raidos idealai, pabrėžiant orientavimąsi į ateitį ir tam būtinas sąlygas. Visi tikslai ir siekiai čia apibrėžti gana lakoniškai, abstrakčiai: siekiama, kad Lietuvai taptų modernia, veržlia, atvira pasauliui bei puoselėjančia savo nacionalinį tapatumą šalimi, kurioje skatinamas žmonių kūrybiškumas, saviraiška ir kurios gerovę kuria atsakingi, kūrybingi ir atviri žmonės. (Dėl Valstybinės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030““ patvirtinimo, 2012). Išskiriamos trys esminės sritys – visuomenė, ekonomika ir valdymas, kuriose turėtų įvykti pokyčiai. Visa ko centre yra atviras,

kūrybingas ir atsakingas žmogus. Švietimui aktualiausias – sumanios visuomenės – srityje išskirtos trys visuomenės ugdymo kryptys (Valstybinė švietimo strategija 2013 – 2022 m.: tikslai, problemos, tobulinimo kryptys, 2012):

- 1) veikli visuomenė - savarankiška, sveika, savimi pasitikinti, kūrybinga ir iniciatyvi;
- 2) solidari visuomenė - susitelkusi, save gerbianči, jaučianti atsakomybę už bendrą likimą, jos narių tarpusavio bendrystė paremta „Globalios Lietuvos“ idėja;
- 3) besimokanti visuomenė - moderni ir dinamiška, pasirengusi ateities iššūkiams ir gebanti veikti nuolat kintančiame pasaulyje.

Švietimo sąsaja su strategijoje „Lietuva 2030“ nurodomomis tikslų sritimis pavaizduota 2 paveiksle (Valstybinė švietimo strategija 2013 – 2022 m.: tikslai, problemos, tobulinimo kryptys, 2012, p. 2):

2 pav. Strategijoje „Lietuva 2030“ nurodytos pagrindinės valstybės pažangos siekių sritys ir švietimo sąsaja su jomis. **Šaltinis:** Valstybinė švietimo strategija 2013 – 2022 m.: tikslai, problemos, tobulinimo kryptys (2012, p. 2). Prieiga per internetą http://www.sac.smm.lt/wp-content/uploads/2016/01/bs_2012-10_Nr_17_Valstybine_svietimo-strategija.pdf

Nagrinėjama NVŠ atveju, svarbiausia visuomenės ugdymo kryptis yra – besimokanti visuomenė, kur pabrėžiama neformaliojo švietimo svarba bei numatomos esminės pokyčių iniciatyvos: „sukurti nacionalines visų besimokančių asmenų polinkius ir gabumus atskleidžiančias programas, talentų atpažinimo ir ugdymo, mokinių, studentų ir dėstytojų judumo sistemas. Remti gabių vaikų akademinį, kūrybinį ir sporto neformalųjį ugdymą – sutelkti geriausius šalies mokytojus, mokslo, kultūros ir sporto ekspertus, pritraukti užsienio specialistų“. (Dėl Valstybinės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030““ patvirtinimo, 2012) . Taip pat yra akcentuojama, kad mokymasis

yra svarbiausia tokios visuomenės vertybė, jis vyksta įvairiomis formomis ir būdais, taigi mokymasis nebesiejamas su konkrečia vieta – jis tampa gyvenimo būdu. Formaliojo švietimo vaidmuo mažėja, nes vis daugiau svarbos įgyja kitos mokymosi formos – neformalusis ir savaiminis mokymasis. Visuomenėje ugdomas žmogus, nusiteikęs mokytis ir tobulėti visą gyvenimą bei jo gebėjimas mokytis savarankiškai (Valstybinė švietimo strategija 2013 – 2022 m.: tikslai, problemos, tobulinimo kryptys, 2012).

Įgyvendinant „Lietuva 2030“ siekį kurti sumanią, t. y. veiklią, solidarią, besimokančią, visuomenę, parengta Valstybinė švietimo 2013 – 2022 metų strategija, kurios pagrindinis tikslas – „paversti Lietuvos švietimą tvariu pagrindu valstybės gerovės kėlimui, ugdyti veržliam ir savarankiškam žmogui, atsakingai ir solidariai kuriančiam savo, Lietuvos ir pasaulio ateitį“ (Valstybinės švietimo 2013–2022 metų strategijos įgyvendinimas, 2015, p. 8). Šis tikslas yra sukonkretintas ir jį nusako kiti keturi Strategijos tikslai, kurie yra išdėstyti Švietimo strategijos, 13 punkte (Švietimo 2013 – 2022 metų strategija, 2013, p. 4):

1. Pasiiekti tokį pedagoginių bendruomenių lygį, kai jų kritinę masę sudaro reflektuojantys, nuolat tobulėjantys ir rezultatyviai dirbantys profesionalūs mokytojai ir dėstytojai (toliau – pirmasis Strategijos tikslas);
2. Įdiegti duomenų analize ir įsivertinimu grįstą švietimo kokybės kultūrą, užtikrinančią savivaldos, socialinės partnerystės ir vadovų lyderystės darną (toliau – antrasis Strategijos tikslas);
3. Užtikrinant švietimo prieinamumą ir lygias galimybes, maksimaliai plėtojant vaikų ir jaunimo švietimo aprėptį suteikti mokiniams, studentams ir jaunimui palankiausias galimybes išskleisti individualius gebėjimus ir tenkinti specialiuosius ugdymosi ir studijų poreikius (toliau – trečiasis Strategijos tikslas);
4. Garantuojant švietimo sistemos veiksmingumą sukurti paskatų ir vienodų sąlygų mokytis visą gyvenimą sistemą, grįstą veiksminga pagalba atpažįstant save ir renkantis kelią veiklos pasaulyje, derantį su valstybiniu planavimu (toliau – ketvirtasis Strategijos tikslas).

Valstybinė švietimo 2013 – 2022 metų strategija yra įgyvendinama ŠMM, kitų valstybės institucijų, savivaldybių, nevyriausybinių organizacijų bei kitų juridinių ir fizinių asmenų pastangomis. Konkrečios priemonės Švietimo strategijos tikslams pasiekti, yra numatytos kiekvienos Švietimo strategiją įgyvendinančios institucijos strateginiuose veiklos planuose (Valstybinės švietimo 2013–2022 metų strategijos įgyvendinimas, 2015).

Šiame darbe analizuojamu, NVŠ atveju, svarbiausias Švietimo 2013 – 2022 metų strategijos tikslas, yra trečiasis. Švietimo 2013 – 2022 metų strategijos 2 dalies, 18 straipsnio 2 punkte nurodyta, kad net ir gabūs vaikai kartais neranda priimtinos mokymosi formos. Taip pat, į neformalųjį švietimą

mažai įtraukiami muziejai, bibliotekos, kitos kultūros, meno įstaigos ir kiti potencialūs neformaliojo švietimo teikėjai, dėl to, vaikai turi per mažai galimybių naudotis instituciniu ikimokykliniu ugdymu. Neišplėtotos neformalaus akademinio bendravimo bei lavinimosi formos ir infrastruktūra (studijų miesteliai). Aptariama ir dar viena aktuali problema – Švietimo 2013 – 2022 metų strategijos 18 straipsnio 4 dalyje nurodyta, kad mažėjant bendrojo ugdymo mokyklų skaičiui kaimo vietovėse, kaimo gyventojai susiduria su sudėtingomis bendrojo ugdymo ir NVŠ prieinamumo galimybėmis, kurios reikalauja didesnių finansinių ir laiko sąnaudų. Minėtoms problemoms spręsti Švietimo 2013 – 2022 metų strategijos 19 straipsnyje suformuluoti bei apibrėžti uždaviniai: plėsti besimokančiųjų pasirinkimo galimybes bei didinti prieinamumą per švietimo įstaigų finansavimo modelį „pinigai paskui besimokantįjį“, taip pat plėsti NVŠ mokyklų spektrą ir visų mokyklų veiklos įvairovę, užtikrinti naudojimosi švietimu pirmenybę socialinės atskirties ir rizikos bei specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių asmenų grupėms siekiant socialinės atskirties įveikos ir gabių asmenų ugdymo dermės bei gilinti formaliojo ir neformaliojo švietimo integralumą bei tarpusavio papildomumą, diegti atvirus ir lanksčius mokymosi būdus, sukurti ir įgyvendinti neformaliojo švietimo ir savišvietos būdu įgytų kompetencijų (kvalifikacijų) pripažinimo sistemą (Švietimo 2013 – 2022 metų strategija, 2013).

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 – 2016 metų programoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. kovo 13 d. nutarimu Nr. 228 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 – 2016 metų programos įgyvendinimo prioritetų priemonių patvirtinimo“ numatyta ypač daug dėmesio skirti mokinių užimtumui po pamokų, neformaliajam švietimui, taip pat numatoma remti neformaliojo švietimo įstaigas, išsaugoti meno, sporto, muzikos mokyklų tinklą, rūpintis jo plėtra, tobulinti neformaliojo švietimo finansavimo sistemą, didinti prieinamumą ir lygias galimybes, taip pat numatyta vykdyti gabių vaikų rėmimo ir skatinimo programą (Kaip organizuojamas neformalusis mokinių švietimas. Valstybinio audito ataskaita, 2015).

Įgyvendinant Lietuvos Vyriausybės 2012 – 2016 programos nuostatas, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2013 m. spalio 18 d. įsakymu Nr. V-972 „Dėl neformaliojo vaikų švietimo finansavimo tobulinimo veiksmų plano 2014 – 2016 m. patvirtinimo“ (toliau - NVŠ finansavimo tobulinimo veiksmų planas) buvo parengtas 2014 – 2016 m Neformaliojo vaikų švietimo finansavimo tobulinimo veiksmų planas, kuriame numatyta tobulinti NVŠ modelį, gerinti šios srities infrastruktūrą ir ugdymo aplinką bei numatoma skirti lėšų neformaliajam ugdymui. 2014 – 2016 metų NVŠ finansavimo tobulinimo veiksmų plano 10 straipsnyje yra nurodyta, jog įgyvendinus šį planą, padidės vaikų dalyvavimas neformaliojo švietimo veiklose, taip pat bus atnaujintos ir renovuotos ugdymo bazės, kurios padės užtikrinti ugdymo kokybę, išsiplės neformaliojo vaikų švietimo mokyklų spektras ir bus sukurta naujų darbo vietų mokytojams, kurie netenka darbo dėl mažėjančio vaikų skaičiaus,

Lietuvos Respublikos Seimas 2014 m. gruodžio 4 d. posėdyje priėmė protokoliniį nutarimą „Dėl siūlymo Lietuvos Respublikos Vyriausybei dėl neformaliojo ugdymo krepšelio lėšų naudojimo“,

kuriame numatė skirti 3 240 000 eurų neformaliojo ugdymo krepšeliui įdiegti nuo 2015 metų spalio 1 d., atitinkamai sumažinant valstybės skolos aptarnavimui skiriamus asignavimus (Birietienė, 2015a). Nuspręsta lėšas skirti savivaldybėms pagal mokinių skaičių, naudojantis Mokinio krepšeliu, kaip instrumentu. Dėl šios priežasties, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. rugpjūčio 5 d. nutarimu Nr. 790 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. birželio 27 d. nutarimo Nr. 785 „Dėl mokinio krepšelio lėšų apskaičiavimo ir paskirstymo metodikos patvirtinimo“ pakeitimo“ buvo pakeista ir atnaujinta Mokinio krepšelio lėšų apskaičiavimo ir paskirstymo metodika. Pagrindinė priežastis, lėmusi pokyčius – padidinta valstybės biudžeto specialioji tikslinė dotacija savivaldybių biudžetams, lėšas skiriant NVŠ programoms finansuoti. Naujoje mokinio krepšelio lėšų apskaičiavimo ir paskirstymo metodikoje (2015) numatyta, kad „nuo 2015 m. spalio 1 d. iki 2015 m. gruodžio 31 d. Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšos neformaliojo vaikų švietimo programoms, išskyrus ikimokyklinio, priešmokyklinio ir formalųjį švietimą papildančio ugdymo programas, finansuoti iš Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijai skirtų asignavimų paskirstomos savivaldybėms skaičiuojant 3,18 euro mokiniui per mėnesį, kuris mokėsi pagal bendrojo ugdymo programą 2014 m. rugsėjo 1 dieną“ (Dėl Mokinio krepšelio lėšų apskaičiavimo ir paskirstymo metodikos patvirtinimo“ pakeitimo, 2015). Rekomenduojama NVŠ lėšų suma vienam NVŠ programoje dalyvaujančiam vaikui yra 15 eurų mėnesiui. Gautos lėšos naudojamos savivaldybių nustatyta tvarka NVŠ švietimo programoms finansuoti, vadovaujantis Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015 m. rugpjūčio 10 d. įsakymu Nr. V-883 „Dėl neformaliojo vaikų švietimo lėšų skyrimo ir panaudojimo 2015 metams tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtintu Neformaliojo vaikų švietimo lėšų skyrimo ir panaudojimo tvarkos aprašu (toliau – Lėšų skyrimo tvarkos aprašas).

ŠMM ministerijos duomenimis nuo spalio 2015 metų spalio 1 dienos buvo įregistruota beveik 1000 naujų neformaliojo švietimo teikėjų, buvo akredituota daugiau kaip 2,2 tūkstančiai NVŠ programų (vyravo sporto, šokio, muzikos, pilietiškumo krypties programos). NVŠ krepšeliu pasinaudojo 58 513 vaikų. Daugiausia (30 % ir daugiau) vaikų dalyvavo Šilutės, Zarasų, Neringos, Lazdijų rajonų ir Šiaulių miesto savivaldybėse, o mažiau nei 10 % – Kalvarijos, Kazlų Rūdos, Kauno, Vilniaus, Šalčininkų rajonų ir Palangos miesto savivaldybėse.

„Nuo spalio išbandę neformaliojo vaikų švietimo naują metodiką matome, kad iš esmės ji pasiteisino. Tik gaila, kad kai kurios savivaldybės nepanaudojo neformaliajam krepšeliui skirtų lėšų. Ir pačios savivaldybės turėtų būti aktyvesnės, ir mokinių tėvai labiau pasidomėti, kokios NVŠ programos siūlomos, kaip vaiką užregistruoti į tą programą. Juk yra įdomių programų, ypač nedideliuose miestuose, kur pakanka skiriamų 15 eurų, tėvams net netektų primokėti, o vaikas lankytų jam įdomų ir prasmingą užsiėmimą po pamokų“, – pranešime spaudai teigė švietimo ir mokslo ministrė Audronė Pitrėnienė (Patobulinta neformaliojo vaikų švietimo krepšelio skyrimo metodika, 2016).

Stebimi teigiami pokyčiai NVŠ srityje nulėmė tai, kad Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2016 m sausio 5 d. įsakymu Nr. V-1 „Dėl Neformaliojo vaikų švietimo lėšų skyrimo ir panaudojimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ buvo parengta Neformaliojo vaikų švietimo lėšų skyrimo ir panaudojimo tvarkos aprašo nauja redakcija, kurioje numatyta skirti 3,2771 euro mokiniui per mėnesį, vadinasi NVŠ krepšelio suma galės svyruoti t. y. vieno vaiko būreliui bus galima skirti nuo 10 iki 20 eurų. Taip pat lėšas numatoma skirti 9 mėnesiams, kurios, kaip nurodyta 2016 metų Lėšų skyrimo tvarkos aprašo 12 straipsnyje, gali būti panaudojamos (Birietienė, 2015b):

- NVŠ mokytojų darbo užmokesčiui ir socialinio draudimo įmokoms;
- ugdymo priemonėms bei kitoms išlaidoms, kurios tiesiogiai susijusios su NVŠ programų vykdymu (kvalifikacijos tobulinimo, pažintinės edukacinės veiklos bei su ja susijusios transporto išlaidos, inventorius ir kito trumpalaikio turto, būtino ugdymo procesui vykdymui, įsigijimas ir nuoma).

Skirtos lėšos negali būti panaudojamos pramoginių renginių ar vaikų poilsio išlaidoms apmokėti. Jos neskirtos bendrąjį ugdymą teikiančių mokyklų NVŠ programoms finansuoti ir FŠPU programoms finansuoti. Be to, gautomis lėšomis negalima apmokėti patalpų nuomos, remonto, rekonstrukcijos, statybų darbų ir padengti NVŠ programų vykdytojo įsiskolinimus. (Dėl Neformaliojo vaikų švietimo lėšų skyrimo ir panaudojimo tvarkos aprašo patvirtinimo, 2016, p. 3). Lėšos yra skirstomos taip, kad būtų išlaikytas visuotinumą principas, t.y. teisę jas gauti turi kiekvienas vaikas, nepriklausomai kurioje savivaldybėje jis gyvena ar mokosi. Neformaliojo švietimo krepšeliui finansuoti 2016 metais iš valstybės biudžeto skirta 9,7 mln. eurų.

2.2. Teisės aktai, reglamentuojantys neformaliojo vaikų švietimo organizavimą savivaldybėse

Nors neformaliojo ugdymo samprata yra skirtingai traktuojama daugelyje pasaulio šalių, pavyzdžiui, Le Roy ir Woodcock (2010) teigia, kad neformalus ugdymas – tai mokymasis, kuris vyksta už formaliojo švietimo įstaigos ribų ir yra priešingas formalaus švietimo sistemai, o Opendakker ir Van Dame (2000), neformalųjį švietimą prilygina švietimo praktikai, tačiau bendrai sutariama, kad neformalusis švietimas yra produktyvi investicija į žmogiškąjį kapitalą (Hassan, 2009), dėl to svarbu, kad šalies švietimo sistema užtikrintų neformaliojo švietimo prieinamumą kiekvienam.

Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo (2011) 28 straipsnio 10 dalyje nurodyta, kad neformaliojo švietimo teikėjų tinklą kuria valstybė, savivaldybės, fiziniai ir juridiniai asmenys,

valstybėje narėje ar kitoje užsienio valstybėje įsteigti juridiniai asmenys ar kitos organizacijos, ar jų padaliniai. To paties įstatymo 54 straipsnio 3 dalyje yra apibrėžta, kad savivaldybės, įgyvendindamos Valstybinę švietimo strategiją, nustato ilgalaikius švietimo plėtros tikslus ir priemones jiems pasiekti. Kitaip tariant, NVŠ organizavimas yra savivaldybių savarankiška funkcija ir jos atsakingos už neformaliojo švietimo programų organizavimą, įgyvendinimą ir kokybę (Kaip organizuojamas neformalusis mokinių švietimas. Valstybinio audito ataskaita, 2015).

Savivaldybės, atsižvelgdamos į Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2016 m sausio 5 d. įsakymą Nr. V-1 „Dėl Neformaliojo vaikų švietimo lėšų skyrimo ir panaudojimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtina savo savivaldybės tvarkų aprašus NVŠ lėšų paskirstymui ir naudojimui. Savivaldybės administracijos direktorius nustato neformaliojo mokinių švietimo įstaigoms skiriamų ugdymo valandų skaičių, darbuotojų etatus ir finansavimą. Atsižvelgiant į tai, ir į įstaigų turimą materialinę bazę, į jas priimamas nustatytas ugdomų asmenų skaičius (Kaip organizuojamas neformalusis mokinių švietimas. Valstybinio audito ataskaita, 2015). Be to, ŠMM siekdama padėti savivaldybėms užtikrinti sklandų tvarkų tvirtinimo ir jose nustatytų veiklų įgyvendinimo procesą, parengė rekomenduojamų NVŠ lėšų skyrimo ir naudojimo tvarkų tvirtinimo veiklų grafiką (Neformaliojo vaikų švietimo lėšų skyrimo ir panaudojimo 2015 metais tvarkos aprašo įgyvendinimo atmintinė, 2016), kuris rekomenduoja savivaldybėms veiklas planuoti atsižvelgiant į rašte nurodytus terminus. Grafikas sudarytas atsižvelgiant į NVŠ lėšų naudojimo laikotarpio pradžią ir visos siūlomos datos nurodo vėliausią atitinkamos veiklos įvykdymo terminą.

Savivaldybės gali nustatyti NVŠ programų prioritetus: pagal mokinių lankomumą, vaikų skaičių, programų kryptis (pavyzdžiui, pilietiškumo, etnokultūros, tautinio šokio, techninės kūrybos, verslumo ir t.t.), tačiau kaip apibrėžta Lėšų skyrimo tvarkos aprašo (2016) 17 straipsnyje, NVŠ programos turi atliepti Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme apibrėžto kito neformaliojo vaikų švietimo paskirtį ir Neformaliojo vaikų švietimo koncepcijos nuostatas (Dėl Neformaliojo vaikų švietimo lėšų skyrimo ir panaudojimo tvarkos aprašo patvirtinimo, 2016). Svarbu pažymėti tai, kad neformaliojo švietimo lėšomis gali būti finansuojama tik viena vaiko pasirinkta NVŠ programa.

Visos neformaliojo ugdymo programos turi būti akredituotos ir patvirtintos, todėl „NVŠ programa savivaldybės nustatyta tvarka teikiama vertinti savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu sudarytai NVŠ programų vertinimo komisijai (toliau – Komisija), kuri nustato ar NVŠ programa atitinka nustatytus reikalavimus ir gali būti finansuojama skirtomis lėšomis. Komisija sudaroma iš įvairių institucijų atstovų, nepriklausomų vertintojų, turinčių patirties NVŠ srityje“ (Birietienė, 2015a, pp. 10). Savivaldybės administracijos direktorius, atsižvelgdamas į Komisijos siūlymą, priima sprendimą dėl programos atitikties reikalavimams. Programos atitiktis, jei nėra pažeidimų dėl programos vykdymo proceso ar ugdymo kokybės, gali būti pratęsiama savivaldybės

administracijos sprendimu (x laikotarpiui). NVŠ lėšų skyrimo ir panaudojimo tvarkos aprašo 2016 metams baigiamosiose nuostatose nurodomi reikalavimai savivaldybėms:

- jos turi siekti, kad NVŠ programos būtų įgyvendinamos kuo arčiau vaiko gyvenamosios vietos ar mokyklos, kurioje jis mokosi;
- skirstant NVŠ lėšas, turi būti siekiama, kad NVŠ dalyvaujančių vaikų skaičius padidėtų maksimaliai, be to, būtų užtikrinta NVŠ programų įvairovė, kokybė ir prieinamumas.

Siekiant kokybiško lėšų naudojimo, bei NVŠ politikos įgyvendinimo pasibaigus neformaliojo ugdymo programos laikui, savivaldybė per 20 darbo dienų Švietimo ir mokslo ministerijos Buhalterinės apskaitos skyriui pateikia metinės (ketvirtinės) išlaidų sąmatos formą, kuri yra patvirtinta Lietuvos Respublikos finansų ministro 2008 m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. 1K-465 „Dėl valstybės ir savivaldybių biudžetinių įstaigų ir kitų subjektų žemesniojo lygio biudžeto vykdymo ataskaitų sudarymo taisyklių ir formų patvirtinimo“.

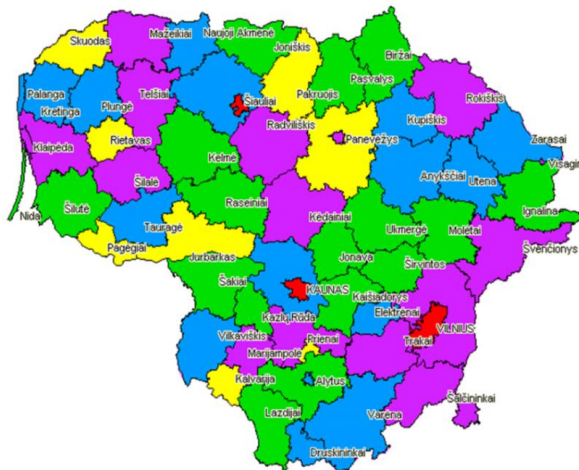
Išanalizavus NVŠ reglamentuojančius dokumentus, galima teigti, kad neformalusis ugdymas įgauna vis didesnę svarbą Lietuvos Respublikos švietimo sistemoje. Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ numatyta sukurti veiklią, solidarią ir besimokančių visuomenę. Įgyvendinant šiuos užsibrėžtus tikslus, parengta Valstybinė švietimo 2013 – 2022 metų strategija, kurioje numatyta ypač daug dėmesio skirti neformaliajam švietimui, tobulinti jo finansavimo sistemą, didinti prieinamumą ir lygias galimybes. Taip pat Neformaliojo vaikų švietimo finansavimo tobulinimo veiksmų planu 2014 – 2016 m., patvirtintu Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2013 m. spalio 18 d. įsakymu Nr. V-972 „Dėl Neformaliojo vaikų švietimo finansavimo tobulinimo veiksmų plano 2014 - 2016 m. patvirtinimo“, 2013 metais patvirtintas Neformaliojo vaikų švietimo finansavimo tobulinimo veiksmų planas, kuriame numatyta tobulinti NVŠ modelį, gerinti infrastruktūrą ir ugdymo aplinką. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. rugpjūčio 5 d. nutarimu Nr. 790 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. birželio 27 d. nutarimo Nr. 785 „Dėl mokinio krepšelio lėšų apskaičiavimo ir paskirstymo metodikos patvirtinimo“ pakeitimo“ buvo pakeista ir atnaujinta Mokinio krepšelio lėšų apskaičiavimo ir paskirstymo metodika., ir nuo 2015 metų spalio 1 d. įvestas neformalaus vaikų švietimo krepšelis, skirtas finansuoti vaikų neformaliojo švietimo užsiėmimus. Kiekviena savivaldybė, atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2016 m sausio 5 d. įsakymą Nr. V-1 „Dėl Neformaliojo vaikų švietimo lėšų skyrimo ir panaudojimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ vykdo neformaliojo švietimo įgyvendinimą: patvirtina savo savivaldybės tvarkų aprašus NVŠ lėšų paskirstymui ir naudojimui, tvirtina teikėjų programas, vykdo jų kontrolę ir pagal būtinybę nustato NVŠ programų prioritetus.

3. NEFORMALIOJO VAIKŲ ŠVIETIMO ORGANIZAVIMO KAUNO IR ROKIŠKIO MIESTŲ SAVIVALDYBĖSE BŪKLĖS ANALIZĖ

Siekiant ištirti neformaliojo vaikų švietimo organizavimą Lietuvos savivaldybėse, remtasi Kauno ir Rokiškio miestų savivaldybių atvejais. Šiame skyriuje aptariama NVŠ situacija Lietuvoje, analizuojamos neformaliojo vaikų švietimo veiklos organizavimo VŠĮ „Karo paveldo centre“ bei VŠĮ Rokiškio jaunimo centre patirtys.

3.1. Neformaliojo vaikų švietimo organizavimas Kauno ir Rokiškio miestų savivaldybėse

Švietimo informacinių technologijų centro (toliau – ITC) duomenimis Lietuvoje stebimas didėjantis vaikų, lankančių neformaliojo švietimo mokyklų skaičius: 2011 m. lankė 27,8 %, bendrojo ugdymo mokyklų mokinių, 2013 m. – 29,3 %, 2014 m. neformaliojo švietimo mokyklose mokėsi 99 000 mokinių (28,6 %). Birietienė (2015b) nurodo, kad 2014 – 2015 metais Lietuvos savivaldybėse veikė 292 neformaliojo vaikų švietimo mokyklų ir formalųjį švietimą papildančio ugdymo mokyklų (3 pav.) (Birietienė, 2015b, pp. 7):

Geltona – 1 mokykla;
Žalia – 2 mokyklų;
Mėlyna – 3 mokyklų;
Violetinė – 4 – 10 mokyklų;
Raudona – virš 10 mokyklų

3 pav. Neformaliojo vaikų švietimo mokyklų tankumas savivaldybėse. **Šaltinis:** Birietienė, (2015b). Rekomendacijos formalųjį švietimą papildančio meninio ugdymo programoms. Įgyvendinimo iššūkiai ir galimybės. Prieiga per internetą <https://sodas.ugdome.lt/bylos/GENERAL/bacff3c5-6bdd-4f9d-b8ce-ff7692d48b38.pptx>.

Iš jų - 237 mokyklų steigėjai yra savivaldybės. Birietienė (2015b) taip pat nurodo, kad savivaldybių įsteigtų NVŠ mokyklų įvairovė nėra didelė: 2014 – 2015 Lietuvoje veikė 106 - meno krypties mokyklų (44 %), 69 - sporto krypties mokyklų (29%), 39 - jaunimo, moksleivių klubai,

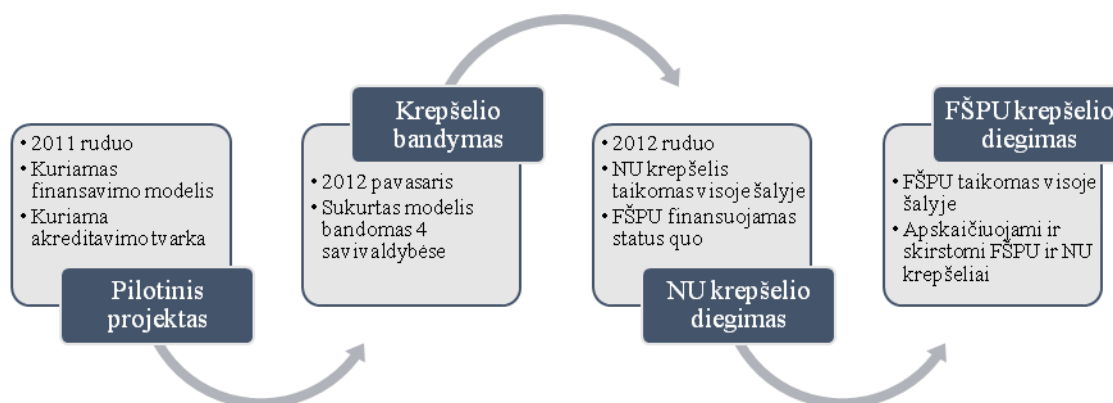
kūrybos, laisvalaikio centrai ir pan. (16 %), 10 - turizmo, gamtos, techninės kūrybos centrai, 5 - daugiaviečiai centrai, 8 - kitos NVŠ institucijos. Daugiausia mokinių lankė meno krypties ir sporto mokyklas. Tai logiška, nes dauguma savivaldybių turi šio tipo įstaigas. Muzikos ir sporto mokyklų gausa, ypač rajonuose, užtikrina veiklą tiek mergaitėms tiek berniukams, nes tyrimai rodo, kad sporto užsiėmimus lanko daugiau berniukai, muzikos ir dailės – daugiau mergaitės. Atrodytų, kad visų poreikiai yra patenkinami, tačiau tai yra tradicinio ugdymo formatai. Vaikams, kurie nei šoka, nei dainuoja, pasirinkimas kokia veikla užsiimti yra gerokai apribojamas įstaigų ar veiklų stoka (Neformaliojo ugdymo aktualijos, 2012).

Analizuojant 3 paveiksle pateiktus duomenis, matyti, kad savivaldybėse situacija yra įvairi, nes skiriasi neformaliojo vaikų švietimo teikėjų tinklas, taip pat NVŠ skiriamas finansavimas nėra vienodas. Daugumoje savivaldybių yra po 2 - 4 NVŠ ar FŠPU mokyklas, tačiau 8 savivaldybėse yra tik po 1 tokią mokyklą. Galbūt mažesnėse savivaldybėse (pvz., Birštono, Pagėgių, Kalvarijų, Rietavo) to ir pakanka, tačiau keista, kai tik po vieną mokyklą veikia tokių rajonų kaip Panevėžio, Jurbarko, Pakruojo ar Skuodo rajonų savivaldybėse“ (Neformaliojo ugdymo aktualijos, 2012, p. 4). Neformaliojo ugdymo įstaigos pagrinde yra susitelkusios rajonų centruose arba kituose miestuose – tai sukelia problemų rajonuose ar atokesnėse vietovėse gyvenantiems vaikams, nes nuvykti į NVŠ užsiėmimus yra gana keblu. Manoma, kad ši priežastis ir lemia skirtumus tarp miesto ir kaimo mokyklų mokinių neformaliojo švietimo mokyklų lankomumą. (Neformaliojo ugdymo aktualijos, 2012).

„Didžiųjų miestų savivaldybių mokiniai turi daugiau galimybių pasirinkti neformaliojo švietimo mokyklą ir programą. Kadangi NVŠ mokyklų tinklas netolygus ir sutelktas miestuose, tenkinant mokinių pažinimo, ugdymo (-si) ir saviraiškos poreikius didelę reikšmę turi mokinių įsitraukimas į mokyklose organizuojamą neformaliojo švietimo veiklą“ (Socialinės įtraukties didinimo 2014 – 2020 m. veiksmų plano 2014 metais įgyvendinimo ataskaita, 2015, p. 13). Pagal mokinių, lankančių NVŠ mokyklas, skaičių procentais pirmoje vietoje yra Visagino miesto savivaldybė (107%), antroje vietoje – Neringos miesto savivaldybė (106%), trečioje vietoje – Palangos miesto savivaldybė, čia vaikų lankančių neformaliojo ugdymo mokyklas, skaičius procentais žymiai mažesnis ir sudaro tik – 52,9 %. Ketvirtoji sąrašė yra Šiaulių miesto savivaldybė (50,4%) ir penktojoje vietoje – Rokiškio rajono savivaldybė (47,8 %). Sąrašo pabaigoje, t.y. mažiausias vaikų lankančių NVŠ mokyklas, procentas yra Panevėžio rajono savivaldybėje ir jis sudaro tik 6,4% (Birietienė, 2015b). Tačiau šie statistiniai duomenys nėra tikslūs, nes tas pats vaikas, lankantis kelias neformaliojo švietimo įstaigas, gali būti įskaičiuojamas keletą kartų. „Kaimo mokyklų mokiniai aktyviau dalyvauja mokyklos organizuojamoje neformaliojo švietimo veikloje. Tai rodo, kad miestuose neformaliojo vaikų švietimo programų pasiūla yra didesnė ir įgyvendinama įvairiose įstaigose, todėl miesto gyventojai turi daugiau galimybių rinktis, o kaimo vietovėse gyvenantiems vaikams saviraiškos poreikius tenkinti patogiau savo mokykloje.

Tokią padėtį kaime lemia ne tik susisiektimo ar materialiniai sunkumai, bet ir tai, kad kartais miestų neformaliojo švietimo mokyklose nėra vietų ar kyla nesutarimų dėl atsiskaitymo už neformaliojo švietimo paslaugas tarp savivaldybių“ (Socialinės įtraukties didinimo 2014 – 2020 m. veiksmų plano 2014 metais įgyvendinimo ataskaita, 2015, p. 13).

Kaip ir buvo minėta anksčiau, NVŠ yra savarankiška savivaldybių funkcija, dėl to pastebimi didžiuliai skirtumai tarp savivaldybių, tiek NVŠ pasiūlos, tiek finansavimo srityse. 2011 metais numatyta PVU programas iš dalies finansuoti, taikant finansavimo modelį, pagrįstą principu „pinigai paskui vaiką“. Tuo metu buvo formuojamas pasirenkamojo vaikų ugdymo krepšelis, kurį sudarytų teisės aktų nustatyta tvarka apskaičiuota lėšų suma, skirta vaikui ugdyti per nustatytą laikotarpį pagal PVU programą. Tikėtasi, kad krepšelis bus priemonė, skatinanti vaikus dalyvauti neformaliajame švietime, padedanti atsirasti programų įvairovei bei užtikrinanti kiekvieno vaiko atžvilgiu teisingą finansavimą (Lakštauskas, 2011). Siekiant tobulinti neformaliojo švietimo sistemą bei sukurti naują finansavimo modelį 2011 metais buvo parengtas PVU krepšelio diegimo planas (4 pav.):

4 pav. PVU finansavimo modelio diegimo planas. **Šaltinis:** Lakštauskas (2011, pp. 12). Neformalusis ugdymas visiems: krepšelio sistema. Prieiga per internetą http://www.atviravisuomene.lt/upload-files/Albertas_NU_krepAelis.pdf

Analizuojant 4 paveikslą matoma, kad NVŠ krepšelis buvo diegiamas palaipsniui, t.y. pirmiausia sukurtas modelis buvo išbandytas 4 savivaldybėse ir tik atlikus jo analizę, pradėtas taikyti visose Lietuvos savivaldybėse.

Ugdymo plėtotės centro vykdomo projekto „Pasirenkamojo vaikų švietimo finansavimo modelio sukūrimas ir išbandymas Lietuvos savivaldybėse“ užsakyму buvo atliktas tyrimas apie PVU prieinamumą ir situaciją projekte dalyvaujančiose ir naują PVU finansavimo modelį bandančiose savivaldybėse. Šio tyrimo tikslas – iš skirtingų perspektyvų įvertinti PVU situaciją savivaldybėse, dalyvaujančiose naujo PVU finansavimo modelio bandymo projekte. Projekto partnerės – Panevėžio m., Panevėžio r., Anykščių r. ir Klaipėdos r. savivaldybės, kurios dalyvavo kuriant, išbandant ir tobulinant PVU finansavimo sistemą. Tyrimo metu buvo apklaustos 4 tikslinės grupės: 5 - 12 klasių

moksleiviai, jų tėvai, ugdytojai ir bendruomenių atstovai (Pasirenkamojo vaikų ugdymo prieinamumo tyrimas, 2013).

Tyrimo metu buvo išbandytas modelis „pinigai paskui vaiką“, kuris įgalino savivaldybes vieningai administruoti neformalųjį mokinių švietimą, valdyti duomenis apie mokinių pasirinktas ir lankomas veiklas bei skirstyti finansavimą pagal mokinių poreikius. Tai toks modelis, kada pinigai paskirstomi pagal tai, kiek vaikų lanko programą. Kuo daugiau vaikų, tuo didesnis finansavimas. Jeigu vaikas ar tėvai nusprendžia keisti programos teikėją, pinigai „seka“ paskui vaiką į kito programos teikėjo įstaigą. Šis principas iš pirmo žvilgsnio yra paprastas: savivaldybės moka, tėvai renkasi, mokyklos varžosi. Tokia metodika skatina konkurenciją tarp PVU teikėjų, kuria programų įvairovę, labiau atitinkančią skirtingus tėvų interesus ir padedančią užtikrinti kokybę (Metodinė atmintinė pasirenkamojo vaikų ugdymo teikėjams, 2013).

„Finansavimo modelio išbandymas projektą įgyvendinančiose savivaldybėse parodė, kad šis finansavimo modelis gerina PVU prieinamumą bei geografinę aprėptį ir sudaro sąlygas į neformaliojo švietimo veiklas įsitraukti didesniai mokinių skaičiui (projekto finansuotose programose 5 mėn. buvo ugdomi 5200 ligi tol neformaliojo švietimo programų nelankusių vaikų, kurių 23 % yra iš kaimiškųjų vietovių, o 53 % mokinių – iš neformaliajame švietime menkai dalyvaujančios 10 - 15 metų amžiaus grupės)“ (Michelkevičė, Petrušauskaitė, Šapoka, 2014). PVU prieinamumo tyrimas taip pat atskleidė, kad populiariausi - sporto, šokio ir dailės užsiėmimai. Didžioji dalis mokinių kitais metais planuoja lankyti tas pačias veiklas, bet esant galimybei respondentai rinktųsi sporto, fotografijos, videomeno, šokio bei muzikos disciplinas. Priežastis, kodėl jie nelanko šių būrelių – jų organizavimas toli nuo gyvenamosios vietovės (Pasirenkamojo vaikų ugdymo prieinamumo tyrimas, 2013). Taip pat, nustatyta, kad tėvų vaikams, kuriems skiriamos krepšelio lėšos, dažniausiai finansuojami sporto, muzikos ir šokio būreliai, tačiau tirtose savivaldybėse daugumos respondentų vaikai lanko PVU užsiėmimus, kurie jiems nekainuoja. Dažniausiai už PVU paslaugas nemoka bedarbiai, namų šeimininkės, pensininkai (Pasirenkamojo vaikų ugdymo prieinamumo tyrimas, 2013). „Tarp tyrimo dalyvių nėra susiformavusi vieninga nuomonė, nusakanti kaip per vienerius metus pakito PVU būklė jų gyvenamoje savivaldybėje. Nors trečdalis tyrimo dalyvių išvelgia pagerėjimą, tačiau šiek tiek mažesnis apklaustųjų skaičius vis tik teigia, kad būklė nepakito arba apskritai pokyčių įvertinti negali“ (Pasirenkamojo vaikų ugdymo prieinamumo tyrimas, 2013, p. 20).

Lietuvos statistikos departamento duomenimis (toliau – LSD), 2014 metais Kauno mieste gyveno 304 097 gyventojų, iš kurių – 42 698 buvo 0 - 14 metų vaikai ir 15 807 buvo 15 - 19 metų jaunuoliai (Lietuvos statistikos departamentas [LSD], 2014). Kauno miesto gyventojų skaičius sudaro apie 10% visų Lietuvos gyventojų. Remiantis tarptautinės ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (toliau – EBPO) kriterijais, „savivaldybėms yra priskiriamas „kaimiškumo“ laipsnis. Savivaldybės skirstomos į kelias grupes: „labai kaimo“, „kaimo“, „pusiau kaimo“, „priemiesčio“ ir

„miesto“. Pagal šį kriterijų, Kauno miesto savivaldybė yra priskiriama „miesto“ savivaldybių kategorijai“ (Jaunimo politikos įgyvendinimo Kauno miesto savivaldybėje kokybės vertinimo ataskaita, 2011, p. 5). Šioje savivaldybėje yra 11 seniūnijų: Aleksoto, Centro, Dainavos, Eigulių, Gričiupio, Panemunės, Petrašiūnų, Šančių, Šilainių, Vilijampolės bei Žaliakalnio. Kiekvienoje iš jų veikia, nevyriausybines organizacijos, neformaliojo švietimo įstaigos, daugiafunkciniai centrai ir kitos įstaigos, skatinančios vaikų ir jaunimo įsitraukimą ne tik į seniūnijos gyvenimą, bet ir į Kauno miesto savivaldybės sprendžiamas problemas susijusias su vaikų užimtumu, skatinimu bei ugdymu (Jaunimo politikos įgyvendinimo Kauno miesto savivaldybėje kokybės vertinimo ataskaita, 2011).

Švietimo organizavimas yra svarbi Kauno miesto savivaldybės funkcija, kuriai realizuoti skiriama didžioji savivaldybės biudžeto dalis. Kauno miesto savivaldybės administracijos, švietimo, kultūros ir turizmo plėtros reikalų valdybos duomenimis, 2014 metais švietimo sričiai buvo skirta 52% Kauno miesto savivaldybės biudžeto asignavimų, 2015 - 51,6 % ir 2016 metais – 51 % savivaldybės biudžeto lėšų (Švietimo kaita ir analizė. Indėlis, procesai ir rezultatai, 2015). Neformaliojo vaikų švietimo finansavimas taip pat vykdomas iš švietimo sričiai skirtų lėšų.

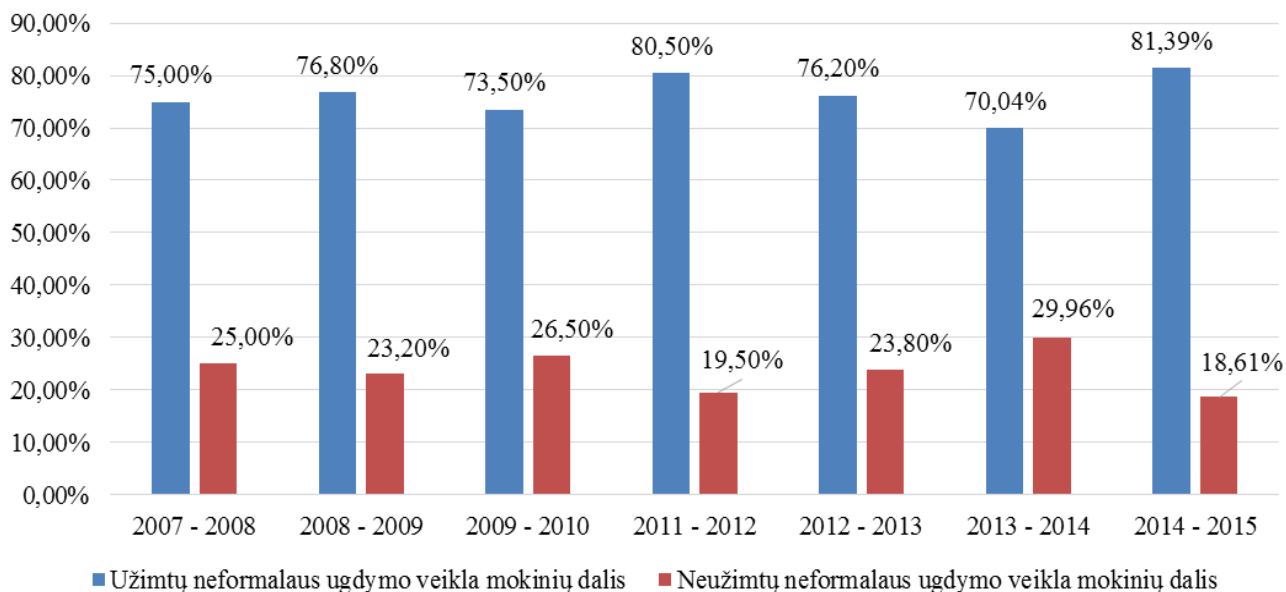
2014 - 2015 mokslo metais Kauno miesto savivaldybėje veikė 172 švietimo įstaigos: 84 ikimokyklinio ugdymo, 71 bendrojo ugdymo mokykla, 15 neformaliojo ugdymo įstaigų ir 2 kitos valdymo įstaigos, 5 lentelė: (Švietimo kaita ir analizė. Indėlis, procesai ir rezultatai, 2015):

5 lentelė. Kauno miesto savivaldybės neformaliojo švietimo įstaigų kaita (įstaigų skaičius) 2009 – 2014 mokslo metais.

Įstaigos tipas	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.
Lopšeliai - darželiai	67	68	70	71	71	72
Vaikų darželiai	15	14	14	13	13	12
Darželiai - mokyklos	6	6	3	3	4	4
Pradinės mokyklos	12	11	11	11	9	9
Progimnazijos			3	6	7	7
Pagrindinės mokyklos	6	7	8	9	13	8
Mokyklos – daugiafunkciniai centrai						5
Jaunimo mokyklos	3	3	3	2	2	2
Vidurinės mokyklos	38	35	30	26	17	16
Suaugusiųjų mokyklos	1	1	1	1	1	1
Gimnazijos	8	10	11	12	11	12
Neformaliojo švietimo įstaigos	19	19	19	17	17	15
Kitos valdymo įstaigos (PPT,KPKC)	2	2	2	2	2	2
Specialiosios įstaigos		6	7	6	7	7
Iš viso:	177	182	182	179	174	172

Šaltinis: Švietimo kaita ir analizė. Indėlis, procesai ir rezultatai (2015). Prieiga per internetą http://www.kaunas.lt/wp-content/uploads/sites/13/2015/04/SVIETIMO-KAITA-IR-ANALIZE_-2015.pdf

Analizuojant 5 lentelėje pateiktus duomenis galima pastebėti, kad nuo 2012 padidėjo lopšelių – darželių skaičius, progimnazijų ir gimnazijų skaičius bei 2014 metais atsirado mokyklų – daugiafunkcinių centrų. Nežymiai sumažėjo pradinių mokyklų, vidurinių mokyklų bei neformaliojo švietimo įstaigų skaičius. Nors įstaigų skaičius nežymiai pakito, tačiau pastebimas mokinių, dalyvaujančių neformaliajame švietime, dalies augimas pastaraisiais metais. Tai rodo 5 paveiksle pateikti duomenys (Kauno miesto savivaldybė, 2016):

5 pav. Mokinių užimtumas (%) neformaliojo ugdymo veiklomis Kauno miesto savivaldybėje. **Šaltinis:** Kauno miesto savivaldybė. Neformalus švietimas (2016). Prieiga per internetą <http://www.kaunas.lt/wp-content/uploads/sites/8/2015/04/Mokiniuuzimtumas20142015m..doc>

Analizuojant 5 paveiksle pateiktus duomenis matyti, kad 2012 – 2013 mokslo metais Kauno miesto savivaldybėje mokinių užimtumas neformaliojo ugdymo veiklomis sudarė – 76,2%, 2013 – 2014 mokslo metais – 70,04 % ir 2014 – 2015 metais mokinių, užimtų neformaliojo švietimo veiklomis, dalis ženkliai išaugo ir sudarė – 81,39 %. Tuo tarpu, neužimtų NVŠ programomis mokinių dalis po truputį mažėjo ir 2012 – 2013 mokslo metais buvo – 23,8 %, 2013 – 2014 metais nedalyvaujančių neformaliajame švietime mokinių dalis sudarė 29,96% , 2014 – 2015 – 18,6%. (Kauno miesto savivaldybė, 2016).

Galima teigti, kad teigiamais pokyčiams (padidėjusiam mokinių dalyvavimui neformaliojo ugdymo veiklose, atsiradusiai neformaliojo švietimo programų įvairovei) įtakos turėjo neformaliojo vaikų švietimo krepšelio įvedimas, kurio dėka vienam vaikui neformaliojo ugdymo veikloms, buvo galima skirti iki 15 eurų. NVŠ mokinio krepšelio dėka 2015 metais buvo patvirtinta 179 neformaliojo vaikų švietimo programos (NVŠ lėšas gavo 37 nauji paslaugų teikėjai), kai tuo tarpu 2014 metais

NVŠ programų Kauno mieste buvo – 146 programos, (Kauno miesto savivaldybė, 2016). Kauno miesto savivaldybės tarybos 2016 m. vasario 2 d. sprendimu Nr. T-43 „Dėl Kauno miesto savivaldybės neformaliojo vaikų švietimo lėšų skyrimo ir naudojimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ buvo atnaujintas lėšų skyrimo aprašas ir padidintas išmokos dydis vienam vaikui, kuris nuo 2016 metų siekia iki 20 eurų. 2016 metais Kauno miesto savivaldybėje buvo vykdomos 229 neformaliojo vaikų švietimo programos (Kauno miesto savivaldybė, 2016).

Rokiškio rajono savivaldybėje 2014 metais gyveno 32 754 gyventojai, iš jų - 4 383 buvo 0 – 15 metų vaikai (LSD, 2016). Rokiškio savivaldybei yra priskiriama 10 seniūnijų: Juodupės, Jūžintų, Kamajų, Kazliškio, Kriaunų, Panemunėlio, Pandėlio, Obelių, Rokiškio kaimiškoji ir Rokiškio miesto seniūnijos. Atsižvelgiant į EPBO kriterijus ir į tai, „kad 53,8 proc. visų savivaldybės gyventojų gyvena kaimiškose savivaldybės vietovėse, Rokiškio rajono savivaldybė pagal šį kriterijų priskiriama „kaimo“ savivaldybių grupei (Jaunimo politikos įgyvendinimo Rokiškio rajono savivaldybėje kokybės vertinimo ataskaita, 2012, p.5).

Rokiškio mieste švietimas yra labai svarbi sritis: „Švietimo tinklo išplėtojimas svarbus kuriant atvirą pilietinę visuomenę, ugdant valstybei kompetentingą žmogų, stiprinant kultūrinę ir ūkinę galias“ (Rokiškio rajono strateginis plėtros planas iki 2022 metų, 2014, p. 24). 2014 – 2015 mokslo metais Rokiškio mieste veikė 15 švietimo įstaigų:

6 lentelė. Švietimo įstaigų skaičius (vienetais) Rokiškio mieste 2014 - 2015 mokslo metais

Švietimo įstaigos tipas	Skaičius	Pavadinimas
Ikimokyklinio ugdymo įstaigos	1	Rokiškio lopšelis-darželis „Nykštukas“ Rokiškio lopšelis-darželis „Pumpurėlis“ Rokiškio lopšelis-darželis „Varpelis“
Mokyklos - darželiai	1	Rokiškio mokykla-darželis „Ąžuoliukas“
Progimnazijos	2	Rokiškio Senamiesčio progimnazija Rokiškio Juozo Tūbelio progimnazija
Gimnazijos	1	Rokiškio J.Tumo-Vaižganto gimnazija
Neformaliojo ugdymo įstaigos	4	Rokiškio choreografijos mokykla Rokiškio Rudolfo Lymano muzikos mokykla Rokiškio rajono kūno kultūros ir sporto centras Viešoji įstaiga Rokiškio jaunimo centras
Kitos švietimo įstaigos	4	Rokiškio suaugusiųjų ir jaunimo mokymo centras Panevėžio kolegijos Rokiškio filialas Rokiškio technologijos, verslo ir žemės ūkio mokykla Rokiškio pagrindinė mokykla

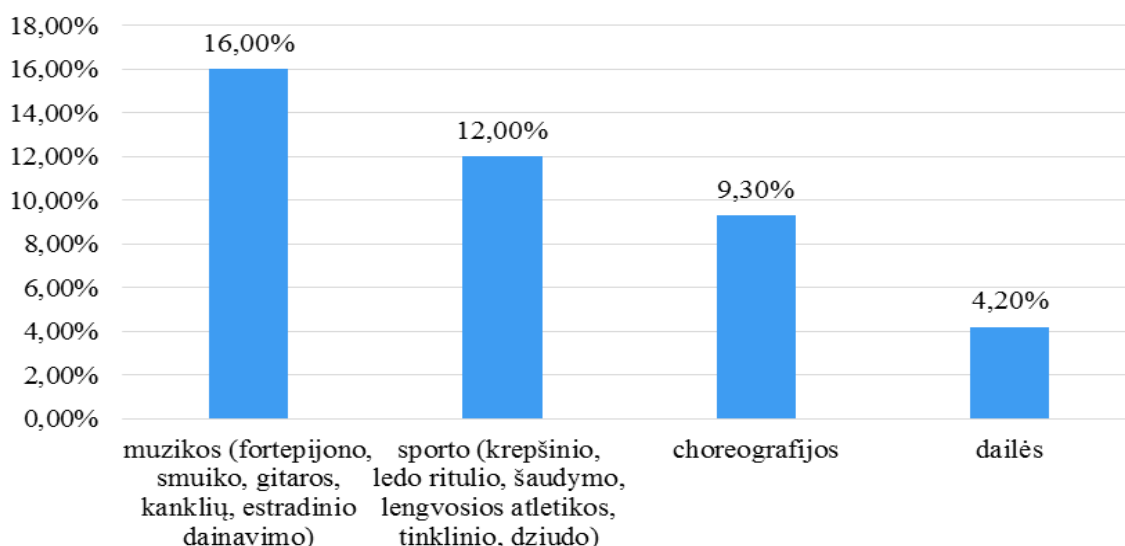
Sudaryta autorės. **Šaltinis:** Rokiškio rajono strateginis plėtros planas iki 2022 metų (2014). Prieiga per internetą http://www.esparama.lt/documents/10157/490675/2014_Rokiskio+savivaldyb%C4%97s+strategija+iki+2022+m+.pdf/4526cb76-66d0-459f-afa8-f53feb91d4a2

Analizuojant 6 lentelėje pateiktus duomenis, pastebima, kad Rokiškio mieste švietimo prieinamumas yra pakankamas, nes iš viso veikia 15 švietimo įstaigų, nors besimokančiųjų 0 – 19 metų amžiaus mokinių skaičius nėra didelis. 2014 – 2015 mokslo metais Rokiškyje bendrojo ugdymo mokyklose mokėsi 2 699 mokiniai (Rokiškio rajono savivaldybė, 2016). NVŠ yra skiriama daug dėmesio: mieste veikia 4 neformaliojo ugdymo įstaigos. “Palanki neformaliojo vaikų švietimo įstaigų tinklo geografinė padėtis sudaro sąlygas rinktis meninę popamokinę veiklą visiems norintiems, nepriklausomai nuo mokinių gyvenamosios vietos. Visos Rokiškio rajono neformaliojo vaikų švietimo įstaigos vykdo priimtas neformaliojo vaikų švietimo programas, organizuoja, dalyvauja įvairiose projektinėje veikloje, rajoniniuose, zoniniuose, respublikiniuose konkursuose, ugdytiniai tampa šių

konkursų laureatais“. (Rokiškio rajono strateginis plėtros planas iki 2022 metų, 2014, p. 30). Taip pat, Rokiškio rajono savivaldybės tarybos 2015 m. spalio 30 d. sprendimu Nr. TS-211 „Dėl Rokiškio rajono savivaldybės tarybos 2015 m. rugpjūčio 28 d. sprendimo Nr. TS-181 „Dėl Neformaliojo vaikų švietimo lėšų skyrimo ir panaudojimo 2015 metams tvarkos aprašo patvirtinimo“ papildymo“, galutiniai buvo patvirtintas NVŠ lėšų skyrimo ir panaudojimo tvarkos aprašas, kuriame buvo nustatytos prioritetinės kryptys: 3 skyriaus 9 punkto 2 papunktyje nurodyta, kad „ugdymo priemonės ir kitos išlaidos, tiesiogiai susijusios su NVŠ programos vykdymu ir gali sudaryti iki 30 proc. techninės krypties ir technologijų krypčių programoms finansuoti, kitų krypčių programoms – iki 15 proc. NVŠ programai skirtų lėšų“. Ir Rokiškio rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2015 m. rugsėjo 23 d. įsakymu Nr. AV – 754 „Dėl Rokiškio rajono savivaldybės neformaliojo vaikų švietimo teikėjų programų atitikties reikalavimams patvirtinimo“ Rokiškio rajone buvo patvirtintos 58 NVŠ programos, iš kurių 49 buvo naujos. 33 programos rengiamos pačiame Rokiškio mieste, o 25 buvo vykdomos kitose Rokiškio savivaldybės seniūnijose. 2016 metais patobulinus neformaliojo vaikų švietimo krepšelio skyrimo metodiką, atsirado 1 nauja neformaliojo ugdymo programa.

Siekiant padidinti neformaliojo vaikų švietimo būrelių prieinamumą, Rokiškio rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2015 metų gruodžio 28 d. įsakymu Nr. AV – 1095 „Dėl mokinių pavėžėjimo Rokiškio rajone tėvų (globėjų) nuosavu transportu tvarkos aprašo patvirtinimo“ buvo patvirtintas įsakymas, kurio 1 skyriaus 1 straipsnyje nurodoma, kad tėvams, kurių vaikai negali atvykti į NVŠ būrelius visuomeniniu transportu mokinio pažymėjime nurodytu maršrutu ar mokykliniu autobusu ir kurie yra vežiojami tėvų (globėjų) nuosavu transportu, kompensuojamos kelionės išlaidos. Šia Rokiškio rajono savivaldybės teikiama paslauga 2016 metais naudojasi 48 – ių moksleivių tėvai (globėjai).

Nors Rokiškio mieste neformaliojo švietimo prieinamumas yra pakankamai išplėtotas, tačiau pastebima per maža NVŠ programų įvairovė. Kasmet neformaliojo švietimo programose dalyvauja apie 48 % rajono mokinių. Atsižvelgiant į tai, kad Rokiškio mieste yra choreografijos, muzikos bei sporto mokyklos, populiariausi ir yra šių krypčių užsiėmimai (6 pav.):

6 pav. Populiariausios neformaliojo švietimo veiklos (%) Rokiškio miesto savivaldybėje. Sudaryta: autorės.
Šaltinis: Rokiškio rajono savivaldybė. *Rajono švietimo statistika* (2016). Prieiga per internetą http://www.rokiskis.lt/lt/svietimas/statistika_5098.html

6 paveiksle pateikti duomenys rodo, kad Rokiškio mieste populiariausios yra muzikos krypties NVŠ programos, jas renkasi 16 % mokinių, antroje vietoje – sporto krypties programos, kurias renkasi 12 % mokinių. Trečioje vietoje pagal populiarumą yra choreografijos užsiėmimų programos, kurias lanko 9,3 % mokinių, o ketvirtoje vietoje - dailės krypties NVŠ programos, kurias renkasi 4,2 % mokinių. Rokiškio rajono savivaldybės (2016) duomenimis labiausiai yra pasigendama techninės kūrybos, turizmo, medijų bei vandens sporto neformaliojo švietimo programų pasiūlos.

3.2. Viešosios įstaigos „Karo paveldo centras“ neformaliojo vaikų švietimo veiklos organizavimas

Viešoji įstaiga „Karo paveldo centras“ (Kauno tvirtovės VII fortas) (toliau – VšĮ „Karo paveldo centras“) - nekomercinė, nevalstybinė organizacija, kuri 2007 metais buvo įsteigta Lietuvos karo istorijos entuziastų. VšĮ „Karo paveldo centras“ šiuo metu turi muziejaus ir neformaliojo vaikų švietimo grupės universalaus daugiafunkcinio centro statusą. Organizacija yra įsikūrusi Kauno tvirtovės VII forte ir vysto savo veiklą mokslo, mokslo populiarinimo ir visuomeninėje srityse, siekdama integruoti karo istorijos paveldą į šiuolaikinį kultūrinį visuomenės gyvenimą. Siekiant įgyvendinti užsibrėžtus tikslus, VšĮ „Karo paveldo centras“ atlieka šiuos darbus (Viešoji įstaiga „Karo paveldo centras“ [VšĮ „Karo paveldo centras“], 2016):

- Skatina visuomenės domėjimąsi taikomuoju mokslu bei istorija, vykdydamas edukacinę veiklą: organizuoja vaikų neformaliojo švietimo užsiėmimus, edukacines programas, visuomenei atvirus renginius, teatralizuotas ekskursijas, dienos stovyklas;
- Inicijuoja ir koordinuoja mokslinius tyrimus, atlieka informacijos paiešką, publikuoja tyrimų rezultatus;
- Vykdo aktyvų bendradarbiavimą su partneriais Lietuvoje ir užsienyje bei nuolat plečia jų tinklą;
- Ruošia karo paveldo regeneravimo projektus tam, kad jis atgytų antram gyvenimui ir būtų apsaugotas nuo išnykimo.

2015 metų pradžioje Kauno tvirtovės VII forte buvo įrengta edukacinė laboratorija, kurios tikslas buvo suteikti Kauno regiono mokyklų moksleiviams praktinę patirtį chemijos ir fizikos srityse, atsižvelgiant į tai, kad daugumos miesto mokyklų laboratorijos yra likviduotos, o praktiniai eksperimentai atliekami labai retai arba jų visai nėra. Šios laboratorijos dėka 2015 mokslo metų bėgyje buvo sukurta 10 edukacinių programų bei pasiektas 500 moksleivių per mėnesį lankomumas (VŠĮ „Karo paveldo centras“, 2016).

2015 metų rugpjūtį VŠĮ „Karo paveldo centras“ buvo akredituotas kaip NVŠ paslaugų teikėjas ir įstaigai suteiktas Neformalaus vaikų švietimo daugiafunkcinio centro statusas. Naujiems mokslo metams Kauno tvirtovės VII fortas parengė ir akreditavo 3 neformalaus vaikų švietimo programas taikomųjų mokslų srityje bei gavo NVŠ finansavimą. Neformaliojo vaikų švietimo krepšelio dėka buvo patobulinta mokymo bazė, įsigyta papildoma laboratorinė įranga ir priemonės.

2015 mokslo metais Kauno tvirtovės VII forte buvo vykdomos šios neformaliojo vaikų švietimo programos (7 lentelė) (VŠĮ „Karo paveldo centras“, 2016):

7 lentelė. VšĮ „Karo paveldo centre“ 2015 metais vykdomos neformaliojo vaikų švietimo veiklos

Pavadinimas	Tipas	Trumpas aprašymas
Taikomojo mokslo bičiuliai	NVŠ programa	Programa skirta 1 – 4 klasių moksleiviams, kurios metu dalyviai supažindinami su matematika, chemija, ir fizika. Užsiėmimų metu dalyviai eksperimentuoja, išbando kūrybinius geometrijos darbus, kuria savo matavimo vienetus ir skaičiavimo sistemas, gamina erdvinius briaunainius.
Taikomojo mokslo draugai	NVŠ programa	Programa skirta 5 – 8 klasių moksleiviams, dalyviai supažindinami su keliomis mokslų sritimis: matematika, chemija, fizika bei informacinėmis technologijomis. Programos metu dalyviai įgyja ir tobulina dalykines bei bendrąsias –kompetencijas, teorines žinias bei praktinius įgūdžius šių mokslų srityse.
Taikomojo mokslo ekspertai	NVŠ programa	Programa skirta 9 – 12 klasių mokiniams. Užsiėmimų metu dalyviai atlieka įvairias praktines užduotis, eksperimentuoja, kuria savo matavimo vienetus ir skaičiavimo sistemas, atlieka įvairius projektus, ruošia baigiamųjų darbų pristatymą. Programa skatina savarankišką žinių gilinimą pasirinktoje mokslo srityje, padeda pagilinti bei praplėsti žinias, suformuoti praktinius įgūdžius. Baigusiems programą bus lengviau priimti sprendimą dėl tolimesnės studijų karjeros krypties.

Sudaryta: autorės. **Šaltinis:** VšĮ „Karo paveldo centro“ 12 mėn. laikotarpio veiklų aprašymas (2016). Prieiga per internetą <http://www.septintasfortas.lt/apie-vsi-karo-paveldo-centra/>

Analizuojant 7 lentelėje pateiktus duomenis, nesunku pastebėti, kad Kauno tvirtovės VII forte vyrauja maža NVŠ būrelių įvairovė, tačiau to priežastis gali būti tai, kad VšĮ „Karo paveldo centras“ visai neseniai pradėjo vykdyti savo veiklą neformaliojo švietimo srityje. Pažymėtina ir tai, kad visi vykstantys būreliai yra netradiciniai (nepriskiriama sporto, muzikos, šokių ar dailės kryptims) ir dėl to yra mažiau populiarūs vaikų ir jaunimo tarpe.

2016 metų pradžioje VšĮ „Karo paveldo centre“ vykdomų tikslųjų mokslų NVŠ programų akreditacija buvo pratęsta bei paskirtas finansavimas jų įgyvendinimui. Gautų NVŠ lėšų dėka šiuo metu yra vykdoma edukacinės laboratorijos veiklos plėtra mikrobiologijos, mikroskopijos ir optikos srityje – įsigyjama nauja įranga, vykdomi personalo mokymai bei yra kuriamos naujos edukacinės programos. Be to, ketinama plėsti NVŠ veiklas sukuriant kompiuterinio projektavimo, modeliavimo ir gamybos (CAD/CAM) kryptį gimnazijos klasių moksleiviams (VšĮ „Karo paveldo centras“, 2016).

2015 metais Kauno tvirtovės VII forte vykstančius neformaliojo vaikų švietimo būrelius lankė – 81 moksleivis, o 2016 metais – 75 mokiniai.

VšĮ „Karo paveldo centre“ mokslas yra mokamas. Mokestis yra nustatomas atsižvelgiant į teikiamos paslaugos paklausą, sunaudojamų medžiagų kiekį, reikalingą įrangą bei vaikų skaičių ir yra patvirtinamas VII forto direktoriaus bei tėvų, pasirašant sutartį. Mėnesinis taikomojo mokslo būrelio mokestis 2015 metais buvo – 20 € vienam vaikui, o 2016 metais, atsižvelgiant į tai, jog buvo padidintas neformaliojo vaikų švietimo krepšelio finansavimas, būrelių mėnesinis mokestis buvo sumažintas 5 € ir šiuo metu mėnesio užsiėmimų kaina yra 15 € vaikui. Siekiant padidinti vaikų, dalyvaujančių Kauno tvirtovės VII forto organizuojamuose NVŠ užsiėmimuose, skaičių ir padidinti būrelių prieinamumą yra taikomos nuolaidos – šeimoms, kurių daugiau nei vienas vaikas dalyvauja VšĮ „Karo paveldo centro“ organizuojamuose būreliuose mokestis sumažinamas dar 5 € nuo bendros sumos.

2016 metų kovo mėnesį, Kauno tvirtovės VII forte dirbo 10 žmonių, iš jų 5 - edukacijų srityje, savanorystės pagrindais forto veiklose dalyvauja apie 40 moksleivių (VšĮ „Karo paveldo centras“, 2016).

3.3. Viešosios įstaigos „Rokiškio jaunimo centras“ neformaliojo vaikų švietimo veiklos organizavimas

Rokiškio rajono Liaudies deputatų tarybos vykdomojo komiteto 1989 m. spalio 29 d. potvarkiu Nr. 210, gruodžio 1 d. įkurtas Moksleivių kūrybos ir darbo centras, perėmęs Rokiškio moksleivių namų funkcijas. Rokiškio rajono savivaldybės tarybos 2008 m. liepos 25 d. sprendimu Nr. TS-7.144 "Dėl Rokiškio moksleivių kūrybos ir darbo centro pertvarkymo į Viešąją įstaigą Rokiškio jaunimo centrą" nuo 2008 m. rugsėjo 1 d. Rokiškio moksleivių kūrybos ir darbo centras pertvarkytas į Viešąją įstaigą - Rokiškio jaunimo centrą (toliau – VšĮ Rokiškio jaunimo centras). Šio centro steigėja yra Rokiškio rajono savivaldybė. (Viešoji įstaiga Rokiškio jaunimo centras [VšĮ Rokiškio jaunimo centras], 2016).

VšĮ Rokiškio jaunimo centras yra daugiafunkcinė neformaliojo švietimo mokykla ir neformalaus ugdymo įstaiga, kuri vykdo švietimo, kultūrinę, sporto plėtojimo, socialinės pagalbos teikimo, jaunimo socializacijos ir integracijos į visuomenę, tai pat kitokią visuomenei naudingą veiklą (Viešosios įstaigos Rokiškio jaunimo centro 2015 metų veiklos atskaita, 2016). Pagrindiniai Rokiškio jaunimo centro tikslai yra šie (Rokiškio jaunimo centras, 2016):

- Ugdant kompetencijas, formuoti jaunimo pilietines nuostatas, ugdyti intelektualią, pilietišką, demokratišką, kūrybišką ir savarankišką asmenybę;

- Padėti jaunimui integruotis į socialinį, politinį, ekonominį ir kultūrinį savivaldybės bei šalies gyvenimą;
- Skatinti jaunimo iniciatyvą bei saviraišką, suteikiant galimybę jauniems žmonėms realizuoti turimas idėjas, taip pat spręsti jaunimo laisvalaikio užimtumo problemas;
- Propaguoti vaikų ir jaunimo neformalųjį ugdymą(si), pagrįstą savivaldos, savanoriško dalyvavimo ir savarankiškumo principais.
- Rinkti, kaupti bei teikti informaciją, susijusią su galimybėmis dalyvauti įvairių fondų skelbiamuose konkursuose, taip at konsultuoti jaunimą jam rūpimais klausimais;
- Ugdyti vaikų ir jaunimo kompetencijas, saviraišką bei kūrybinius gebėjimus.

Rokiškio jaunimo centre darbas yra organizuojamas dviejuose skyriuose – neformaliojo švietimo bei atviro darbo su jaunimu. Magistro baigiamajame projekte bus aptariama neformaliojo skyriaus veikla.

Nuo 2008 Rokiškio jaunimo centro neformaliojo švietimo skyriuje veikia FŠPU dailės mokykla, kurioje mokymas vyksta pagal Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015 m. sausio 27 d. įsakymu Nr. V - 48 „Rekomendacijos dėl meninio formalųjį švietimą papildančio ugdymo programų rengimo ir įgyvendinimo“ patvirtintas programas, taip pat mokinių užimtumas vykdomas neformaliojo švietimo būreliuose, kurie rengiami pagal pačių mokytojų paruoštas programas. Mokiniam galima rinktis dailės pradinio ir pagrindinio meninio ugdymo, pynimo iš vytelių, rankdarbių, medžio darbų, kompiuterio vartotojų programas. Nuo 2015 metų spalio 1d. Rokiškio jaunimo centras pradėjo vykdyti 6 neformaliojo vaikų švietimo programas, kurios finansuojamos iš NVŠ krepšelio lėšų. Šiuo metu Rokiškio jaunimo centre siūlomi šie užsiėmimai (8 lentelė) (VŠĮ Rokiškio jaunimo centras, 2016):

8 lentelė. VšĮ Rokiškio jaunimo centre 2015 - 2016 metais vykdomos neformaliojo švietimo veiklos

Pavadinimas	Tipas	Trumpas aprašymas
Dailės pradinis meninis ugdymas	FŠPU	Pažintis su daile, galimybė atskleisti kūrybines galias ir gebėjimus
Dailės pagrindinis meninis ugdymas	FŠPU	Suteikiami dailės pažinimo pradmenys, atskleidžiami gabumai ir formuojami praktiniai įgūdžiai
Meninės saviraiškos ugdymas	FŠPU	Baigusiems pagrindinio ugdymo programą ir plėtojantiems pasirinktą meninę raišką, lavinami kūrybiniai gebėjimai, pageidaujantiems vyresniems – suteikiami dailės pradmenys
Pynimas iš vytelių	Būrelis	Mokomasi vieno iš seniausių lietuviams būdingų amatų – pynimo, jo būdų, gaminami įvairūs daiktai.
Rankdarbių būrelis	Būrelis	Mokomasi siūti minkštus žaisliukus, siuvinėti, nerti vąšeliu, megzti virbalais, gaminti įvairius suvenyrus, papuošalus, atvirukus ir kitus darbelius.
Sporto būrelis	Būrelis	Mokiniam suteikiama galimybė prasmingai praleisti laisvalaikį, stiprinti bendrą fizinį pasirengimą, lavinti judesių koordinaciją ir reakciją, jie skatinami sveikai maitintis, atsisakyti žalingų įpročių.
Meninės technologijos	NVŠ programa	Pažintis su senaisiais ir šiuolaikiniais amatais, tradicinėmis ir šiuolaikinėmis technikomis. Puoselėjamos tautinės tradicijos, tausojantis gyvenimo būdas, pagarba ir meilė darbiui.
Senieji liaudies amatai	NVŠ programa	Pažintis su pynimo medžiagomis ir jų paruošimu; pynimo technologija bei įrankiais, gaminių apdaila. Ugdomi technologinio raštingumo pagrindai, bendrieji technologiniai gebėjimai.
Dailės būrelis	NVŠ programa	Įgyjami dailės kompetencijos pradmenys, ugdomi meniniai gebėjimai, kultūrinis sąmoningumas. Dirbama su pagrindinėmis dailės raiškos meninėmis bei techninėmis priemonėmis.
Gamtos pažinimas	NVŠ programa	Plėtojami vaikų gabumai gamtos, ekologijos, aplinkosaugos srityse. Mokiniai supažindinami su gamtos ekosistema, joje esančia biologine įvairove, įvairiais taršos šaltiniais, taršos pasekmėmis.
Lanksti žilvyčio vytelė	NVŠ programa	Pažintis su pynimo medžiagomis ir jų paruošimu; pynimo technologija bei įrankiais. Ugdomi technologinio raštingumo, bendrųjų technologinių gebėjimų pagrindai, lavinamas kūrybiškumas.
Keramikos meno pradžiamokslis - nuo paprasto prie sudėtingo	NVŠ programa	Susipažįstama su pagrindinėmis keramikos medžiagomis, įrankiais, veiklos būdais, lietuviškos keramikos tradicijomis, bendrais molio gaminiams keliamais reikalavimais, dirbinių konstravimo ir formos savitumais

Sudaryta: autorės. **Šaltinis:** Viešoji įstaiga Rokiškio jaunimo centras. *Neformalus švietimas* (2016).. Prieiga per internetą <http://www.rjc.lt/neformalus-svietimas/nvs-programos-349/lt/>

Iš 8 lentelėje pateiktų duomenų galima matyti, kad VšĮ Rokiškio jaunimo centre yra siūloma gana didelė veiklų įvairovė: čia vykdomi tiek tradiciniai (dailės) būreliai, tiek mažiau populiarūs (gamtos pažinimo, rankdarbių, medžio darbų) užsiėmimai. Mokiniam, kurie baigia FŠPU (dailės pagrindinio ugdymo) ketverių metų programą, yra išduodami Neformaliojo vaikų švietimo pažymėjimai.

VšĮ Rokiškio jaunimo centro neformaliojo švietimo skyriuje mokslas yra dalinai mokamas. Mokestis yra nustatomas atsižvelgiant į teikiamos paslaugos paklausą, taip pat programos savaitinį valandų kiekį ir yra patvirtinamas Rokiškio jaunimo centro tarybos vieneriems mokslo metams. 2015 – 2016 mokslo metais jaunimo centre mokestis už neformaliojo vaikų švietimo užsiėmimus buvo nuo 3 iki 9 € per mėnesį. Daugiausiai – t.y. 9 € mokami už pagrindinį dailės ugdymą bei meninę saviraišką suaugusiems, mažiausiai - t.y. 3 € yra mokami už gamtos pažinimo būrelį (Rokiškio jaunimo centras, 2016). Akcentuotina tai, kad kaimo vietovėse, VšĮ Rokiškio jaunimo centro organizuojamus NVŠ užsiėmimus lankantiems vaikams, neformaliojo ugdymo būreliai yra nemokami.

Siekiant pagerinti neformaliojo vaikų švietimo paslaugų kokybę ir prieinamumą, VšĮ Rokiškio jaunimo centras neformaliojo vaikų švietimo programas vykdo ne tik Rokiškio jaunimo centre, bet ir kitose įstaigose: Rokiškio bei Panemunėlio pagrindinėse mokyklose, taip pat Žiobiškio turistinėje bazėje.

2015 metų pabaigoje Rokiškio jaunimo centro neformalųjį švietimo skyrių lankė 179 mokiniai, iš kurių – 119 užsiėmimus lankė pačiame Rokiškio jaunimo centre, o likusieji 56 moksleiviai į Rokiškio jaunimo centro organizuojamus būrelius atvykdavo į kitose vietovėse esančias įstaigas (Žiobiškio turistinė bazė, Panemunėlio pagrindinė mokykla). Jaunimo centre iš viso dirba 24 darbuotojai, iš jų – 9 mokytojai.

Atlikus neformaliojo vaikų švietimo organizavimo savivaldybėse būklės analizę, remiantis Kauno ir Rokiškio savivaldybių atveju, nustatyta, kad, situacija savivaldybėse yra nevienoda: skiriasi neformaliojo vaikų švietimo teikėjų tinklas, taip pat NVŠ skiriamas finansavimas nėra vienodas. Daugumoje savivaldybių yra po 2 - 4 NVŠ ar FŠPU mokyklas, tačiau 8 savivaldybėse yra tik po 1 tokią mokyklą. Be to, neformaliojo ugdymo įstaigos pagrinde yra susitelkusios miestų ar rajonų centruose, dėl to, miestų savivaldybių mokiniai turi daugiau galimybių dalyvauti neformaliajame švietime. Siekiant patobulinti NVŠ organizavimą savivaldybėse 2011 metais parengtas bei išbandytas NVŠ krepšelio modelis, kuris gerina NVŠ prieinamumą bei geografinę aprėptį ir sudaro sąlygas į neformaliojo švietimo veiklas įsitraukti didesniai mokinių skaičiui. Kadangi švietimo organizavimas yra savarankiška savivaldybės funkcija, lyginant Kauno ir Rokiškio miestų savivaldybes, remiantis VšĮ „Karo paveldo centro“ bei Rokiškio jaunimo centro atvejais, nustatyta, kad abiejose savivaldybėse

NVŠ yra svarbi sritis, tačiau jo organizavimas minėtuose miestuose šiek tiek skiriasi: Kauno miesto savivaldybėje mokinių užimtumas yra žymiai didesnis nei Rokiškio mieste, NVŠ būrelių įvairovė taip pat skirtinga – Kaune neformaliojo ugdymo užsiėmimų pasiūla žymiai didesnė. Taip pat buvo ištirta, kad abiejose savivaldybėse trūksta techniškujų kryptių būrelių. Rokiškio rajono savivaldybėje yra nustatytos prioritetinės kryptys bei vykdomas mokinių pavėžėjimo nuosavu tėvų (globėju) transportu išlaidų kompensavimas, ko nėra Kauno miesto savivaldybėje.

4. NEFORMALIOJO VAIKŲ ŠVIETIMO ORGANIZAVIMAS SAVIVALDYBĖSE: EMPIRINIS TYRIMAS

Ketvirtąjį baigiamojo projekto skyrių sudaro du poskyriai. Pirmajame poskyryje supažindinama su neformaliojo vaikų švietimo organizavimo tyrimo metodika: nusakomas tyrimo tikslas, uždaviniai, metodai, tyrimo instrumentas, atrankos dydis, tyrimo eiga bei duomenų analizė.

Antrajame ketvirto skyriaus poskyryje pateikiama tyrime dalyvavusių respondentų anketinės apklausos ir pusiau struktūruoto interviu metu gautų duomenų analizė. Empiriniame tyrime analizuota VšĮ „Karo paveldo centre“ bei Rokiškio jaunimo centre užsiėmimus lankančių vaikų tėvų nuomonė, minėtų įstaigų vadovų bei Kauno ir Rokiškio miesto savivaldybių atstovų, atsakingų už NVŠ, požiūris į neformaliojo švietimo organizavimą jų savivaldybėje. Išanalizavus bei pasinaudojus visais gautais rezultatais darbo pabaigoje pateikiamos išvados ir rekomendacijos.

4.1. Tyrimo metodika

Tyrimo tikslas – ištirti neformaliojo vaikų švietimo organizavimą Kauno ir Rokiškio miestų savivaldybėse, remiantis VšĮ „Karo paveldo centro“ bei VšĮ Rokiškio jaunimo centro atvejais.

Tyrimo objektas – neformaliojo vaikų švietimo organizavimas savivaldybėse.

Tyrimo uždaviniai:

1. Ištirti Kauno ir Rokiškio miestų savivaldybėse gyvenančių tėvų, kurių vaikai dalyvauja VšĮ „Karo paveldo centras“ bei VšĮ Rokiškio jaunimo centras neformaliojo ugdymo programose, požiūrį apie neformaliojo vaikų švietimo organizavimą jų gyvenamojoje savivaldybėje,
2. Ištirti VšĮ „Karo paveldo centras“ bei VšĮ Rokiškio jaunimo centras įstaigų vadovų nuomonę apie neformaliojo vaikų švietimo organizavimą Kauno ir Rokiškio miestų savivaldybėje ir pateikti rekomendacijas dėl neformaliojo vaikų švietimo tobulinimo;
3. Ištirti Kauno ir Rokiškio miestų savivaldybių atstovų, atsakingų už neformalųjį vaikų švietimą, požiūrį į neformalaus ugdymo organizavimą bei identifikuoti Kauno bei Rokiškio savivaldybėse esančias neformaliojo vaikų švietimo problemas;

Tyrimo metodai: Atliekant magistro baigiamojo projekto tyrimą buvo naudojami tiek kiekybiniai, tiek kokybiniai tyrimo metodai siekiant didesnio tyrimo tikslumo, remiantis prielaida,

„kad kompleksinis duomenų rinkimas suteikia geresnį tyrimo objekto ir problemos supratimą“ (Survutaitė, 2012, p. 123).

Kiekybiniam tyrimui pasirinktas anketinės apklausos metodas, kuris buvo skirtas VŠĮ „Karo paveldo centras“ ir VŠĮ Rokiškio jaunimo centrą lankančių vaikų tėvams, siekiant išsiaiškinti jų požiūrį į neformaliojo vaikų švietimo organizavimą jų gyvenamojoje savivaldybėje. Anketa sudaryta iš trijų dalių (žr. 1 ir 2 priedus):

1. Trumpas tyrimo pristatymas ir instrukcija, kaip pildyti anketą;
2. Struktūrizuotų klausimų grupė;
3. Respondentų socialinių – demografinių charakteristikų klausimų dalis.

Anketoje pateiktas 21 klausimas, kuris suskirstytas į 5 blokus: I – tėvų vertinimas apie VŠĮ „Karo paveldo centras“ (VŠĮ Rokiškio jaunimo centras) organizuojamas neformaliojo vaikų švietimo programas (1 – 5 klausimai), II – informacija bei priežastys, lemiančios vaikų pasirinkimą lankyti kitas neformaliojo švietimo įstaigas bei programas (6 – 11 klausimai), III – skiriamos lėšos neformaliojo vaikų švietimo užsiėmimams (12 – 13 klausimai), IV – neformaliojo vaikų švietimo organizavimo Kauno (Rokiškio) miesto savivaldybėse vertinimas (14 – 17 klausimai), V – respondentų sociodemografiniai duomenys (18 – 21 klausimai).

Kokybiniam tyrimui pasirinktas pusiau struktūruoto interviu metodas, kuris buvo skirtas išsiaiškinti VŠĮ „Karo paveldo centro“ bei VŠĮ Rokiškio jaunimo centro vadovų bei Kauno ir Rokiškio miesto savivaldybių, neformaliojo vaikų švietimo atstovų, nuomonę apie NVŠ organizavimą jų gyvenamosiose savivaldybėse. Pusiau struktūruotas interviu – tai toks apklausos būdas, kuriame iš anksto yra paruošti svarbiausi klausimai, pagal kuriuos yra išlaikoma bendra pokalbio tema. Tačiau, atsižvelgiant į pašnekovo specifiką, tyrimo eigoje tyrėjas gali papildomai užduoti plane neįrašytų klausimų, kurie yra skirti patikslinti ir papildyti informaciją. Šis tyrimo metodas buvo pasirinktas todėl, kad pusiau struktūruotas interviu leidžia giliau atsiskleisti respondentų mąstymui, padeda išsiaiškinti užslėptus poreikius bei išgvildinti naujas problemų sprendimo galimybes (Jurkuvienė ir KMU Slaugos fakulteto, Slaugos ir rūpybos katedros tyrėjų grupė, 2008).

Interviu Kauno ir Rokiškio miestų įstaigų vadovams sudarė 13 klausimų (žr. 3 priedą), o savivaldybių atstovams – 12 klausimų (žr. 4 priedą), kurie buvo skirti:

1. Išsiaiškinti respondentų nuomonę apie neformaliojo vaikų švietimo organizavimą jų gyvenamojoje savivaldybėje;
2. Ištirti problemas, su kuriomis susiduria neformaliojo vaikų švietimo programų teikėjai bei savivaldybių atstovai, įgyvendindami neformaliojo vaikų ugdymo programas;

3. Išsiaiškinti respondentų vertinimą apie neformalųjį vaikų švietimo krepšelį;
4. Ištirti VŠĮ „Karo paveldo centras“ bei VŠĮ Rokiškio jaunimo centras įstaigų vadovų bei Kauno ir Rokiškio miestų savivaldybių atstovų, koordinuojančių neformalųjį vaikų švietimą, siūlymus, skirtus tobulinti neformaliojo vaikų švietimo organizavimą savivaldybėse.

Duomenų analizė. Projekto tyrimo duomenys pristatomi pateikiant tyrimo rezultatus. Pirmiausia pateikiami kiekybiniai tyrimo duomenys, paskui – kokybiniai, jie yra palyginami ir padaromos išvados.

Surinktų duomenų analizei naudotas aprašomosios statistikos metodas. Tai duomenų sisteminimo ir grafinio vaizdavimo metodas, kuris leidžia daryti pagrįstas išvadas apie nagrinėjamas savybes. Gauti rezultatai apdoroti statistine SPSS kompiuterine programa, taip pat Microsoft Excel bei Microsoft Word kompiuterinėmis programomis. Dirbant su SPSS programa tyrimui atlikti buvo naudotas GLM (angl. generalized linear model) - apibendrintas tiesinės regresijos modelis, kuris leidžia įvertinti priklausomojo kintamojo priklausomybę nuo kelių nepriklausomų kintamųjų. Šis modelis buvo pasirinktas įvertinus tai, jog „ryšių egzistavimas tarp tiriamojo priklausomojo ir nepriklausomųjų kintamųjų patikrinamas atliekant koreliacinę analizę“ (Čekanavičius, 2011, p. 24). Račkauskas (2003), Pukėnas (2009) bendrai teigia, kad kintamųjų stiprumas ir poveikis įvertinamas naudojant regresinę analizę. Taigi, atsižvelgiant į šiuos kriterijus ir į tai, kad naudojami kiekybiniai ir kokybiniai duomenys, tyrimui atlikti ir pasirinktas GLM modelis.

Tyrimo eiga ir tiriamųjų grupės. Baigiamojo projekto tyrimas buvo vykdomas trimis etapais:

Pirmajame etape, kuris buvo vykdomas vasario – kovo mėnesį, buvo parengtos anketos tėvams bei paruoštas interviu klausimynas, skirtas įstaigų vadovams bei savivaldybių atstovams. Anketos bei klausimynas sudaryti autorės, remiantis studijuota moksline literatūra.

Antrajame etape, kuris buvo vykdomas balandžio – gegužės mėnesį buvo išdalintos anketos VŠĮ „Karo paveldo centras“ bei VŠĮ Rokiškio jaunimo centras įstaigas lankančių vaikų tėvams bei jos iki sutarto termino buvo grąžintos autorei. Tyrimo imtis sudaryta pagal minėtose įstaigose neformaliojo vaikų švietimo užsiėmimus lankančių vaikų skaičių. VŠĮ „Karo paveldo centre“ vaikų tėvams buvo išdalintos 69 anketos. Atsižvelgiant į tai, kad būrelius lanko broliai ir sesės (tie patys respondentai), taip pat į tai, jog tyrime, dėl tam tikrų priežasčių, dalyvauti atsisakė 8 tėveliai, grįžo 57 anketos, kurios ir buvo naudotos tyrime.

VŠĮ Rokiškio jaunimo centre buvo išdalintos 106 anketos, šioje įstaigoje užsiėmimus lankančių vaikų tėveliams. Atsižvelgiant į anksčiau minėtas priežastis, sugrįžo 89 anketos, kurios naudotos analizuojant situaciją Rokiškio miesto savivaldybėje.

Trečiasis etapas buvo vykdomas gegužės mėnesį. Interviu numatytas vykdyti naudojant ekspertų imtį, kurią sudaro 4 asmenys, galintys pasakyti kompetentingus teiginius apie neformaliojo vaikų

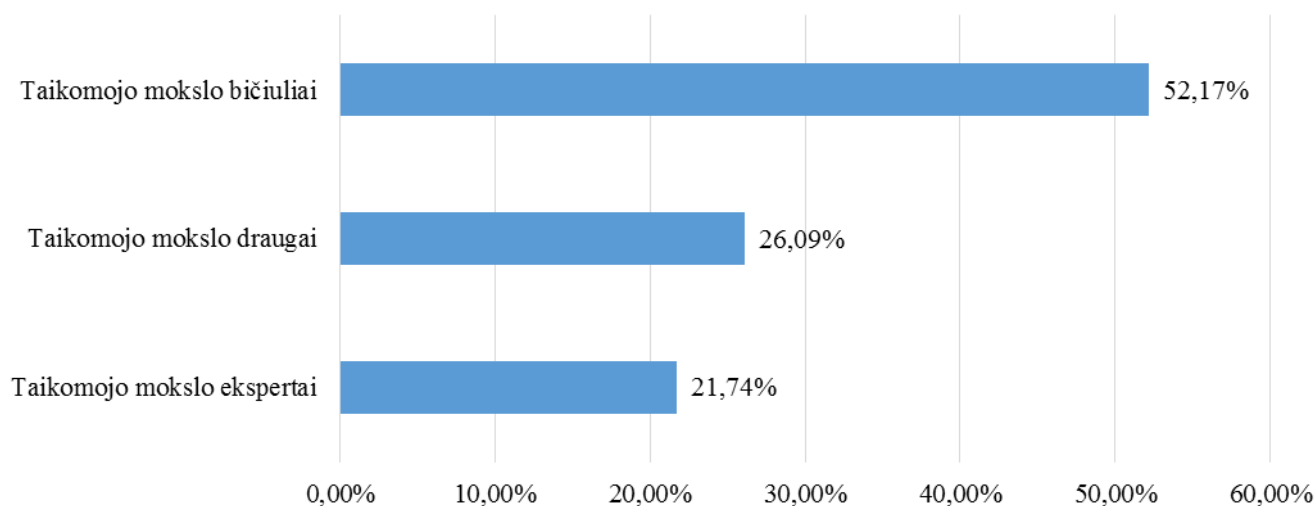
švietimo organizavimą savivaldybėse. Informantais buvo pasirinkti po vieną atstovą iš neformaliojo vaikų švietimo paslaugų teikėjų Kauno ir Rokiškio mieste bei po vieną Kauno ir Rokiškio miestų savivaldybių atstovą, atsakingą už neformaliojo vaikų švietimo organizavimą jų savivaldybėje. Susitarus ir suderinus laiką su VšĮ „Karo paveldo centras“, taip pat VšĮ Rokiškio jaunimo centras įstaigų vadovais bei Kauno ir Rokiškio miestų savivaldybių atstovais, koordinuojančiais neformalųjį vaikų švietimą, iš jų buvo imamas pusiau struktūruotas interviu. Individualaus interviu trukmė – 30 - 35 minutės. Siekiant užtikrinti informantų konfidencialumą, jiems buvo suteikti kodai. Kodą sudaro trys simboliai: I - žymi informantą, K (Kaunas) ar R (Rokiškis) - identifikuoja miestą, kuriame įsikūrusi neformaliojo švietimo įstaiga, skaičius (1 ir t.t.) - informantų eilės numerį, pagal interviu ėmimo eiliškumą. Taikant kodų sistemą, VšĮ „Karo paveldo centras“ direktoriui suteiktas kodas – IK, VšĮ Rokiškio jaunimo centro direktorei – IR, Kauno miesto savivaldybės atstovei, atsakingai už neformalųjį švietimą suteiktas kodas yra IK1, o Rokiškio savivaldybės atstovei – IR2.

Tyrimo etika. Organizuojant tyrimą buvo laikomasi tyrimo etikos principų. Tyrimo dalyviai buvo supažindinami su tyrimo tikslu, akcentuotas tyrimo anonimiškumas. Dalyviai turėjo laisvą galimybę apsispręsti dėl dalyvavimo tyrime (jiems nebuvo daromas tiesioginis ar netiesioginis spaudimas). Anketinė apklausa buvo vykdoma įstaigose, gavus vadovų sutikimą.

4.2. Tyrimo rezultatai ir jų analizė

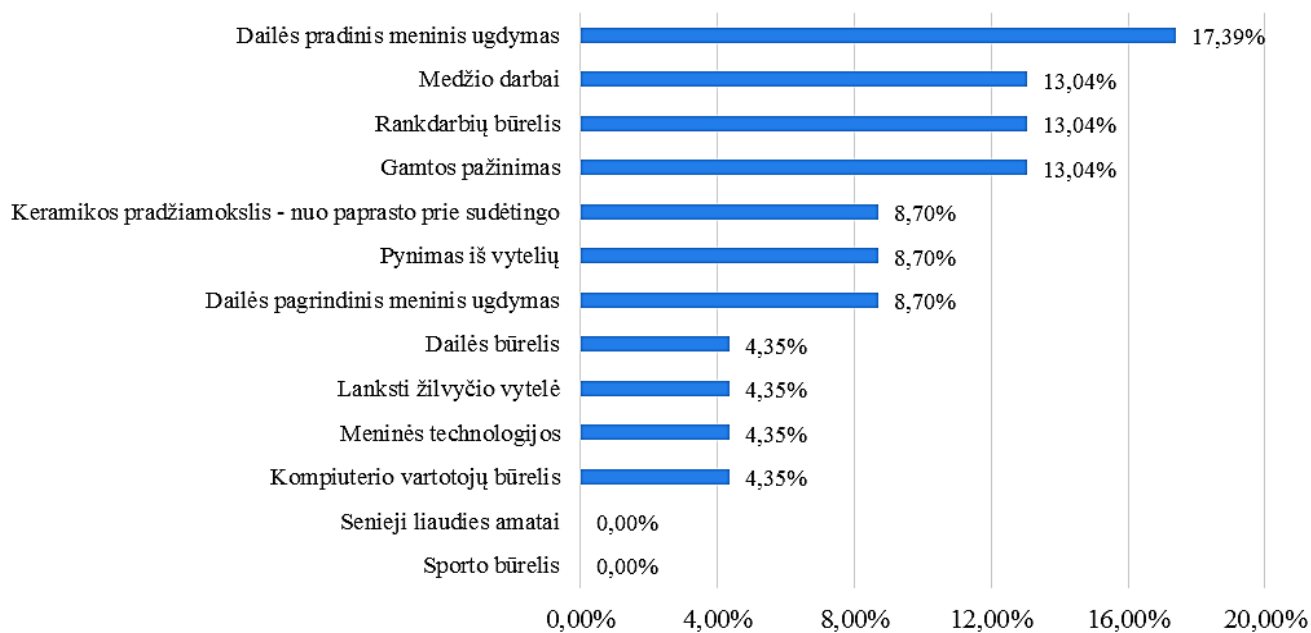
4.2.1. Vaikų tėvų požiūris apie neformaliojo vaikų švietimo organizavimą Kauno ir Rokiškio miestų savivaldybėse

Pirmuoju tyrimo klausimu siekta išsiaiškinti, kokių NVŠ programų, organizuojamų VšĮ „Karo paveldo centre“ bei VšĮ Rokiškio jaunimo centre vaikų tėvai buvo aktyviausi, pildant anketinį klausimyną. Iš tyrimo duomenų paaiškėjo (7 pav.), kad VšĮ „Karo paveldo centre“ aktyviausi buvo taikomojo mokslo bičiulių programą lankančių vaikų tėveliai, jie sudarė – 52,1 % visų respondentų. Antroje vietoje - taikomojo mokslo draugų programą lankančių vaikų tėveliai, kurie sudarė 26,09 % visų respondentų ir mažiau aktyvūs apklausoje buvo – taikomojo mokslo ekspertų programą lankančių vaikų tėveliai, kurie sudarė - 21,74 % visų respondentų skaičiaus. Kadangi minėtoji programa skirta vyresniųjų klasių moksleiviams, galima daryti prielaidą, kad šių vaikų tėveliai mažiau domisi jų neformaliojo švietimo veiklomis.

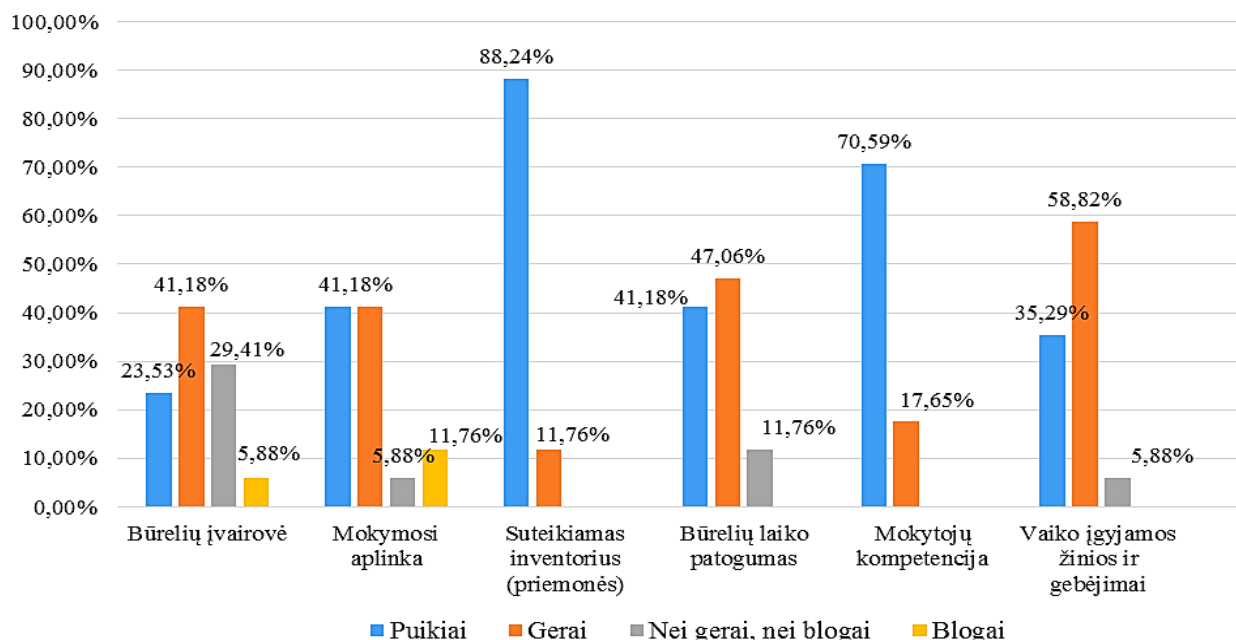
7 pav. Tėvelių, dalyvavimo apklausoje aktyvumas (%), pagal jų vaikų lankomą NVŠ programą, VŠĮ „Karo paveldo centre“ (n = 57, Kauno atvejais.)

Tyrimo duomenys parodė (8 pav.), kad VŠĮ Rokiškio jaunimo centre tėvelių aktyvumas buvo ganėtinai vienodas – aktyviausi buvo – dailės pradinį meninį ugdymą lankančių vaikų tėvai (17,39 %), toliau - medžio darbų, rankdarbių bei gamtos pažinimą lankančių vaikų tėveliai, kurie sudarė – 13,04 % visų apklausoje dalyvavusių respondentų skaičiaus. Treti, pagal aktyvumą dalyvaujant apklausoje, buvo net trijų NVŠ programose VŠĮ Rokiškio jaunimo centre dalyvaujančių vaikų tėveliai - keramikos pradžiamokslio, pynimo iš vytelių bei dailės pagrindinį meninį ugdymą lankančių vaikų tėveliai, jie sudarė – 8,70 % visų respondentų. Mažiau aktyvūs buvo – dailės būrelį, lanksčią žilvyčio vytele, menines technologijas bei kompiuterio vartotojų būrelį lankančių vaikų tėvai, jie sudarė – 4,35 % visų respondentų skaičiaus. Iš 8 paveiksle pateiktų duomenų matyti, kad dviejų NVŠ programų – senieji liaudies amatai bei sporto būrelį, lankančių vaikų tėvai visiškai nedalyvavo apklausoje. Kadangi minėtieji užsiėmimai vyksta ne pačiame VŠĮ Rokiškio jaunimo centre, o aplinkiniuose kaimuose (Žiobiškyje bei Panemunėlyje) galima daryti prielaidą, kad šių tėvelių anketos dėl tam tikrų priežasčių autoriui nebuvo gražintos ir dėl to tyrime nedalyvavo šias programas lankančių vaikų tėvai.

8 pav. Tėvelių, dalyvavimo apklausoje aktyvumas (%), pagal jų vaikų lankomą NVŠ programą, VŠĮ Rokiškio jaunimo centre (n = 89, Rokiškio atvejis.)

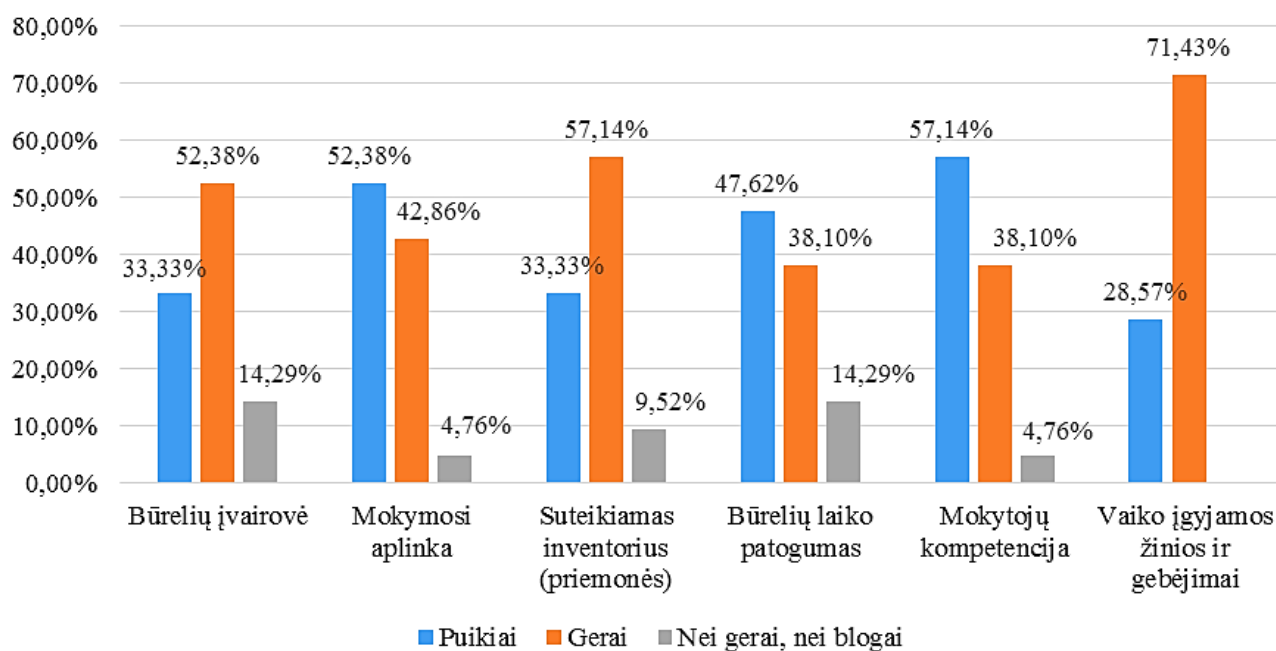
Antruoju klausimu buvo siekiama sužinoti respondentų nuomonę apie VŠĮ „Karo paveldo centre“ bei VŠĮ Rokiškio jaunimo centre organizuojamas programas pagal kriterijus: būrelių įvairovę, mokymosi aplinką, suteikiamą inventorių, būrelių laiko patogumą, mokytojų kompetenciją bei vaiko įgyjamas žinias ir kompetencijas. Tyrimo metu VŠĮ „Karo paveldo centro“ atveju buvo gauti tokie tėvelių įvertinimai (9 pav.):

9 pav. Tėvelių nuomonė (%) apie VŠĮ „Karo paveldo centre“ organizuojamas NVŠ programas pagal kriterijus (n = 57, Kauno atvejis)

Tėveliai geriausiai įvertino VšĮ „Karo paveldo centre“ vaikams suteikiamą inventorių bei priemones, net 88, 24 % respondentų jį įvertino – puikiai, o likusieji 11,76 % - gerai. Tyrimo duomenys rodo, kad mokytojų, dirbančių Kauno tvirtovės VII forte, kompetenciją tėvai vertina taip pat gerai, nes 70,59 % respondentų mokytojų kompetenciją vertina – puikiai, o likusieji 17, 65 % - gerai. Būrelių laiko patogumas bei vaiko įgyjamos žinios ir gebėjimai tėvelių vertinami neblogai, nes jų nuomone, mažiau kaip pusė respondentų (41,18 %) būrelių laiko patogumą įvertino – puikiai, 47,06 % - gerai ir 11, 76 % - nei gerai, nei blogai. Vaiko įgyjamas žinias didžioji dalis respondentų (58,82 %) įvertino gerai, o 5,88 % - nei gerai, nei blogai. Kiek prasčiau tėveliai vertina VšĮ “Karo paveldo centro” mokymosi aplinką – iš visų respondentų 41,18 % - ją įvertino puikiai ir gerai, 11, 76% - nei gerai, nei blogai, o 5,88 % tėvelių – mokymosi aplinką vertino blogai. Ir prasčiausiai, Kauno tvirtovės VII forte NVŠ užsiėmimus lankančių vaikų tėveliai, įvertino būrelių įvairovę – 23,53 % - įvertino puikiai, didžioji dalis – 41,18% - gerai, 29,41 % - nei gerai, nei blogai ir 5,88 % tėvelių būrelių įvairovę vertino blogai.

VšĮ Rokiškio jaunimo centre, vertinant NVŠ organizavimą pagal teiktus kriterijus, buvo gauti tokie tyrimo duomenys (10 pav.):

10 pav. Tėvelių nuomonė (%) apie VšĮ Rokiškio jaunimo centre organizuojamas NVŠ programas pagal kriterijus (n = 89, Rokiškio atvejis)

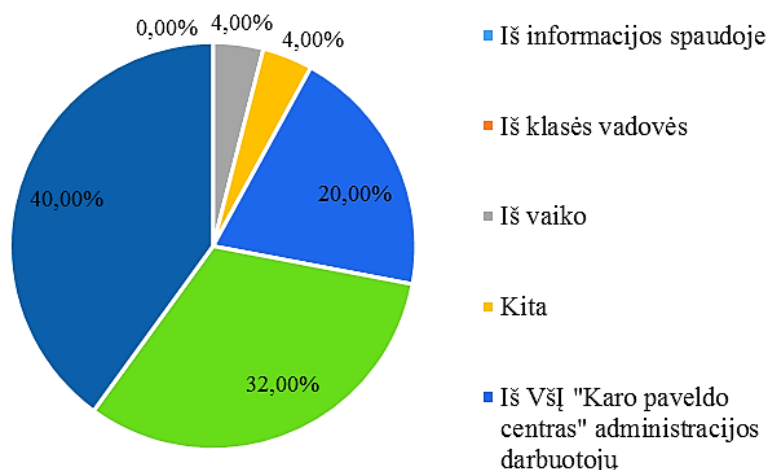
Iš 10 paveiksle esančių tyrimo duomenų matyti, kad tėveliai geriausiai įvertino vaiko įgyjamas žinias bei gebėjimus, net 71,43 % respondentų jas įvertino – puikiai, o likusieji 28,27 % - gerai. Kitus du kriterijus – mokytojų kompetenciją bei mokymosi aplinką daugiau nei pusė tėvų yra vertinama

puikiai: mokytojų kompetenciją puikiai įvertino 57,14 % respondentų, o mokymosi aplinką - 52,38 %. Kiek prasčiau VŠĮ Rokiškio jaunimo centre tėveliai įvertino suteikiamą inventorių – 33,33 % jį įvertino puikiai, 57,14 % - gerai, o likusieji – 9,52 % respondentų suteikiamą inventorių bei priemones vertina nei gerai, nei blogai. Prasčiausiai VŠĮ Rokiškio jaunimo centre tėveliai vertina būrelių įvairovę, tačiau ir čia rodikliai nėra blogi: 33,33 % tėvų įvairovę įvertino puikiai, 52,38 % - gerai ir 14,29 % respondentų būrelių įvairovę vertina nei gerai, nei blogai. Apibendrinant galima daryti išvadą, Apibendrinant galima daryti išvadą, kad VŠĮ „Karo paveldo centre“ organizuojant NVŠ programas yra suteikiamas puikus inventorių bei dirba kompetentingi mokytojai. Kauno tvirtovės VII forte reikėtų padidinti NVŠ būrelių įvairovę bei pagerinti mokymosi aplinką. Tačiau, VŠĮ Rokiškio jaunimo centre organizuojamos veiklos vertinamos geriau nei VŠĮ „Karo paveldo centre“, nes nei vienas kriterijus nebuvo įvertintas blogai ar labai blogai, priešingai nei VŠĮ „Karo paveldo centre“.

Atvirame klausime, respondentai buvo paprašyti nurodyti, kokių, jų manymu veiklų trūksta VŠĮ „Karo paveldo centre“ ar VŠĮ Rokiškio jaunimo centre. Didžioji dalis respondentų (35,29 %) nurodė, kad VŠĮ „Karo paveldo centre“ *nieko netrūksta, visko pakanka* arba tiesiog atsakymą paliko tuščią. Po 17,65 % informantų nurodė, kad VŠĮ „Karo paveldo centre“ trūksta fizikos bei biologijos krypties programų. Nemaža dalis tėvelių (14,71 %) nurodė, kad Kauno tvirtovės VII forte pageidautų informacinių technologijų būrelių. Likusieji respondentai nurodė, kad jų nuomone, VŠĮ „Karo paveldo centre“ trūksta įvairių techniškujų būrelių (robotika, modeliavimas) (5,88 %) užsienio kalbos (2,94 %), konstravimo (2,94 %) būrelių bei jėjimo (2,94 %) užsiėmimų. VŠĮ Rokiškio jaunimo centro dar daugiau respondentų (65,22 %) nurodė, kad VŠĮ Rokiškio jaunimo centre *pasirinkimas yra pakankamas, nieko netrūkta, nežinau* arba atsakymą paliko tuščią. Likusioji dalis tėvelių, kurie išreiškė savo nuomonę apie trūkstamas veiklas VŠĮ Rokiškio jaunimo centre nurodė, kad pageidautų robotikos būrelio – 17,39 %, taip pat 8,70 % visų respondentų norėtų, kad VŠĮ Rokiškio jaunimo centre būtų įvairūs techniškujų krypties būreliai (pvz. konstravimas). Mažesnė dalis respondentų nurodė, kad pasigenda kalbų bei turizmo būrelių (po 4,35 %). Apibendrinant tyrimo duomenis apie trūkstamas NVŠ programas ir būrelius galima daryti išvadą, kad didžioji dalis tėvų yra neapsisprendę kokių užsiėmimų pageidautų, arba, jų nuomone, veiklų pakanka. Iš pareiškusių nuomonę respondentų duomenų, galima daryti išvadą, kad Kauno ir Rokiškio miestų savivaldybėse labiausiai trūksta techniškujų krypties (pvz. IT technologijos, robotika, konstravimas) būrelių.

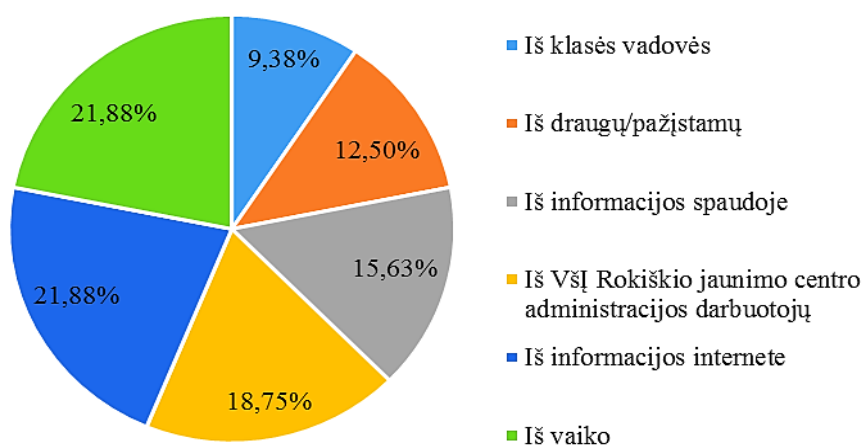
Tyrimo respondentai taip pat buvo paklausti, iš kur gavo informacijos apie galimybę jų vaikui lankyti VŠĮ „Karo paveldo centras“ (ar VŠĮ Rokiškio jaunimo centras) organizuojamus neformaliojo švietimo užsiėmimus. Tyrimo duomenys (11 pav.) parodė, kad didžioji dalis tėvų (40 %) informaciją apie VŠĮ „Karo paveldo centras“ organizuojamus neformaliojo ugdymo užsiėmimus surado internete, 32 % respondentų – apie užsiėmimus sužinojo iš draugų ar pažįstamų. Nemaža dalis (20 %) respondentų, informaciją apie jų vaikui galimus lankyti būrelius, gavo iš VŠĮ „Karo paveldo centras“

administracijos darbuotojų. Tyrimo duomenys taip pat atskleidė, kad nė vienas iš tėvų negavo šios informacijos iš klasės vadovo (-ės) ir taip pat nerado jos spaudoje.

11 pav. Tėvų informacijos šaltiniai (%) apie VšĮ „Karo paveldo centras“ organizuojamus NVŠ užsiėmimus (n = 57, Kauno atvejis)

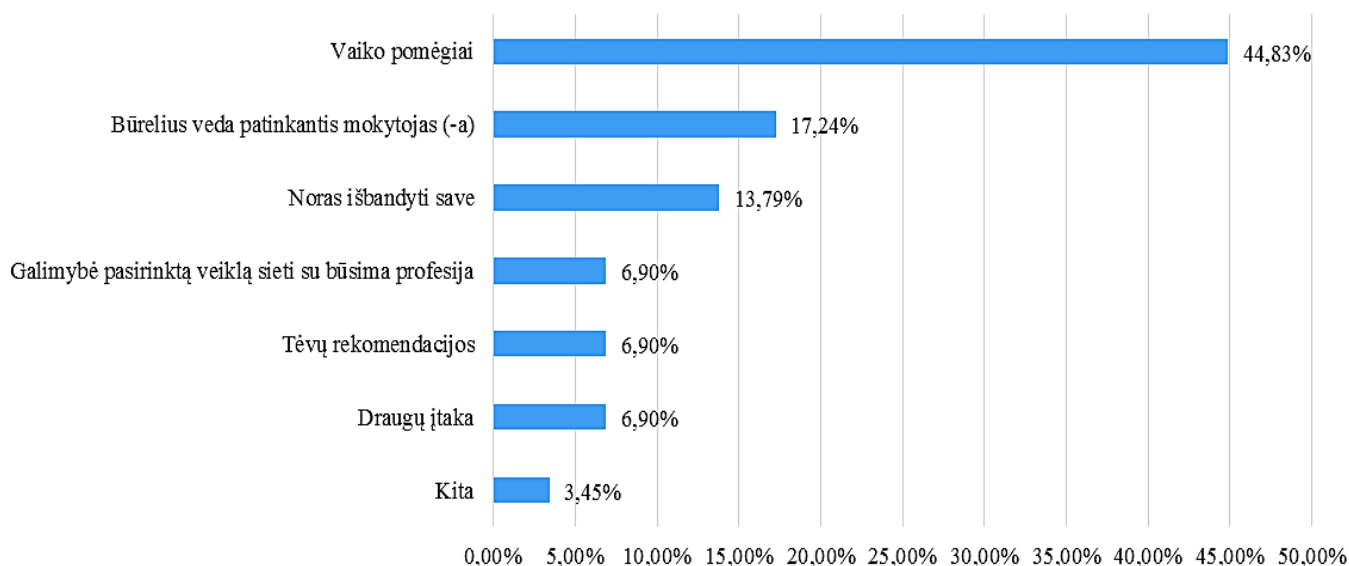
Apie VšĮ Rokiškio jaunimo centre organizuojamus NVŠ užsiėmimus, tyrime dalyvavę respondentai, nurodė (12 pav.), kad informaciją gavo iš vaiko (21,88 %), taip pat informaciją rado internete - 21,88 %. Nemaža dalis respondentų (18,75 %) informaciją apie jų vaikui galimus lankyti užsiėmimus sužinojo iš VšĮ Rokiškio jaunimo centro administracijos darbuotojų. Net 15,63 %, VšĮ Rokiškio jaunimo centrą lankančių vaikų tėvai, nurodė, kad informaciją apie organizuojamus NVŠ užsiėmimus rado spaudoje. 9,38 % respondentų informaciją sužinojo iš klasės vadovo (-ės).

12 pav. Tėvų informacijos šaltiniai (%) apie VšĮ Rokiškio jaunimo centro organizuojamus NVŠ užsiėmimus (n = 89, Rokiškio atvejis)

Apibendrinant galima daryti išvadą, kad pagrindiniai informacijos šaltiniai, kuriais naudojami vaikų tėvai norėdami sužinoti apie NVŠ būrelius, organizuojamus įstaigose, yra internetas bei draugų ar pažįstamų rekomendacijos. Tyrimo duomenų dėka taip pat buvo išsiaiškinta, kad mažiausiai informacijos apie NVŠ būrelius teikia klasės vadovai, taip pat nedidelė dalis yra pateikiama spaudoje.

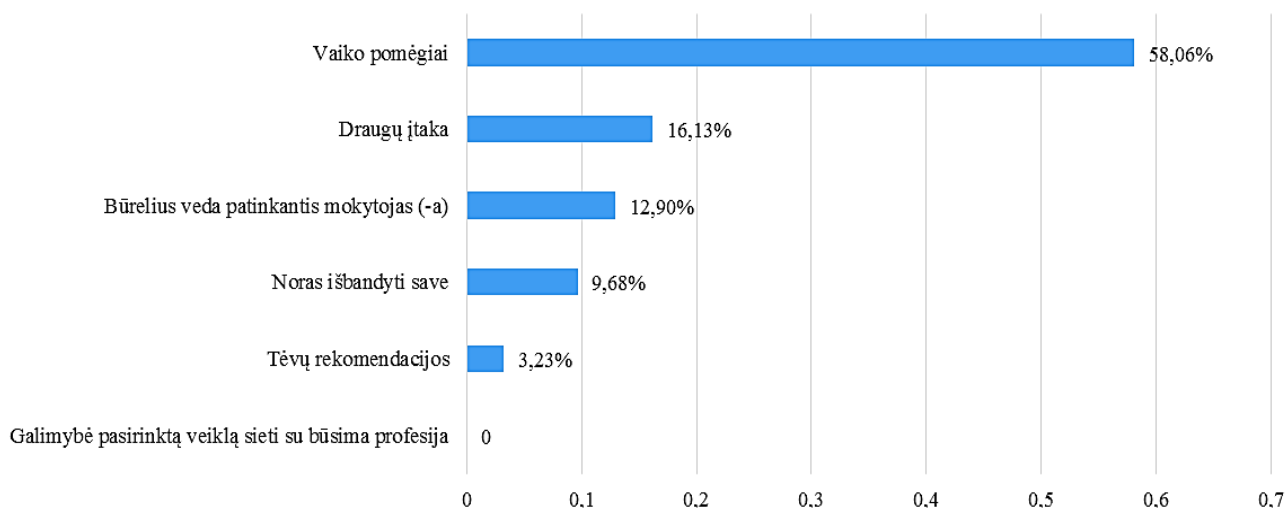
Tyrimo respondentai taip pat buvo paklausti, kas jų nuomone, labiausiai turėjo įtakos jų vaikui, renkantis NVŠ būrelį. VŠĮ „Karo paveldo centro“ atveju, vaikų tėvų nuomone (13 pav.), didžiausią įtaką, vaikui renkantis NVŠ užsiėmimus, lemia vaiko pomėgiai, taip mano 44,83 % respondentų.

13 pav. VŠĮ „Karo paveldo centre“ būrelius lankančių vaikų tėvų nuomonė (%), apie priežastis, lemiančias vaikų pasirinkimą lankyti būrelius (n = 57, Kauno atvejais)

Antroji svarbi priežastis, lemianti vaiko apsisprendimą dalyvauti NVŠ užsiėmimuose, tėvėlių nuomone (17,24 %), yra tai, kad būrelius veda patinkantis mokytojas (-a). Mažiau svarbiais veiksniais (6,90 %), VŠĮ „Karo paveldo centro“ respondentų įvardija tėvų rekomendacijas, draugų įtaką ar galimybę pasirinktą veiklą sieti su būsima profesija.

VŠĮ Rokiškio jaunimo centro atveju (14 pav.), vaikų, kurie lanko NVŠ būrelius Rokiškyje, tėvų nuomonė sutapo su VŠĮ „Karo paveldo centro“ tėvais. Daugiau kaip pusė (58,06 %) respondentų teigė, kad jų nuomone, vaiko apsisprendimą lankyti NVŠ užsiėmimus lemia jo pomėgiai. Kaip antrą svarbią priežastį, VŠĮ Rokiškio jaunimo centro respondentai, nurodė draugų įtaką (16,13 %), mažesnę dalis, VŠĮ Rokiškio jaunimo centre būrelius lankančių vaikų tėvai įvardijo tai, kad būrelius veda patinkantis mokytojas (-a) (12,90 %).

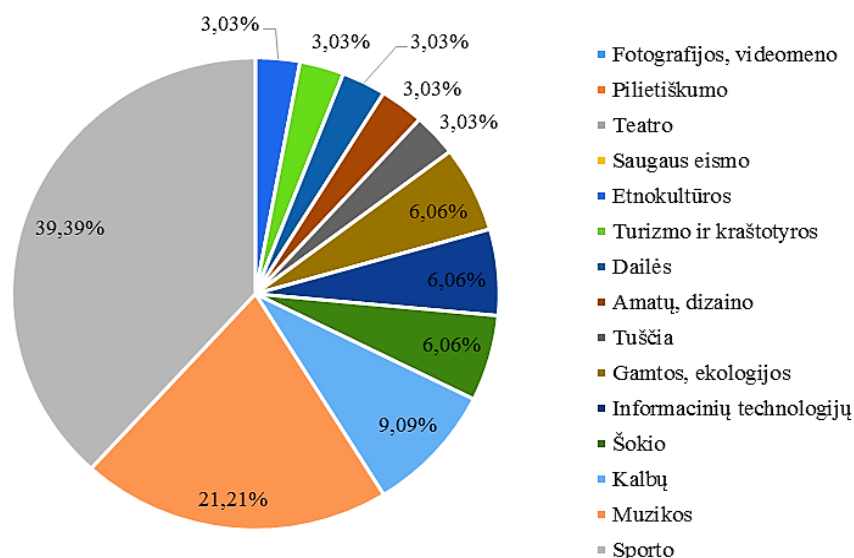

14 pav. VšĮ Rokiškio jaunimo centre būrelius lankančių vaikų tėvų nuomonė (%), apie priežastis, lemiančias vaikų pasirinkimą lankyti būrelius (n = 89, Rokiškio atvejais)

VšĮ Rokiškio jaunimo centro respondentų nuomone, vaiko apsisprendimui lankyti NVŠ būrelius, įtakos neturi galimybė pasirinktą veiklą sieti su būsima profesija. Apibendrinus galima daryti išvadą, kad pagrindiniai veiksniai, lemiantys vaikų apsisprendimą dalyvauti NVŠ yra vaikų pomėgiai bei tai, kad būrelius veda patinkantis mokytojas (-a). Mažiau svarbūs faktoriai, įtakojantys vaikų apsisprendimą, yra tėvų rekomendacijos, noras išbandyti save ar galimybė pasirinktą veiklą sieti su būsima profesija.

Siekiant ištirti vaikų užimtumą neformaliojo ugdymo veiklomis, respondentų buvo teirautasi, ar jų vaikas lanko NVŠ būrelius kitose Kauno (Rokiškio) miesto švietimo įstaigose. VšĮ „Karo paveldo centro“ didžioji dalis respondentų (80,95 %) atsakė teigiamai, o likusieji - 19,05 % tėvų atsakė, kad kitose įstaigose organizuojamuose NVŠ būreliuose, jų vaikas nedalyvauja. Rokiškio miesto atveju, situacija visiškai skirtinga: daugiau negu pusė VšĮ Rokiškio jaunimo centro informantų (65,00 %) nurodė, kad jų vaikai nedalyvauja kituose, Rokiškio miesto švietimo įstaigose organizuojamose NVŠ būreliuose. Tik likusieji 35,00 % tėvų atsakė teigiamai, kad be NVŠ būrelių VšĮ Rokiškio jaunimo centre, jų vaikas lanko ir daugiau neformaliojo ugdymo užsiėmimų, kurie vyksta kitose švietimo įstaigose. Iš gautų tyrimo duomenų galima matyti, kad vaikų užimtumas NVŠ savivaldybėse yra labai skirtingas ir netolygus: vienu savivaldybių vaikai aktyviai dalyvauja NVŠ veiklose ir lanko net po kelis būrelius, kitose savivaldybėse vaikų aktyvumas ne toks didelis, dažniausiai vaikai lanko tik po vieną NVŠ užsiėmimą.

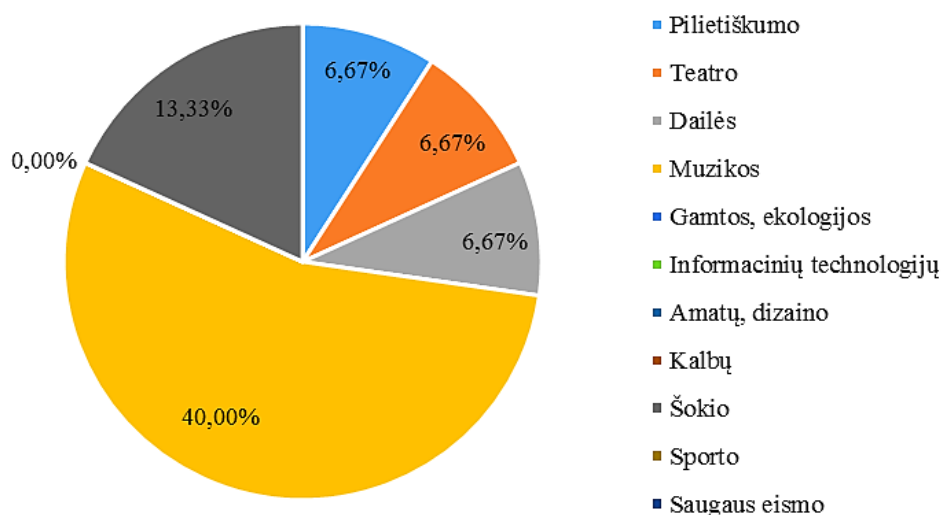
Tyrimo metu norėta išsiaiškinti, kokių krypčių neformaliojo ugdymo programas renkasi vaikai, lankantys NVŠ užsiėmimus kitose Kauno (Rokiškio) miesto švietimo įstaigose. Dėl šios priežasties tyrime dalyvaujančių respondentų buvo prašyta nurodyti, kokio pobūdžio kitas, NVŠ veiklas, renkasi jų vaikas. VšĮ „Karo paveldo centre“ gauti tokie duomenys (15 pav.):

15 pav. NVŠ kryptys, kurias renkasi VšĮ „Karo paveldo centre“ būrelius lankantys vaikai (%), kitose Kauno švietimo įstaigose (n = 57, Kauno atvejis)

Didžiojo dalis respondentų (39,39 %) nurodė, kad jų vaikas renkasi sporto krypties būrelius. 21, 21 % VšĮ „Karo paveldo centro“ respondentų nurodė, kad jų vaikas lanko muzikos krypties būrelius, 9,09 % respondentų vaikų renkasi įvairius kalbų būrelius, 6,06 % - vaikų lanko šokio krypties NVŠ užsiėmimus. Mažiau populiarūs – etnokultūros, turizmo ir kraštotyros, amatų ir dizaino krypčių būreliai, juos renkasi po 3,03 % VšĮ „Karo paveldo centro“ respondentų vaikų.

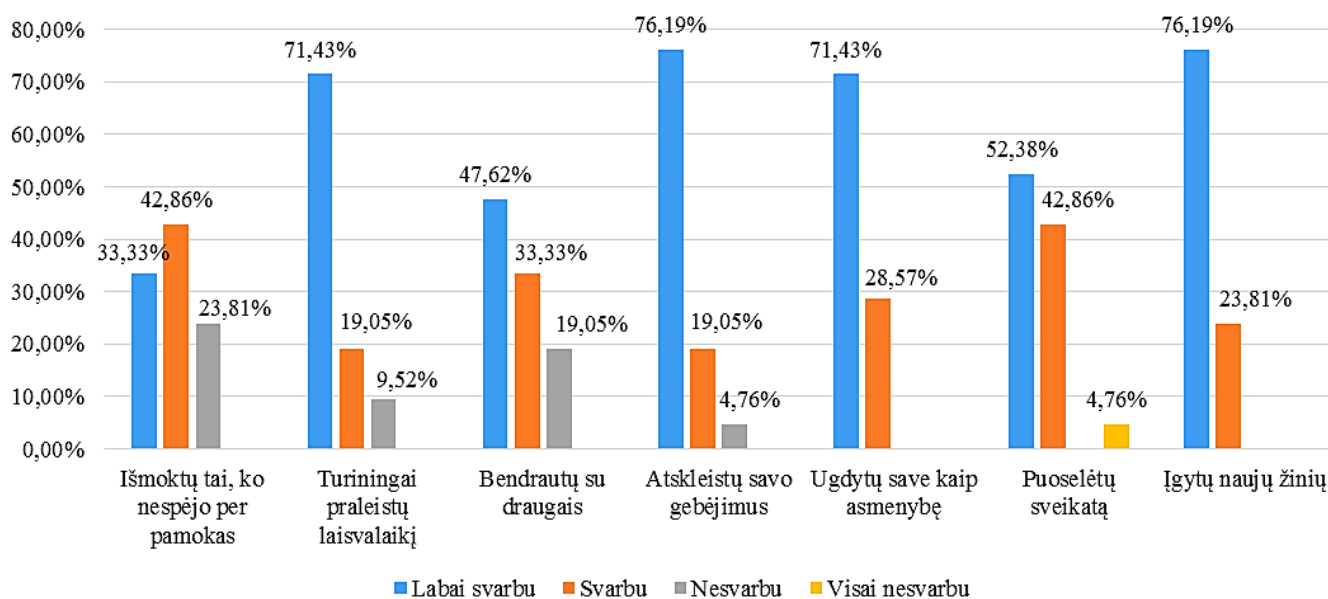
VšĮ Rokiškio jaunimo centro atveju, tiriant kokių krypčių NVŠ programas kitose Rokiškio švietimo įstaigose renkasi respondentų vaikai, buvo gauti tokie duomenys (16 pav.):

16 pav. NVŠ kryptys, kurias renkasi VšĮ Rokiškio jaunimo centre būrelius lankantys vaikai (%), kitose Rokiškio švietimo įstaigose (n = 89, Rokiškio atvejis)

Didžioji dalis respondentų (40,00 %) nurodė, kad jų vaikas, kitose Rokiškio švietimo įstaigose, renkasi muzikos krypties užsiėmimus. 26,67 % VŠĮ Rokiškio jaunimo centro respondentų nurodė, kad jų vaikai lanko sporto krypties užsiėmimus, o 13,33 % respondentų vaikai lanko šokio krypties užsiėmimus. Mažiau populiarūs – dailės, teatro, pilietiškumo krypties būreliai, juos renkasi po 6,67 % VŠĮ Rokiškio jaunimo centro respondentų vaikų. Apibendrinant gautus rezultatus galima daryti išvadą, kad populiariausi yra sporto, muzikos bei šokio krypties NVŠ užsiėmimai.

Respondentų taip pat buvo teirautasi, kas, jų nuomone, yra svarbu, jų vaikui renkantis neformaliojo švietimo būrelius. VŠĮ „Karo paveldo centro“ atveju buvo gauti tokie duomenys (17 pav.):

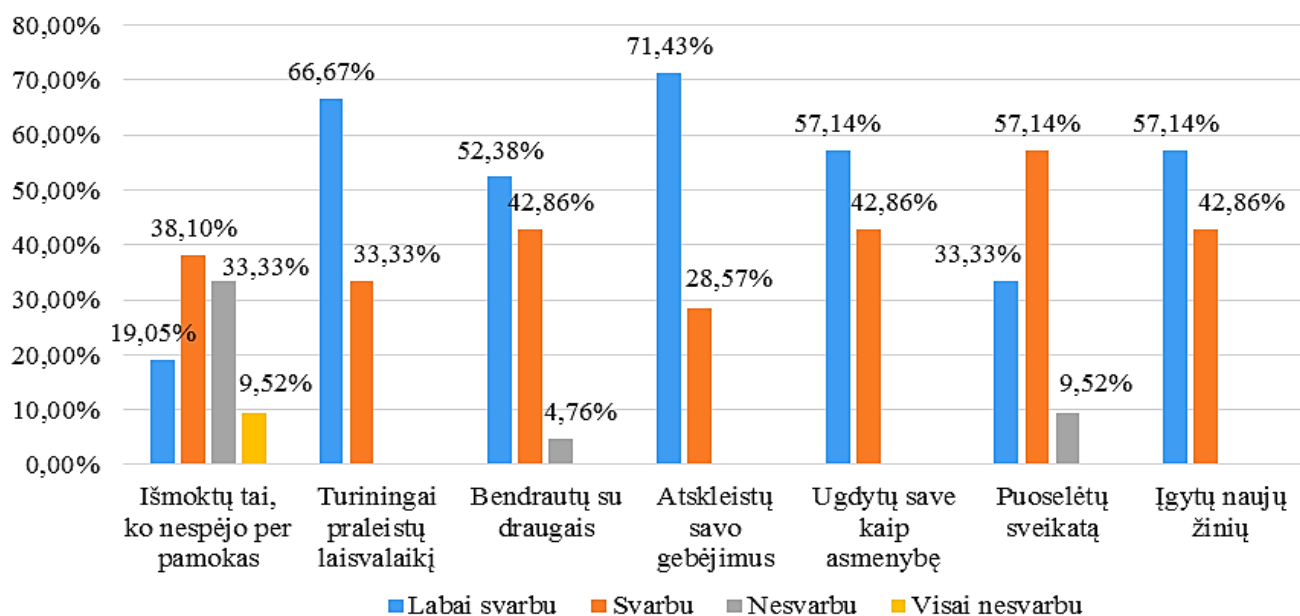

17 pav. VŠĮ „Karo paveldo centras“ informantų nuomonė (%) apie teiktų teiginių svarbą, vaikui renkant NVŠ užsiėmimus (n = 57, Kauno atvejis)

VŠĮ „Karo paveldo centro“ respondentai nurodė, kad jiems svarbiausia, jog jų vaikas pasirinkęs NVŠ būrelį įgytų naujų žinių - 76,19 % respondentų įvardijo tai kaip labai svarbu, 23,81 % - svarbu. Respondentų nuomone, taip pat labai svarbu, kad būrelių metu jų vaikas atskleistų savo gebėjimus - 76,19 % tėvų nurodė, kad tai yra labai svarbu, 19,05 % - svarbu. Trečiasis labai svarbus faktorius, VŠĮ „Karo paveldo centre“ užsiėmimus lankančių vaikų tėvų nuomone, yra tai, kad vaikas pasirinkęs būrelį, jame ugdytų save kaip asmenybę (71,43 % respondentų nurodė tai kaip labai svarbu, 28,57 % - svarbu). Pagal 17 paveiksle pateiktus duomenis matyti, kad VŠĮ „Karo paveldo centro“ respondentams mažiau svarbūs faktoriai, vaikui pasirinkus NVŠ būrelį yra: kad vaikas išmokyti tai, ko nespėjo per pamokas (33,33 % respondentų nurodė, kad tai yra labai svarbu, 42,86 % - svarbu ir 23,81 % respondentų nuomone, tai yra nesvarbu) ir puoselėti savo sveikatą - 52,38 % respondentų nurodė tai,

kaip labai svarbu, 42,86 % - svarbu, o 4,76 % tėvų sveikatos puoselėjimas būrelių metu yra visai nesvarbus.

VšĮ Rokiškio jaunimo centro atveju buvo gauti tokie duomenys (18 pav.):

18 pav. VšĮ Rokiškio jaunimo centras informantų nuomonė (%) apie teiktų teiginių svarbą, vaikui renkantis NVŠ užsiėmimus (n = 89, Rokiškio atvejais)

VšĮ Rokiškio jaunimo centro respondentai nurodė, kad jiems svarbiausia, jog jų vaikas pasirinkęs NVŠ būrelį atskleistų savo gebėjimus - 71,43 % respondentų įvardijo tai kaip labai svarbu, 28,57 % - svarbu. Respondentų nuomone, taip pat labai svarbu, kad būrelių metu jų vaikas turiningai praleistų laisvalaikį - 66,67 % tėvų nurodė, kad tai yra labai svarbu, 33,33 % - svarbu. Trečiasis svarbus faktorius, VšĮ Rokiškio jaunimo centre užsiėmimus lankančių vaikų tėvų nuomone, yra tai, kad vaikas pasirinkęs būrelį, jame ugdytų save kaip asmenybę ir įgytų naujų žinių (po 57,14 % respondentų nurodė tai kaip labai svarbu, o 42,86 % - svarbu). Pagal 18 paveiksle pateiktus duomenis matyti, kad VšĮ Rokiškio jaunimo centro respondentams mažiau svarbus faktorius, vaikui pasirinkus NVŠ būrelį yra: kad vaikas puoselėtų savo sveikatą (33,33% respondentų nurodė, kad tai yra labai svarbu, 57,14 % - svarbu, ir 9,52 % respondentų nuomone, tai yra nesvarbu). Mažiausiai VšĮ Rokiškio jaunimo centro respondentams rūpi, kad būrelio metu vaikas išmoktų tai, ko nespėjo per pamokas - 19,05 % - nurodė tai, kaip labai svarbu, 38,10 % - svarbu, 33,33 % respondentų nurodė, kad tai yra nesvarbu ir 9,52 % - visai nesvarbu.

Apibendrinant, galima teigti, kad tėvams, vaikui pasirinkus NVŠ būrelį svarbiausia, kad jis atskleistų savo gebėjimus, įgytų naujų žinių ir ugdytų save kaip asmenybę. Ne tokie svarbūs faktoriai

yra vaiko sveikatos puoselėjimas būrelių metu bei „spragų taisymas“, t.y. tai, kad vaikas išmokytų, ko nespėjo per pamokas.

Tyrimo metu nustačius, kad Kauno miesto savivaldybėse vaikai aktyviai dalyvauja neformaliajame švietime (lanko net keletą NVŠ būrelių), o Rokiškio rajono savivaldybėje vaikų užimtumas neformaliojo ugdymo veiklomis yra ne toks didelis (didžioji dalis vaikų lanko tik vieną NVŠ būrelį), siekta nustatyti kokie veiksniai lemia tėvų pasirinkimą, leisti vaikams lankyti mokamus NVŠ būrelius. Priklausomu kintamuoju pasirinktas – lankomų mokamų būrelių skaičius, o nepriklausomi kintamieji: lankomų nemokamų būrelių skaičius, būreliams skiriamos pajamos per mėnesį, respondento gyvenamoji vieta, amžius ir išsilavinimas. Skaičiavimai buvo atlikti vadovaujantis statistinio GLM regresijos tyrimo metodu. Siekiant nustatyti, kurie veiksniai daro poveikį mokamų būrelių pasirinkimui, tiriama priklausomybė tarp mokamų būrelių skaičiaus, nemokamų būrelių skaičiaus, skiriamų pajamų per mėnesį, respondento gyvenamosios vietos, amžiaus ir išsilavinimo. Koreliacinės analizės pagalba atliktas ryšių egzistavimo patikrinimas tik tarp pasirinktų kiekybinių elementų, kadangi koreliacija netaikoma kokybiniais elementams tirti. VŠĮ „Karo paveldo centro“ atveju gautos šios koreliacijos koeficiento R reikšmės (9 lentelė):

9 lentelė. GLM regresijos modelio aprašomoji statistika tiriant kintamųjų koreliaciją VŠĮ „Karo paveldo centras“ atveju

	Mokami būreliai	Nemokami būreliai	Pajamos	Amžius
Mokami būreliai	1	,045	,628**	-,356**
Nemokami būreliai	,045	1	-,051	,212*
Pajamos	,628**	-,051	1	-,343**
Amžius	-,356**	,212*	-,343**	1

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis SPSS statistinių duomenų paketu atliktais skaičiavimais (n = 57, Kauno atvejis)

Iš 9 lentelėje pateiktų duomenų galima matyti, tarp minėtųjų kiekybinių kintamųjų nėra stiprios koreliacijos, kadangi nei vienas kintamasis neviršija 0,7 reikšmės, todėl duomenys nepasižymi multikolinearumu. Dėl šios priežasties, galima teigti, kad duomenys yra nepriklausomi vienas nuo kito ir yra tinkami interpretavimui. VŠĮ Rokiškio jaunimo centro atveju gauti tokie duomenys (10 lentelė):

10 lentelė. GLM regresijos modelio aprašomoji statistika tiriant kintamųjų koreliaciją VŠĮ Rokiškio jaunimo centro atveju

	Mokami būreliai	Nemokami būreliai	Pajamos	Amžius
Mokami būreliai	1	,692**	,669**	,076
Nemokami būreliai	,692**	1	,442**	,105
Pajamos	,669**	,442**	1	-,086
Amžius	,076	,105	-,086	1

Saltinis: sudaryta autorės, remiantis SPSS statistinių duomenų paketu atliktais skaičiavimais (n = 89, Rokiškio atvejis)

Iš 10 lentelėje pateiktų duomenų taip pat matyti, kad kintamieji nepasižymi multikolinearumu ir yra tinkami tolimesniam interpretavimui. Visų kintamųjų tarpusavio koreliacijos reikšmės patenka į intervalus nuo 0 iki 0,7, taigi pasižymi vidutine koreliacija.

Panaudojus regresinę analizę buvo įvertintas nepriklausomų kintamųjų stiprumas ir poveikis mokamų būrelių pasirinkimui. Vertinant modelį buvo pasirinktas 5 % paklaidos lygmuo, leidžiantis nustatyti didesnę pasirinktų kintamųjų patikimumą. 5 % lygmuo reiškia, kad net 95 % kintamųjų gali būti paaiškinti sudarytu regresijos modeliu. Tyrimo metu VŠĮ „Karo paveldo centro“ atveju buvo gautos šios Sig. reikšmės apskaičiuotos, statistinės SPSS programos pagalba (11 lentelė):

11 lentelė. GLM regresijos modelio aprašomoji statistika tiriant nepriklausomų kintamųjų statistinį reikšmingumą VŠĮ „Karo paveldo centro“ atveju

Kintamasis	Sig. reikšmė		Reikšmingumo lygmuo	Statistinis rodiklio reikšmingumas
Vieta	0,553	>	0,05	nereikšmingas
Išsilavinimas	0,464	>	0,05	nereikšmingas
Nemokami būreliai	0,043	<	0,05	reikšmingas
Amžius	0,100	>	0,05	nereikšmingas
Pajamos	0,000	<	0,05	reikšmingas

Saltinis: sudaryta autorės, remiantis SPSS statistinių duomenų paketu atliktais skaičiavimais (n = 57, Kauno atvejis)

Analizuojant 11 lentelėje pateiktus duomenis, galime pastebėti, kad ne visi tyrimui parinkti kintamieji yra statistiškai reikšmingi. Statistinį reikšmingumą priklausomam kintamajam t.y. VŠĮ „Karo paveldo centro“ respondentų apsisprendimui leisti vaiką į mokamus būrelius, lemia lankomų

nemokamų būrelių skaičius ir skiriamos pajamos NVŠ būreliams per mėnesį, kadangi apskaičiuota Sig. reikšmė yra mažesnė už pasirinktą patikimumo lygmenį. Vertinant šiuos kintamuosius pagal Sig. reikšmę, akcentuotina tai, kad kuo koeficiento reikšmė arčiau 0, tuo kintamasis daro didesnę įtaką priklausomam kintamajam (Wooldridge, 2012). Šiuo atveju iš 11 lentelėje pateiktų duomenų matyti, kad didesnę reikšmę turi pajamos.

VšĮ Rokiškio jaunimo centro atveju buvo gautos šios Sig. reikšmės (12 lentelė):

12 lentelė. GLM regresijos modelio aprašomoji statistika tiriant nepriklausomų kintamųjų statistinį reikšmingumą VšĮ Rokiškio jaunimo centro atveju

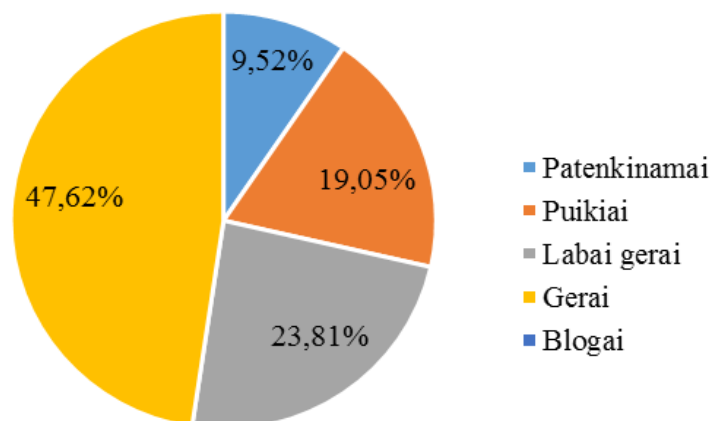
Kintamasis	Sig. reikšmė		Reikšmingumo lygmuo	Statistinis rodiklio reikšmingumas
Vieta	0,940	>	0,05	nereikšmingas
Išsilavinimas	0,049	<	0,05	reikšmingas
Nemokami būreliai	0,000	<	0,05	reikšmingas
Amžius	0,145	>	0,05	nereikšmingas
Pajamos	0,000	<	0,05	reikšmingas

Saltinis: sudaryta autorės, remiantis SPSS statistinių duomenų paketu atliktais skaičiavimais (n = 89, Rokiškio atvejis)

Iš 12 lentelėje pateiktų duomenų galima matyti, kad ir VšĮ Rokiškio jaunimo centro atveju ne visi pasirinkti kintamieji yra statistiškai reikšmingi. Matyti, kad tokių nepriklausomų kintamųjų kaip išsilavinimo, nemokamų būrelių skaičiaus ir pajamų dydžio apskaičiuota Sig. reikšmė yra mažesnė už pasirinktą 0,05 t. y. 5 % reikšmingumo lygmenį, tai reiškia, kad šie veiksniai turi įtakos VšĮ Rokiškio jaunimo centro respondentų apsisprendimui leisti vaiką į mokamus būrelius. O tokie veiksniai kaip gyvenamoji vieta ir tėvų amžius yra netinkami interpretuoti ir neturi įtakos tėvų pasirinkimui. Šiuo atveju net dvi reikšmės (skiriamos pajamos bei nemokami būreliai) yra vienodai arti 0, tai galima teigti, kad jos abi ir daro didžiausią įtaką priklausomam kintamajam.

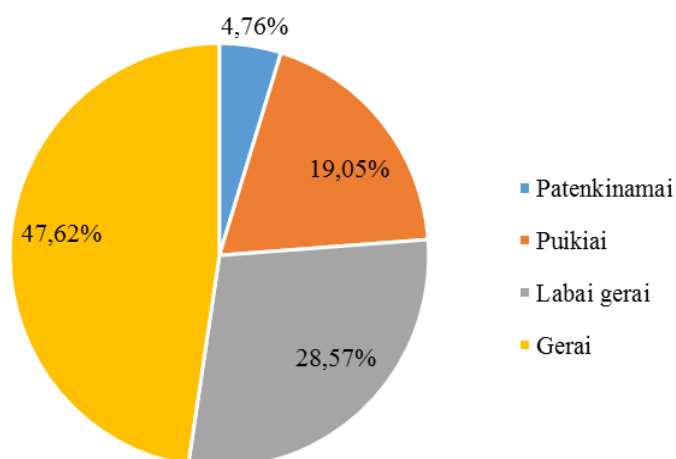
Apibendrinant rezultatus, gautus su statistine kompiuterine programa SPSS, galima daryti išvadą, kad pagrindiniai faktoriai, lemiantys tėvų apsisprendimą leisti vaikui lankyti net keletą mokamų NVŠ būrelių yra skiriamų per mėnesį pajamų dydis bei nemokamų būrelių, kuriuos lanko vaikas, skaičius.

Tyrime dalyvavusių respondentų taip pat buvo teirautasi apie NVŠ būklę jų gyvenamojoje savivaldybėje. Pirmiausia buvo paprašyta įvertinti neformaliojo švietimo organizavimą Kauno (Rokiškio mieste). VšĮ „Karo paveldo centro“ atveju (19 pav.) didžioji dalis informantų (47,62 %) – NVŠ organizavimą Kauno mieste įvertino gerai, 23,81 % informantų – labai gerai, 19,05 % NVŠ organizavimą Kauno mieste, įvertino – puikiai. Tik maža dalis VšĮ „Karo paveldo centre“ užsiėmus lankančių vaikų tėvai, neformaliojo švietimo organizavimą vertino patenkinamai.

19 pav. VŠĮ „Karo paveldo centro“ informantų, NVŠ organizavimo Kauno mieste, vertinimas (%),
(n = 57, Kauno atvejais)

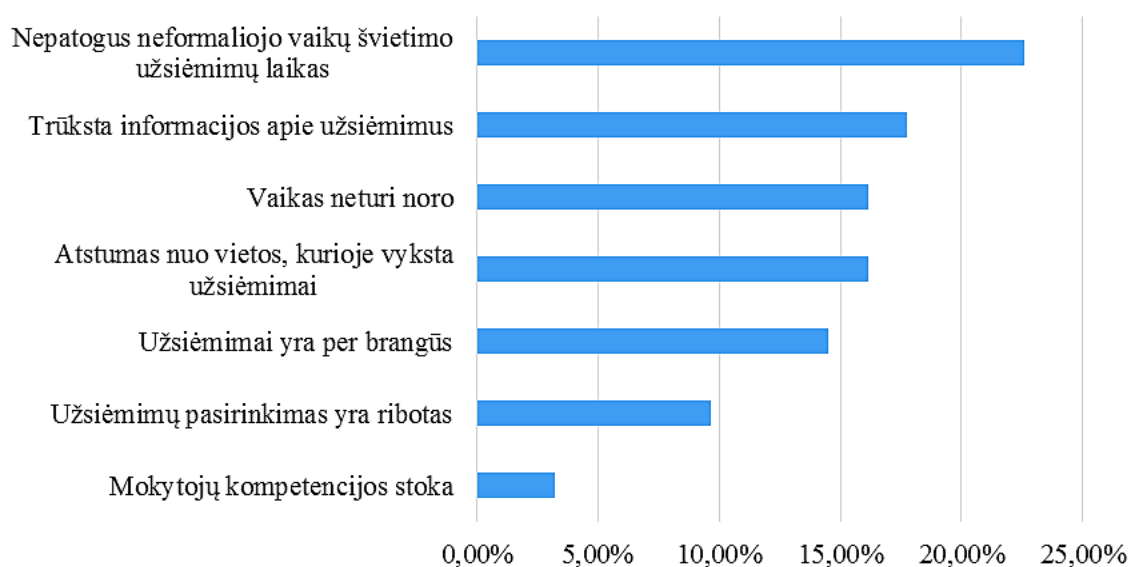
VŠĮ Rokiškio jaunimo centro atveju (20 pav.) buvo gauti labai panašūs duomenys, kaip ir VŠĮ „Karo paveldo centro“ atveju: tokia pat dalis VŠĮ Rokiškio jaunimo centro respondentų (47,62 %) NVŠ organizavimą Rokiškio mieste įvertino gerai, lygiai tiek pat respondentų (19,05 %) NVŠ organizavimą Rokiškyje įvertino puikiai. Kiek didesnė dalis, nei VŠĮ „Karo paveldo centro“ atveju, Rokiškio jaunimo centro respondentų (28,57 %) organizavimą vertina labai gerai ir tik maža dalis respondentų (4,76 %) – patenkinamai.

20 pav. VŠĮ Rokiškio jaunimo centro informantų, NVŠ organizavimo Rokiškio mieste, vertinimas (%),
(n = 89, Rokiškio atvejais)

Apibendrinant, galima daryti išvadą, kad Lietuvos savivaldybėse NVŠ organizavimas yra vertinamas gerai, nepriklausomai nuo savivaldybės dydžio.

Įvertinus NVŠ organizavimo būklę, respondentų buvo teirautasi apie neformaliojo ugdymo sritis, kurioms, jų nuomone, trūksta dėmesio jų gyvenamojoje savivaldybėje bei priežastis, kurios, jų manymu, lemia mažesnę vaikų dalyvavimą neformaliajame švietime. Didelė dalis VŠĮ „Karo paveldo centro“ respondentų (27,27 %) į atvirą klausimą apie sritis, kurioms trūksta dėmesio Kauno mieste, atsakė *nežinau, visko pakanka, neturiu nuomonės* arba atsakymą paliko tuščią. Po 18,18 % respondentų nurodė, kad jų manymu, dėmesio trūksta informacinių technologijų bei techninių mokslų kryptims. Likusieji VŠĮ „Karo paveldo centro“ respondentai nurodė, kad, jų manymu, dėmesio trūksta gamtos, ekologijos tematikos sritims (15,15 %), etnokultūros (12,12 %) bei amatų ir dizaino (9,09 %). VŠĮ „Karo paveldo centro“ respondentų nuomone, mažesnę vaikų dalyvavimą neformaliajame švietime lemia nepatogus NVŠ užsiėmimų laikas (21 pav.) – taip mano 22,58 % respondentų.

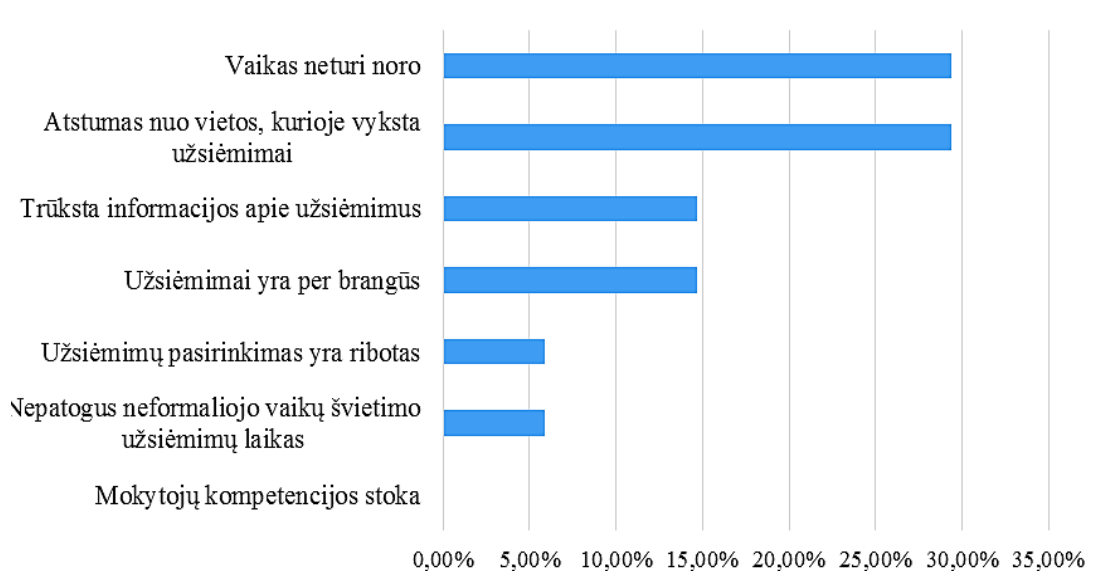

21 pav. VŠĮ „Karo paveldo centras“ informantų nuomonė (%) apie priežastis, lemiančias mažesnę vaikų dalyvavimą NVŠ (n = 57, Kauno atvejais)

17,74 % „Karo paveldo centro“ respondentų nuomone, vaikai mažiau dalyvauja neformaliajame ugdyme, nes trūksta informacijos apie neformaliojo švietimo būrelius. Ne mažiau svarbios priežastys, kurios buvo nurodytos respondentų (16,13 %) yra atstumas nuo vietos, kurioje vyksta užsiėmimai bei vaikų noro neturėjimas dalyvauti NVŠ būreliuose. Kaip mažiausią įtaką, vaikams dalyvauti neformaliajame švietime, darančią priežastį respondentai nurodė (3,23 %) mokytojų kompetencijos stoką.

Dar didesnę dalis VŠĮ Rokiškio jaunimo centro respondentų (57,14 %) neįvardino sričių, kuriose jų manymu, trūksta dėmesio Rokiškio mieste. 14,29 % nurodė, kad jų manymu, Rokiškio mieste trūksta NVŠ būrelių sveikatingumo tematika. Po 9,52 % respondentų įvardino, kad mažiau dėmesio skiriama techniškųjų mokslų bei turizmo sričiai. Mažesnę dalis (po 4,76 %) – teatro bei

fotografijos sritims. VšĮ Rokiškio jaunimo centro respondentų nuomone, pagrindinės priežastys, trukdančios vaikams aktyviau dalyvauti neformaliajame švietime yra atstumas nuo vietos, kurioje vyksta užsiėmimai bei vaiko noro nebuvimas lankyti NVŠ būrelius (22 pav.), taip mano net po 28,57 % respondentų.

22 pav. VšĮ Rokiškio jaunimo centras informantų nuomonė (%) apie priežastis, lemiančias mažesnę vaikų dalyvavimą NVŠ (n = 89, Rokiškio atvejais)

Ne mažiau svarbūs veiksniai, kurie lemia mažesnę vaikų dalyvavimą neformaliajame švietime, VšĮ Rokiškio jaunimo centro respondentų nuomone, yra – per didelė NVŠ užsiėmimų/ būrelių kaina, taip mano 14,29 % respondentų bei informacijos stoka apie NVŠ užsiėmimus (14,29 %). Mažiausią įtaką didesniai vaikų dalyvavimui neformaliajame švietime, VšĮ Rokiškio jaunimo centro respondentų nuomone, daro būrelių pasirinkimo ribotumas (5,71 %) , o įtakos visai neturi - mokytojų kompetencijos stoka (0 %).

Apibendrinant, galima daryti išvadą, kad pagrindinės priežastys, lemiančios mažesnę vaikų įsitraukimą į neformaliojo švietimo veiklas yra vaikų noro nebuvimas lankyti NVŠ būrelius, didelis atstumas nuo gyvenamosios vietos ir vietos, kurioje vyksta NVŠ užsiėmimai. Mažesnę vaikų aktyvumą neformaliajame švietime lemia ir per didelis mokestis už NVŠ būrelius bei informacijos trūkumas apie juos.

Paskutinis anketos klausimas buvo skirtas išsiaiškinti informantų siūlymus dėl NVŠ organizavimo tobulinimo Kauno (Rokiškio) mieste. Šiek tiek mažiau negu pusė VšĮ „Karo paveldo centro“ respondentų (44,44 %) atsakė *neturiu pasiūlymų, nežinau* arba atsakymą paliko tuščią. 18,52 % respondentų pateikė siūlymus, susijusius su NVŠ būrelių kainų mažinimu: *skirti didesnę krepšelio finansavimą, būrelius padaryti nemokamus* ir panašiai. 14,81 % VšĮ „Karo paveldo centro“

respondentų, nurodė, kad norint patobulinti NVŠ organizavimą Kauno miesto savivaldybėje reikia sudaryti lankstesnius užsiėmimų laikus, o 11,11 % respondentų nurodė, kad yra reikalingas didesnis informacijos kiekis ir geresnė jos sklaida apie NVŠ būrelius.

VšĮ Rokiškio jaunimo centro didžioji dalis respondentų (71,43 %) į klausimą apie NVŠ organizavimo Rokiškio mieste tobulinimą atsakė, *nežinau, neturiu nuomonės*, padėjo brūkšnį arba atsakymą paliko tuščią. 14,29 % VšĮ Rokiškio jaunimo centro respondentų siūlė skirti daugiau lėšų būreliams ir mažinti NVŠ užsiėmimų kainas, 9,52 % respondentų nuomone, tobulinant NVŠ organizavimą Rokiškyje, visų pirma turėtų būti atnaujinta įranga ir bazė, o 4,76 % respondentų nuomone, NVŠ užsiėmimų laikas turėtų būti lankstesnis.

Apibendrinus tyrimo metu gautus duomenis, galima daryti išvadą, jog norint patobulinti NVŠ organizavimą savivaldybėse reikia skirti didesnę finansavimą bei mažinti neformalaus ugdymo būrelių kainas, taip pat sudaryti lankstesnį užsiėmimų grafiką bei atnaujinti esamą bazę ir įrangą.

4.2.2. Viešosios įstaigos „Karo paveldo centras“ ir Viešosios įstaigos „Rokiškio jaunimo centras“ įstaigų vadovų požiūris apie neformaliojo vaikų švietimo organizavimą

Vykdamas interviu su neformaliojo vaikų švietimo paslaugas teikiančių VšĮ „Karo paveldo centras“ bei VšĮ Rokiškio jaunimo centras įstaigų vadovais pirmuoju klausimu siekta sužinoti vadovų nuomonę apie neformalųjį vaikų švietimą ir jo teikiamą naudą. VšĮ „Karo paveldo centras“ informanto IK nuomone, NVŠ yra labai svarbus, nes *„šiuo metu formaliajame švietime situacija yra tokia, kad be papildomos veiklos, papildomų studijų vaikas nesugeba įsisavinti programos arba įsisavina tik tiek, kiek reikia išlaikyti egzaminus, o, neformalusis švietimas ir padeda užtvirtinti turimas formaliojo švietimo žinias“*. Taip pat, neformalusis švietimas teikia *„pagalbą vaikui profesinėje orientacijoje, ko mokykla šiuo metu neatlieka“* ir dar vieną teigiamą NVŠ bruožą informantas IK įvardino - turiningą ir intelektualų laisvalaikį. VšĮ Rokiškio jaunimo centro informantės IR nuomonė buvo labai panaši, direktorė IR teigė, kad *„formalusis švietimas suteikia teorines žinias, o neformaliajame švietime vaikai įgauna bendravimo, socialinių įgūdžių, įgyja to dalyko kompetencijų, taip pat neformaliajame švietime yra mažiau teorijos“*. Be to, neformaliojo švietimo metu vaikai ugdo praktinius bei bendravimo įgūdžius, ko formaliajame švietime nėra, nes tam *„neužtenka laiko“*. VšĮ Rokiškio jaunimo centro direktorės IR nuomone, *„vaikui ar jaunuoliui, tai ką jis įgyja, sužino ir išmoksta neformaliojo švietimo užsiėmimų metu gyvenime išlieka ilgesnį laiką negu, kad teorinės žinios“*. Apibendrinant abiejų informantų IK ir IR nuomones galima daryti išvadą, kad neformalusis švietimas besiformuojančiai jaunai asmenybei yra labai svarbus, kadangi suteikia praktinių įgūdžių, palengvina profesinio kelio pasirinkimą bei prisideda prie turiningo laisvalaikio praleidimo.

Antrasis klausimas buvo skirtas išsiaiškinti kaip VŠĮ „Karo paveldo centre“ ir VŠĮ Rokiškio jaunimo centre kilo mintis vykdyti NVŠ programas. Kauno tvirtovės VII forto vadovas IK pasakojo, kad viskas prasidėjo nuo muziejinės veiklos *„buvo tokie laikai, kuomet šalia tradicinių ekskursijų, ekspozicijų, būtina turėjo būti edukacijos bei specifinės veiklos vaikams, tam, kad muziejus būtų patrauklus lankytojams“*. Vėliau prasidėjo bendradarbiavimas su mokyklomis: mokytojai išdėstė teorinę dalį, mokinius vedavo į muziejų, kad jie kiek įmanoma daugiau įsigilintų į išdėstytą medžiagą (pavyzdžiui, išdėstoma tema „I-asis pasaulinis karas“ ir į VII fortą atvykusiems mokiniams yra pasakojama bei rodoma, kokie įvirtinimai buvo statomi tuo metu, kokie ginklai buvo naudojami ir t.t.). Pastebėjus, kad tokia edukacinė veikla reikalinga ir naudinga – ji vis būdavo tobulinama, atnaujinama ir kuriamos naujos edukacinės programos. Kalbant apie tikslųjų mokslų programų atsiradimą – Kauno tvirtovės VII forto informanto IK teigimu VŠĮ „Karo paveldo centre“ jos atsirado visiškai netikėtai – *„kolektyve turėjome žmonių kurie norėjo ir gebėjo įgyvendinti fizikos krypties programas ir taip pamažu tikslųjų mokslų programų Kauno tvirtovės VII forte skaičius ėmė vis didėti“*. VŠĮ Rokiškio jaunimo centro informantė IR pasakojo kitokią NVŠ programų atsiradimo istoriją: *„pas mus jau seniai veikė dailės mokykla, buvo keletas būrelių ir visada turėjom minčių naujiems būreliams, tačiau ne visada leisdavo galimybės, o kai buvo įvestas NVŠ krepšelis – tam atsirado galimybės“*. Informantė IR pasakoja, kad krepšelis leido „išpildyti“ ir kitas svajones: atsirado gamtos mokslų, meninių technologijų ir kiti būreliai, buvo atnaujinta turima bazė, pavyko išsiplėsti į kaimo vietas *„krepšelis paskatino ir padaršino veikti“* – dėstė informantė IR. Be to, atsirado motyvuoti žmonės, kurie norėjo kurti ir dirbti su NVŠ programomis, buvo užmegzti kontaktai su kitų mokyklų vadovais, verslininkais, kurie taip pat rėmė naujas programas. Atsižvelgiant į informantų IK ir IR teiginius, galima daryti išvadą, kad naujoms NVŠ programoms atsirasti reikalingi motyvuoti žmonės, programų poreikis bei ištekliai, tam, kad būtų užtikrintos kokybiškos programos.

Sekantys keturi klausimai buvo skirti išanalizuoti ir įsigilinti į VŠĮ „Karo paveldo centras“ bei VŠĮ Rokiškio jaunimo centras įstaigų veiklą, t.y. informantų IK ir IR buvo klausiama, kokias kriterijais vadovavosi kurdami NVŠ programas, kaip jų vadovaujamoje įstaigoje yra užtikrinamos kokybiškos neformaliojo švietimo paslaugos ir, kokių NVŠ programų, jų nuomone, trūksta jų įstaigoje.

„Kokybė yra labai abstraktus dalykas ir kiekvienas ją supranta skirtingai, todėl mes pirmiausia išsigryninome, kas mums yra kokybiška paslauga“ (IK). Kauno tvirtovės VII forto vadovas IK aiškino, kad kuriant NVŠ programas svarbiausias kriterijus buvo sukurti naują paslaugą Kauno mieste, *„mes nenorėjome dubliuoti programų bei konkuruoti su jau esančiais ir stipriais teikėjais, kurie jau daug metų sėkmingai dirba“* (IK). Savo teiginį VŠĮ „Karo paveldo centras“ vadovas IK argumentuoja tuo, kad ištyrę situaciją Kauno mieste, pastebėjo, kad chemijos srityje buvo vykdoma mažai būrelių, ypatingai, mažiems vaikams, todėl ir buvo nuspręsta sukurti naują būrelį chemijos tematika. Antrasis labai svarbus kriterijus, kuriuo buvo vadovautasi – NVŠ būrelis turėjo papildyti formaliojo švietimo

metu suteiktas teorines žinias – „*pastebėję spragą, kad mokykloje chemija yra dėstoma tik teoriškai, nes nėra reikiamų laboratorijų, įrangos, elementų, nusprendėme šią spragą ištaisyti*“ – teigia Kauno tvirtovės VII forto direktorius IK. Be to, informantas IK tvirtina, kad VŠĮ „Karo paveldo centre“ vykdomų tikslųjų mokslų programų kokybei užtikrinti buvo pasirinkta nauja ir gera materialinė bazė „*mūsų programos be specifinės įrangos yra neįmanomos*“. Kauno tvirtovės VII forto vadovas IK taip pat įvardija, kad užtikrinant kokybišką NVŠ paslaugą, yra rūpinamasi saugiu darbu, „*prižiūrima, kad visos medžiagos būtų saugios vaikams, ypatingai kalbant apie chemines medžiagas*“. Be to, kurdami kokybiškas paslaugas mokytojai stengiasi suteikti kuo daugiau praktinių žinių ir įgūdžių „*teoriją išdėstome minimaliai, nes jeigu vaikas jos ir nesuprato iš pirmo karto, prisilietęs ir išbandęs viską pats, geriau ir lengviau įsisąmonins informaciją*“ – teigė informantas IK. Ir paskutinis kriterijus, užtikrinant kokybiškas NVŠ paslaugas, informanto IK nuomone, yra programų nuolatinis atnaujinimas bei tobulinimas „*pastebėjus, kad, galbūt, vienas ar kitas metodas, nebuvo įdomus, stengiamės jį pakeisti nauju*“. VŠĮ „Karo paveldo centro“ direktorius IK, paklaustas, kokių, jo nuomone, veiklų trūksta Kauno tvirtovės VII forte, įstaigos vadovas IK teigė, kad atsiradus galimybei plėstis yra planuojama įgyvendinti kitų tikslųjų mokslų NVŠ programas – gamtos mokslų bei matematikos. „*bus dirbama su mūsų tiksline auditorija – vaikais iki 10 metų, tačiau norime plėsti ir tikslinę grupę iki vyresnių klasių moksleivių*“ – vadovas IK aiškino, kad su vyresniais mokiniais planuoja įgyvendinti kompiuterinio projektavimo ir technologijų programas, tačiau tam yra reikalinga įranga, bet „*tai yra viena iš perspektyvių sričių*“ (IK). VŠĮ Rokiškio jaunimo centro direktorė IR aiškino, kad kurdami naujas NVŠ programas vadovavosi keletu kriterijų – rekomendacijomis, pagal turimus žmogiškuosius išteklius bei pagal Rokiškio savivaldybės nustatytus techninės ir techniškujų mokslų krypties prioritetus, „*taip ir atsirado meninių technologijų būrelis*“. Be to, rengiant programas buvo atsižvelgta ir į turimą materialinę bazę „*pavyzdžiui, gamtos mokslo būrelį rengėme pagal tai, kokias priemones bei medžiagas turime savo įstaigoje*“ – atskleidė informantė IR. VŠĮ Rokiškio jaunimo centro direktorė IR teigė, kad savo vadovaujamoje įstaigoje kokybiškas NVŠ paslaugas užtikrina vykdant būrelių ir teikiamų programų stebėseną ir kontrolę „*įstaigoje mokytojai dirba pagal sudarytus grafikus, planus, o su, pavyzdžiui, laisvaisiais mokytojais viskas yra kitaip – kadangi jis dirba laisvai, jį yra sunkiau kontroliuoti*“ (IR). VŠĮ Rokiškio jaunimo centro direktorės IR nuomone, labai geras kokybės užtikrinimo kriterijus yra mokestis už NVŠ būrelį, „*kuomet tėvai moką nors ir minimalų mokestį, tuomet jie labiau yra suinteresuoti patys domėtis bei stebėti ar yra užtikrinamos kokybiškos paslaugos*“ – informantė IR teigė, kad padaugėjo atvejų, kada atvykę tėvai pageidauja stebėti vedamą NVŠ užsiėmimą. Paklausta apie galimybę plėstis, Rokiškio jaunimo centro direktorė IR teigė, kad „*labiausiai norėtų plėstis gamtos mokslų srityje, nes kol kas Rokiškyje niekur kitur nėra panašaus būrelio*“, vadovė IR teigė, kad jos nuomone, tokių būrelių metu vaikai sužino daug naujų ir praktiškų dalykų „*smagu stebėti kaip vaikai keliauja žiūrėti tekančios sulos, augina žuvytes, keliauja*

*pas gaisrininkus“ (IR). Informantės IR numone, dar viena sritis būtų – medžio darbų būreliai, tačiau šiuo metu sunku surasti kompetentingus tokias programas galinčius sukurti darbuotojus bei sunku surinkti vaikų grupę, kurie tikrai norėtų užsiimti šia veikla. Paskutinioji sritis, kur VšĮ Rokiškio jaunimo centro direktorė IR norėtų plėstis būtų techniškųjų mokslų kryptčių būreliai „*norėtusi, kad ir pas mus atsirastų robotika, tačiau tam reikalinga labai brangi materialinė bazė, kurios, deja, šiuo metu mes esame nepajėgus nupirkti“ (IR). Vadovė IR taip pat atskleidžia, kad visos, šiuo metu sukurtos robotikos programos yra parengtos trims mėnesiams, „kiek man teko domėtis, visos programos prasideda nuo lego konstruktorių, galiausiai surenkamas roboto modelis ir tuo visas pasibaigia“ , todėl informantės IR nuomone, šis būrelis yra daugiau mados reikalas. Apibendrinant abiejų informantų IK ir IR išsakytus argumentus galima teigti, kad įstaigose, kuriose vykdomos NVŠ programos yra užtikrinamos kokybiškos paslaugos, vadovaujantis savivaldybės ir ne tik, nustatytais kriterijais – rengiant NVŠ programas stebima, kad būtų užtikrinamas programų saugumas, mokiniams būtų suteikiama kuo daugiau praktinių įgūdžių, o būrelius vestų kompetentingi specialistai. Abiejų informantų IK ir IR nuomone, jų vadovaujamose įstaigose, trūksta gamtos bei techniškųjų mokslų kryptčių programų, jeigu sąlygos leistų turėti reikiamą materialinę bazę, įstaigų vadovai IK ir IR pradėtų NVŠ programų plėtrą šiose srityse.**

Sekantys klausimai buvo skirti išsiaiškinti informantų IK ir IR nuomonę apie 2015 metais įvestą NVŠ krepšėlį, taip pat jo indėlį įstaigos gerovei. Kauno tvirtovės VII forto informanto IK nuomone „*krepšelio idėja yra gera, tačiau jos realizacija yra ypač prasta. Susidaro toks įspūdis, kad NVŠ krepšėlį kūrė vieni žmonės, o ją realizavo visai kiti, ypatingai žemos kompetencijos specialistai“ – savo nuomonę informantas IK argumentavo tuo, kad šiandien programa yra visiškai diskredituota, norint, kad ji sėkmingai veiktų toliau, informanto IK teigimu, turi būti pakeista už krepšelio įgyvendinimą atsakinga komanda. Taip pat VšĮ „Karo paveldo centro“ direktorius IK priduria, kad NVŠ krepšelis neprisidėjo prie įstaigos gerovės – „*nes visus metus krepšelio finansavimas atėdavo po to, kai mes jau turėjome būti įgyvendinę tam tikrą programos etapą, kitaip sakant, kai mums buvo būtina įsigyti įrangą ir priemones – tų pinigų nebuvo ir mes turėjome verstis su esama įranga ir priemonėmis“ – kritišką nuomonę apie NVŠ krepšėlį dėstė informantas IK. VšĮ „Karo paveldo centras“ vadovas IK taip pat pridūrė, kad dėl tokios situacijos NVŠ krepšelio nauda bus jaučiama ateityje, t.y. kitų metų programos bus vykdomos už šių metų krepšelio lėšomis įsigytą įrangą ir priemones „*dabartiniai tėvai iš gautų 15 € krepšelio lėšų mokėjo ne už savo vaikų ugdymą, o už kitų metų vaikų ugdymą, vadinasi jiems nauda bus jaučiamas tik tuo atveju, jeigu jų vaikas pasirinkt ir antrus metus lankyti tą pačią programą“ . VšĮ Rokiškio jaunimo centro direktorės IR nuomonė buvo visai priešinga nei informanto IK. Vadovės IR teigimu, NVŠ krepšelis yra labai naudingas dalykas, informantės IR nuomone, programoms keliami reikalavimai nėra per griežti „*kiekvienas, kuris nori nesunkiai ir sėkmingai gali parašyti programą bei gauti finansavimą, už kurį galima įsigyti reikiamą****

įrangą ar priemones“. Rokiškio jaunimo centro direktorė IR priduria tai, kad yra labai patenkinta, kad savivaldybės gali pagal savo sistemą skirstyti krepšelio lėšas „*labai džiugu, kad Rokiškio rajono savivaldybė leidžia šiek tiek pavarijuoti su finansavimu, dėl tos priežasties mūsų įstaigoje, kaimo vietovėse gyvenantiems ir būrelius lankantiems vaikams, mokėti už NVŠ programas nereikia“*. Informantė IR taip pat teigė, kad įvesto NVŠ krepšelio dėka VšĮ Rokiškio jaunimo centre atsirado naujų programų, taip pat dirbti pradėjo nauji, motyvuoti specialistai bei padidėjo mokinių, lankančių neformaliojo švietimo būrelius, skaičius. Apibendrinant informantų IK ir IR išreikštą nuomonę, galima daryti išvadą, kad krepšelio idėja yra patenkinti abiejų įstaigų vadovai, nes NVŠ krepšelio lėšų dėka yra gyvendinamos naujos NVŠ programos, atnaujinta materialinė bazė bei įsigytos reikiamos priemonės, tačiau vėluojančios finansavimo lėšos lėmė tai, kad krepšelio nauda bus jaučiama tik vykdant kitų metų NVŠ programas.

Sekantys trys interviu klausimai buvo skirti išsiaiškinti informantų IK ir IR nuomonę apie Kauno (Rokiškio) miesto savivaldybėje organizuojamą neformalųjį vaikų švietimą. VšĮ „Karo paveldo centras“ bei VšĮ Rokiškio jaunimo centras įstaigų vadovų IK ir IR buvo klausiami, kaip vertina patį NVŠ organizavimą jų gyvenamojoje savivaldybėje, kokioms, jų nuomone, neformaliojo švietimo sritims trūksta dėmesio savivaldybėje, bei kokių siūlymų informantai IK ir IR galėtų pateikti, tobulinant NVŠ organizavimą Kauno (Rokiškio) miesto savivaldybėje. Informantas IK NVŠ organizavimą Kauno mieste vertina gana neblogai, „*nes Kaunas yra didelis miestas, todėl yra užtikrinama būrelių įvairovė, kurie yra tikrai kokybiški ir įdomūs“* (IK). Tačiau Kauno tvirtovės VII forto vadovas IK, įvardino, jo nuomone, Kaune egzistuojančius NVŠ organizavimo trūkumus: būrelių kainų skirtumai, nėra bendradarbiavimo tarp NVŠ paslaugų teikėjų bei per mažas Kauno miesto savivaldybės dėmesys neformaliajam ugdymui. „*Kaune turime tokią laukinę rinką, kuri pasižymi dideliu kainų šuoliu ir viduriniojo segmento kainų nebuvimu, tai reiškia, kad turime daug pigių ir nemažai labai brangių būrelių“* (IK). Informantas IK taip pat teigė, kad pasigenda bendravimo tarp skirtingų NVŠ programų teikėjų „*kiekvienas sėdi savo urve ir nenori išlysti“* ir kaip dar vieną neigiamą aspektą įvardino – per mažą Kauno savivaldybės švietimo skyriaus domėjimąsi neformaliojo ugdymo sritimi „*panašu, kad švietimo skyrius į būrelius žiūri kaip į papildomą našta“*. Kauno tvirtovės VII forto vadovo IK nuomone, dar vienas Kauno miesto savivaldybėje organizuojamo NVŠ neigiamas aspektas yra tas, kad savivaldybėje nėra nustatytos prioritetinės kryptys „*jie net nenurodė, kurių krypčių būreliai jiems įdomūs, nors pati NVŠ sistema skatina tai daryti“* kritišką nuomonę išsakė informantas IK. Pasiteiravus, ką informantas IK galėtų pasiūlyti tobulinant NVŠ organizavimą Kauno miesto savivaldybėje, jis teigė, kad „*savivaldybė galėtų paskirti žmogų, kuris atstovautų NVŠ vykdytojų interesus ir prisidėtų prie jų teisių gynimo, kada ministerija neatlieka savo funkcijų“*, taip pat, informanto IK nuomone, savivaldybė turėtų labiau domėtis NVŠ būreliais bei kontroliuoti jų veiklą „*kalbėti su vadovais apie problemas ir prisidėti prie jų sprendimo“*. Informanto IK nuomone,

savivaldybė galėtų stiprinti valstybinę programą savais ištekliais „pavyzdžiui, švietimo ir mokslo ministerija neleidžia už lėšas nuomoti patalpų, tai savivaldybės gali kurti specialias finansavimo programas, užpildant tas spragas iš Respublikinės programos“. VšĮ Rokiškio jaunimo centro informantė IR NVŠ organizavimą Rokiškio miesto savivaldybėje vertina labai gerai, teigdama, kad „kaip savivaldybė tave paskatina ką nors daryti, tokie ir būna rezultatai, pavyzdžiui, Rokiškio švietimo skyriaus vedėjas visada mus ragina daryti, stengtis ir tobulėti“, Rokiškyje situacija su NVŠ yra gera, nes viskas vykdoma labai rūpestingai, dokumentai bei nuostatai, susiję su NVŠ, tvirtinami labai atsakingai, atsižvelgiama tiek į teikėjus, tiek į vartotojų poreikius. Savivaldybė greitai reaguoja į atsiradusius pokyčius, visą informaciją skelbia internete. Informantės IR, nuomone, dėl to, yra sunku įvardinti, ką Rokiškio rajono savivaldybėje, organizuojant NVŠ reikėtų tobulinti, „nebent galėtų būti dar didesnė NVŠ būrelių gausa, bet pažįstant Rokiškio gyventojus, manau, kad tokia plėtra galima tik su naujų ir motyvuotų žmonių atėjimu į NVŠ sritį“. VšĮ Rokiškio jaunimo centro direktorė IR mano, kad savivaldybėje mažiau yra techniškujų mokslo krypčių būrelių, jiems galėtų būti skiriamas didesnis dėmesys. Informantės IR siūlymu, savivaldybė galėtų bendradarbiauti su verslininkais, kurie prisidėtų prie būrelių bazės tobulinimo „galbūt, kokia verslo įmonė galėtų įkurti mini laboratoriją, kurioje vaikai galėtų atlikti tiriamuosius darbus“. Taip pat, Rokiškio jaunimo centro direktorė IR pasakojo, kad Rokiškyje yra statomas baseinas „pastačius jį savivaldybė galėtų pasirūpinti, kad būtų vykdomos vandens sporto NVŠ programos“ – savo siūlymus įvardino informantė IR. Apibendrinant galima daryti išvadą, kad Kauno ir Rokiškio savivaldybėse yra skiriamas skirtingas dėmesys NVŠ organizavimui: Kauno miesto savivaldybėje trūksta dėmesio iš valdžios atstovų, pasigendama NVŠ programų vykdymo kontrolės, bendradarbiavimo tarp institucijų, Rokiškyje situacija yra priešinga – savivaldybė skiria daug dėmesio NVŠ sričiai, skatina teikėjus veikti. Kauno miesto savivaldybėje NVŠ programų pasiūla yra pakankama, Rokiškio miesto savivaldybėje jų galėtų būti ir daugiau. Abiejų informantų nuomone, savivaldybėse trūksta tiksliujų mokslų bei techniškujų krypčių būrelių, šioje srityje savivaldybėms dar yra kur tobulėti.

Likusieji du klausimai skirti informantams IK ir IR buvo laisvesni, leidžiantys pasireikšti jų interpretacijoms bei fantazijai. VšĮ “Karo paveldo centro“ ir VšĮ Rokiškio jaunimo centro direktorių IK ir IR buvo teiraujama, ką jie darytų būdami Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministru bei kokia yra jų prognozė, kaip keisis NVŠ situacija Kauno (Rokiškio) miesto savivaldybėje per du metus. Kauno tvirtovės VII informantas IK teigė, kad būdamas Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministru, norėdamas užtikrinti kokybiškas NVŠ paslaugas didintų krepšelio finansavimą vienam vaikui iki 50 € bei griežtintų paslaugų kokybės kontrolę „galbūt, įvesčiau finansavimo pakopas, kad skirtingų gebėjimų institucijos galėtų pretenduoti į skirtingas lėšas, su skirtingu programų sudėtingumu“ – savo teiginį informantas IK argumentavo tuo, kad šiuo metu nėra sąžininga, kad tiek laisviesiems mokytojams, kurie dirba su mažesniu skaičiumi vaikų, tiek NVŠ įstaigoms, su

dideliu mokiniu skaičiumi, yra taikomi tie patys standartai. VŠĮ „Karo paveldo centras“ vadovo IK nuomone, per du metus NVŠ situacija Lietuvoje gerės tik tuo atveju, jeigu gerės Lietuvos ekonomika „manau, kad būrelių kainos išaugs iki 50 € per mėnesį, įvairovė žymiai nepadidės, nebent atsiras kažkokių naujų, žaibiškai išpopuliarėjusių technologijų, kaip, pavyzdžiui, šiuo metu robotika“. VŠĮ Rokiškio jaunimo centro direktorė IR teigė, kad būdama Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministre, norėdama užtikrinti kokybišką ir prieinamą NVŠ, sureguliuotą tvarką, kad būtų derinamas mokyklos autobusų grafikas su NVŠ būreliais „puikiai suprantu, kad mokyklai reikia parvežti vaikus namo, tarkim, dviem kryptimis, bet žvelgiant iš vaikų pozicijos – autobusiukai išvyksta iškart po pamokų ir vaikas nebegali dalyvauti NVŠ užsiėmimuose“ (IR). VŠĮ Rokiškio jaunimo centro vadovė IR džiaugėsi, kad Rokiškyje yra priimtas sprendimas dėl mokinių pavėžėjimo nuosavu transportu išlaidų gražinimo „remdamasi šia patirtimi, tokią tvarką įvesčiau visoje Lietuvoje“. Paklausta, apie NVŠ situaciją Rokiškyje po dviejų metų, informantės IR nuomone, NVŠ būrelių skaičius sumažės „per kelis metus išsigrąžins būrelių skaičius, liks tik patraukliausios ir kokybiškiausios programos“. Be to, informantės IR nuomone, tam, kad atsirastų naujų NVŠ programų reikalingi nauji, motyvuoti žmonės. Apibendrinant IK ir IR išsakytas nuomones, galima teigti, kad NVŠ situacija savivaldybėse gerės, nes liks tik kokybiškiausios, įdomiausios ir patraukliausios programos.

4.2.3. Kauno ir Rokiškio miestų savivaldybių atstovų neformaliojo vaikų švietimo organizavimo savivaldybėse vertinimas

Interviu metu, kaip ir anksčiau aptartu įstaigų vadovų atveju, pirmiausia savivaldybių atstovų buvo klausama apie neformalųjį vaikų švietimą bei jo svarbą besiformuojančiai asmenybei. IK1 informantė apgailestavo, kad Lietuvoje neformalusis švietimas tik teoriškai yra pateikiamas kaip lygiavertis formaliajam švietimui, tačiau praktiškai situacija yra visai kitokia. Kauno miesto savivaldybės atstovė IK1 ypatingai pabrėžė neformaliojo vaikų švietimo svarbą teigdama, kad „nūdienos laikmetyje neformaliojo švietimo reikšmė yra kur kas didesnė negu formaliojo, nes neformalusis švietimas padeda formuoti jauno žmogaus gyvenimo įgūdžius, bendrąsias kompetencijas, tenkina saviraiškos poreikius, ugdo kūrybiškumą, lengvina bendravimo poreikius, suteikia pasitikėjimo savo jėgomis, ugdo vertybines nuostatas ir, be abejo, padeda įgyti profesinius įgūdžius“. Savo nuomonę IK1 argumentavo tuo, kad ir mokslininkų yra įrodyta, jog neformalusis švietimas yra žymiai svarbesnis už formalųjį: iš 5 gyvenimo ramsčių (mokymasis žinoti, mokymasis daryti, mokymasis būti, mokymasis gyventi kartu ir mokymasis gyventi darniai) formalusis smarkiai išplėtotas tik vienoje srityje – mokymasis žinoti, o likusieji 4 yra ugdomi būtent neformaliojo švietimo metu. Be to, prieš 5 metus ŠMM atlikto tyrimo metu buvo nustatyta, kad iš 7 Gartnerio intelekto tipų (verbalinis, loginis – matematinis intelektas, erdvinis – vizualinis, muzikinis – ritminis intelektas, kūno kinestetinis,

tarpasmeninių santykių (bendravimo) intelektas bei vidinis – asmenybinis intelektas) tik 2 intelekto tipai didžiąją dalimi yra ugdomi formaliajame švietime (verbalinis ir loginis – matematinis), o visi kiti – neformaliajame švietime. Rokiškio rajono savivaldybės informantės IR1 nuomonė šiuo klausimu buvo labai panaši. Ji taip pat teigė, kad neformalusis švietimas yra labai svarbus netgi „*žvėriškai svarbus*“ besiformuojančiai asmenybei, kadangi šio švietimo dėka yra ugdomi įvairūs įgūdžiai, kurie labai praverčia gyvenime. Be to, neformalusis švietimas vaikams suteikia pasirinkimo laisvę, užsiėmimų metu vaikai gali ieškoti savęs. Informantės IR1 nuomone, svarbiausia yra tai, kad vaikams sudaroma galimybė užsiimti pozityvia veikla.

Antruoju klausimu siekta sužinoti, kokios priežastys lėmė tai, kad vienos Lietuvos savivaldybėse neformalusis švietimas yra pakankamai išplėtotas, o kitose – per mažai. IK1 informantės teigimu, tai lėmė net keletas priežasčių: pirmoji – NVŠ įstaigų geografinė situacija – miestuose, lyginant su kaimo vietovėmis, sąlygos yra geresnės, nes neformaliojo švietimo įstaigos yra nedaug nutolusios nuo gyvenamųjų mikrorajonų. Tuo tarpu, kaimo vietovėse – atstumai žymiai didesni ir po pamokų vaikams pasidaro gana kėblu nuvykti į neformaliojo švietimo įstaigas dėl laiko stokos. Antroji priežastis, kurią įvardino Kauno miesto savivaldybės atstovė IK1 - savivaldybių vadovų ir politikų požiūris į neformalųjį švietimą kaip lygiavertę švietimo sistemos dalį, nes, kaip teigia informantė IK1, „*šis požiūris dažniausiai lemia skiriamą finansavimą, materialinės bazės išlaikymą ir daugelį kitų dalykų*“. Informantė IK1 taip pat pabrėžė tai, kad neformalusis švietimas yra savarankiška savivaldybių funkcija ir jeigu kur trūksta lėšų, deja, bet „*pirmiausia jos paimamos iš neformalaus švietimo*“, o tai trukdo padidinti neformaliajame švietime dalyvaujančių vaikų skaičių. Kaip trečiąją priežastį, lemiančią skirtingą NVŠ išplėtojimą, informantė IK1 įvardijo pedagogų kompetenciją – „*Lietuvoje nėra aukštosios mokyklos, kuri rengtų neformalaus ugdymo specialistus, todėl labai dažnai didžioji dalis, jų atkeliauja iš formaliojo švietimo, tuomet kyla problemos dėl formalaus ir neformaliojo švietimo metodų atskyrimo, o tai vaikus savotiškai atstumia*“ (IK1). Dar viena priežastis, kuri nulėmė skirtingą NVŠ tinklo išplėtojimą savivaldybėse informantės IK1 nuomone, yra programų pasiūlos ir poreikio koreliacija – tik maža dalis šalies savivaldybių yra ištyrusi vaikų poreikį neformaliojo švietimo srityje, šiuo metu yra tik „*pajutimas*“ ko, galbūt, vaikai norėtų. Ir paskutinioji priežastis – nevienodas dėmesys, rengiant NVŠ programų pasiūlą. Kauno miesto savivaldybės atstovės IK1 nuomone - turi būti vienodas dėmesys visų amžių grupių vaikams, vienodas dėmesys mergaitės ir berniukams, vienodas dėmesys įvairių socialinių sluoksnių bei įvairių gebėjimų vaikams, formuojant NVŠ programų pasiūlą ir tenkinant vaikų poreikius, ko šiuo metu nėra: „*pavyzdžiui, mokslui siūlome labai sudėtingas mokslines programas, kai tuo tarpu turėtų būti priešingai - jiems reikia bendravimo, bendradarbiavimo, pasitikėjimo savimi suteikiančių būrelių*“. Antrajam klausimui atsakyti Rokiškio rajono savivaldybės atstovė IR1 neturėjo tiek argumentų: „*tiksliai sunku įvardyti, kas nulėmė tokią situaciją, bet, manau, kad pagrindinė priežastis yra savivaldybės vadovų požiūris į*

neformalųjį švietimą bei politiniai sprendimai“ (IR1). Rokiškio savivaldybės atstovė IR1 džiaugėsi, kad šioje savivaldybėje yra pakankamai išplėtotas neformaliojo švietimo tinklas, gausu tiek sporto, tiek šokio, tiek teatro, tiek muzikos, tiek kitų NVŠ programų. Informantė IR1 pagrindė savo nuomonę, aiškindama, jog tokią situaciją Rokiškio savivaldybėje, jos nuomone, lėmė tai, kad didžioji dalis Rokiškio merų yra buvę mokyklų direktoriai, todėl jiems švietimas yra pažįstama ir artima sritis, jie noriai prisideda prie švietimo būklės gerinimo savivaldybėje. Apibendrinant abiejų informančių IK1 ir IR1 išsakytus teiginius, galima daryti išvadą, kad nors ir yra daug priežasčių, kurios lemia skirtingą NVŠ tinklo išplėtojamą Lietuvos savivaldybėse, tačiau pagrindinė priežastis yra vadovų požiūris bei jų politiniai sprendimai.

Sekančiu klausimu norėta sužinoti Kauno ir Rokiškio miestų savivaldybių atstovų IK1 ir IR1 nuomonę apie veiksnius, lemiančius aktyvesnį vaikų dalyvavimą neformaliajame švietime (Kauno savivaldybės administracijos duomenimis – 2014 – 2015 metais neformaliojo švietimo veiklomis neužimtų mokinių dalis sudarė 18, 61 %). Informantė IK1 pirmiausia pabrėžė tai, kad Lietuvoje nėra sukurta sistemos, kuri padėtų tiksliai suskaičiuoti visus, neformaliajame švietime dalyvaujančius vaikus. Dabartinis skaičiavimo instrumentas yra labai sudėtingas, be to, netikslus, nes skaičiuojami vaikai, kurie lanko ir kelis būrelius. Informantė IK1 mano, kad tiksliai suskaičiavus – neformaliajame švietime nedalyvaujančių vaikų skaičius būtų žymiai didesnis. Kauno savivaldybės atstovės IK1 nuomone, neformaliajame švietime dalyvaujančių vaikų skaičių padidinti gali padėti geresnė informacijos apie NVŠ programas sklaida „*stovintį vandenį sudrumstė įvestas neformalaus švietimo krepšelis, tėvai skambina ir klausia, kokias programas jų vaikas gali lankyti ir panaudoti šiuos pinigus*“ (IK1), tam galėtų būti sukurtas portalas, kuriame būtų skelbiama visa informacija apie neformaliojo vaikų švietimo programas, taip būtų palengvinamas „*ieškojimo kelias*“. Antroji priežastis, kuri paskatintų vaikus aktyviau įsitraukti į NVŠ užsiėmimus, informantės IK1, nuomone, būtų NVŠ programų pasiūla kuo arčiau vaiko gyvenamosios vietos – taip būtų sutaupomas kelionės laikas. Informantė IK1 džiaugėsi, kad „*šiuo metu Kaune jau yra tokia tendencija, kad NVŠ programų teikėjai organizuoja savo būrelius bendrojo ugdymo mokyklų patalpose*“. Trečioji priežastis, kurią įvardino Kauno savivaldybės atstovė IK1 – mokytojų kvalifikacija bei kompetencijos: „*formalus mokytojų darbo metodai, vaikams nėra labai patrauklūs, todėl svarbu tinkamai parengti neformaliojo švietimo mokytojus šiam darbui*“. Dar vienas labai svarbus veiksnys - ugdymo aplinkos ir mokymo priemonių šiuolaikiškumas. Informantė IK1 mano, kad Kauno mieste trūksta įvairių klubų, dienos centrų organizacijų, kur galėtų burtis jaunimas „*labai dažnai šiuolaikinis jaunimas nenori ilgam įsipareigoti lankyti būrelius, vykstančius du kartus per savaitę, jie mieliau ateitų į kokį klubą, turėdami laiko ten pabūti ir prasmingai praleisti laisvalaikį*“. Ir paskutinioji priežastis, kuri padidintų neformaliajame švietime dalyvaujančių mokinių skaičių IK1 informantės nuomone – išaugęs darbo užmokestis NVŠ sektoriuje: „*tai paskatintų ateiti dirbti tuos žmones, kurie turi tokius pomėgius, kurie*

geba bendrauti su vaikais ir tuomet tas sektorius būtų patrauklesnis, išaugtų jo svoris“. Rokiškio rajono savivaldybės administracijos 2016 metų duomenimis, Rokiškio rajone 2014 – 2015 metais neformaliojo švietimo veiklomis neužimtų mokinių dalis sudarė 52 %. Informantės IR1 nuomone, tik kokybiški teikėjai ir programų pasiūla gali paskatinti vaikus aktyviau dalyvauti neformaliajame švietime: „*šiuolaikiniams vaikams reikia paliesti techniškuosius dalykus, juk visi muzikantais netaps“* – IR1 informantės nuomone, yra labai svarbu, jog nauji teikėjai „*įneša naujų vėjų, vaikai turi galimybę rinktis jiems patinkančią veiklą“.* Rokiškio atstovė IR1 džiaugėsi, kad savivaldybėje atsirado informacinių kompiuterinių technologijų (IKT) programų, taip pat automobilių ir motociklų sporto propagavimo, saugus eismo, fizinės gerovės ugdymo ir kt. Apibendrinant galima teigti, kad norint paskatinti vaikus aktyviau dalyvauti neformaliajame švietime turi būti užtikrinama kokybiškų NVŠ programų įvairovė bei prieinamumas (kuo arčiau gyvenamosios vietos), taip pat neformaliajame sektoriuje turi dirbti kompetentingi ir motyvuoti žmonės.

Vėlesnis interviu klausimas buvo skirtas išsiaiškinti kaip yra užtikrinama informacijos sklaida apie NVŠ Kauno ir Rokiškio miestų savivaldybėse. Abiejų savivaldybių atstovės IK1 ir IR1 įvardijo tuos pačius kanalus, kuriuos naudoja informacijos viešinimui tai – internetinės savivaldybės svetainės, socialiniai tinklai, informacijos pateikimas miesto dienraščiuose, pačių teikėjų viešinimasis, taip pat informacijos sklaida iš „lūpų į lūpas“. IK1 informantė pasakojo, kad jau 5 metai iš eilės rugsėjo 1-ąją dieną, prie Kauno pilies, yra organizuojama NVŠ paslaugų mugė, kurioje visos įstaigos reklamuoja savo veiklą, atėję tėveliai ir vaikai gauna dalimosios medžiagos, susipažįsta su programų pasiūla. Be to, informantė IK1 pabrėžė, kad biudžetinės įstaigos noriai dalyvauja ir kitose mugėse, tokiose kaip, pavyzdžiui, „Moters pasaulis“ kur atvyksta daug žmonių ir teikėjai turi galimybę parodos dalyvius supažindinti su savo vykdoma veikla. Aptariant šį klausimą svarbu paminėti tai, kad tiek Kauno, tiek Rokiškio miestų savivaldybėse yra pakankamai priemonių užtikrinti kokybišką informacijos apie NVŠ, tačiau abiejų informančių IK1 ir IR1 teigimu, pats patikimiausias ir efektyviausias būdas - „informacija iš lūpų į lūpas“ Informantė IK1 teigia, kad yra atliktas tyrimas, kuris parodė, jog „*vaikai dažniausiai pasirenka būrelį ar gauna informaciją iš draugo, - jeigu vaikas ką nors lanko ir jam ten patinka, tuomet į būrelį jis pasikviečia ir kitus savo draugus“* (IK1).

Penktasis ir šeštasis klausimas savivaldybių atstovams buvo susijęs su neformaliojo vaikų švietimo situacijos būkle jų gyvenamojoje savivaldybėje. Informantų IK1 ir IR1 teirautasi, kaip, jų manymu, pasikeitė NVŠ situacija Kauno (Rokiškio) miesto savivaldybėje per pastaruosius du metus ir kokios didžiausios problemos šiuo metu egzistuoja jų savivaldybėje. Kauno miesto savivaldybės atstovė IK1 pirmiausia akcentuoja tai, kad Kauno stiprybė – „*stabilus biudžetinių neformaliojo švietimo įstaigų tinklas, jis yra nusistovėjęs, išgrynintos įstaigos, dirbančios pagal tam tikrus profilius: menų, gamtinio, sportinio profilio ir t.t.“.* Toliau informantė IK1 vardija teigiamus pokyčius neformaliojo švietimo srityje: išaugo NVŠ programų pasiūla, biudžetinės įstaigos taip pat parengė

naujų ir patrauklesnių programų, pavyzdžiui, Generolo P. Plechavičiaus kadetų mokykla siūlo karinio profilio programas, atsirado techninio profilio – robotikos programos, akrobatikos, ir t.t. Informantės IK1 nuomone, dar vienas teigiamas pokytis per pastaruosius du metus Kaune - tai išaugusi veiklos formų pasiūla – *“šalia programinės NVŠ veiklos yra organizuojamas laisvalaikio užimtumas, nes, kaip minėjau, vaikai mažiau nori įsitraukti į ilgalaikę, tęstinę veiklą”*. Be to, atsirado įvairiausių edukacinių programų, prasiplėtė pasiūlos geografija, pasikeitė ir tėvų požiūris – šiuo metu tėvai žymiai aktyviau domisi vaiko neformaliojo ugdymo veiklomis. Pasikeitė ir bendrojo ugdymo mokyklų vadovų požiūris į neformalųjį vaikų švietimą – informantė IK1 mano, kad tai lėmė mažėjantis mokinių skaičius: *„kada mokyklose atėjo „sodybų tuštėjimo metas“ vadovai sukrucho, ką daryti, kad mokykla vaikams taptų patrauklesnė ir pavyktų juos prisitraukti. Tokiu būdu ir buvo atsigręžta į neformalųjį vaikų švietimą“* (IK1). Nors ir stebimi teigiami pokyčiai, tačiau Kauno savivaldybės atstovė IK1 atskleidžia, kad didžiausia vis dar egzistuojanti problema – bendravimas su politikais, kadangi jie sunkiai nori girdėti apie neformalųjį švietimą bei nelaiko jo kaip lygiavertio formaliajam švietimui. *„Yra padaroma tik tai, kas privaloma, o toliau – yra kaip yra, nebent renginių kokių prireikia, tuomet kreipiasi į mus. Gaila, bet jau 19 metų dirbu šioje srityje ir jau baigiu prarasti viltį, kad kada nors šis požiūris pasikeis“*. Dar vieną iš problemų informantė IK1 įvardija – neproporcingą lėšų skyrimą FŠPU ir NU, kadangi lėšos skiriamos tradiciniu būdu, atsitinka taip, kad vienos įstaigos turi milijoninius biudžetus (pvz.: muzikos mokyklos), o kitos įstaigos gauna tik 80% reikiamų lėšų, be to nėra skiriami pinigai renginių organizavimui, ugdymo aplinkų gerinimui. Informantė IK1 teigia, kad problema dar ir tai, jog neformaliojo švietimo darbuotojų darbo užmokesčio koeficientai yra patys mažiausi, neskiriamos lėšos pedagogų kvalifikacijos tobulinimui ir palyginus su Vilniumi ir Šiauliais didelės bendrojo ugdymo mokyklų patalpų nuomos kainos. Tuo tarpu, Rokiškio rajono savivaldybės atstovė IR1 teigė, kad per pastaruosius du metus FŠPU srityje Rokiškio rajone, ypatingų pokyčių nėra, *„džiaugiamės jau senai Rokiškio mieste veikiančiomis muzikos, choreografijos, sporto, dailės mokyklomis“*. Tačiau NU srityje, ypatingai įvedus 15 eurų neformaliojo vaikų švietimo krepšelį, pasipildė teikėjų tinklas, nes į šią sritį įsitraukė nevyriausybinės organizacijos (NVO), atsirado 19 laisvųjų mokytojų, tuo pačiu padidėjo ir programų įvairovė *“šiuo metu turime ir skautų būrelius, bei šaulių būrelius”*. Informantė IR1 džiaugėsi, kad atsirado ir organizacijų, kurios užsiima įvairiais neformaliojo švietimo mokymais įstaigose, seminarais, kursais ir t.t., kol kas tik *“daugiau improvizacijų bei džiazų yra likę su laisvaisiais mokytojais, kadangi specialiai jiems tokie mokymai nėra vedami*. Kaip ir Kaune, taip ir Rokiškyje prasiplėtė NVŠ veiklų geografinė pasiūla – būreliai pradėti vykdyti ir kitose Rokiškio seniūnijose (Žiobiškyje, Obeliuose, Pandėlyje). Didžiausią Rokiškio rajono savivaldybės problemą, žvelgiant iš savivaldybės profilio, informantė IR1 įvardija tai, kad neformalusis švietimas savivaldybei yra didžiulė finansinė našta. Ji teigė, kad *„neformalusis švietimas - tai savivaldybės našta ir gėris“*. Yra tik vienas specialistas Rokiškio rajono savivaldybėje, kuris atsakingas už neformalųjį vaikų

švietimą ir jam tenka didžiulis darbas bei atsakomybė: reikia sutikrinti ar neformalaus ugdymo teikėjai viską atlieka tinkamai, taip pat sutvarkyti dokumentus, reikalingus dėl mokinių pavėžėjimo, paskirstyti lėšas ir t.t. Būtų gerai dar bent vienas darbuotojas, tačiau savivaldybė negali sau leisti tokios prabangos. Norint turėti kokybišką, prieinamą ir platų neformaliojo vaikų švietimo tinklą, reikia skirti daug lėšų iš savivaldybės biudžeto „*neduosi – niekas nevyks, o žinant, kad viskas kainuoja didžiulius pinigus, tenka atseikėti nemažai lėšų, kurių suradimas yra sudėtingas klausimas savivaldybės vadovams*“. Apibendrinant galima teigti, kad per pastaruosius du metus Kauno ir Rokiškio miestų savivaldybėse stebimi teigiami pokyčiai neformaliojo vaikų švietimo srityje: padidėjęs NVŠ programų skaičius, išaugęs teikėjų tinklas, prasiplėtė pasiūlos geografija. Didžiausios egzistuojančios problemos, su kuriomis susiduria savivaldybės, tai netinkamas valdžios atstovų požiūris bei per mažas finansavimas, kuris trukdo užtikrinti kokybiškas ir visiems vaikams prieinamas NVŠ paslaugas.

Septintasis ir aštuntasis klausimai buvo skirti ištirti Kauno ir Rokiškio miestų savivaldybių atstovų nuomonę apie 2015 metais įvestą neformaliojo vaikų švietimo krepšelį. IK1 informantės teigimu, „*pati idėja yra labai gera ir daug tikėjomės iš krepšelio, bet šiuo metu savivaldybės yra įspraustos į kampa, nes švietimo ir mokslo ministerija deklaruoja, kad vienam vaikui yra skiriama 15 € NVŠ būreliams, kai tuo tarpu savivaldybėms pagal bendrojo ugdymo mokyklose besimokančių vaikų skaičių atseikėja tikrai 3,2 €, taip pat deklaruojama, kad savivaldybės turi stengtis užimti kuo didesnę dalį mokinių, tokiu atveju lėšų suma vienam vaikui dar sumažėtų, dėl šių priežasčių gaunasi dviprasmiška situacija*“. IK1 informantė teigia, kad pasigenda griežtesnių reglamentavimų dėl lėšų skyrimo NU ir FŠPU programoms. Kaip dar vieną neigiamą NVŠ krepšelio bruožą informantė IK1 įvardija tai, kad krepšelio tvarka visada tvirtinama pavėluotai ir tuomet savivaldybės negali laiku pervesti lėšų NVŠ programų teikėjams. Nepaisant visų minusų krepšelio įvedimas prisidėjo prie padidėjusių NVŠ programų skaičiaus, didesnio vaikų dalyvavimo neformaliajame švietime, kokybiškesnių paslaugų atsiradimo bei didesnio teikėjų tinklo. Kauno savivaldybės atstovė IK1 įvardino, kad, nepaisant NVŠ programų įvairovės, šiuo metu pasigendama pilietiškumą bei tautiškumą ugdančių programų „*pastebėjome, kad mažėja chorų, šokių kolektyvų, norėjęsi juos išsaugoti, nes vis tik tai - mūsų tautinis paveldas, bet, deja, iš privataus sektoriaus nesulaukėme nė vieno panašaus pobūdžio būrelio*“. Rokiškio rajono savivaldybės atstovės IR1 nuomonė apie neformaliojo vaikų švietimo krepšelį sutapo su informantės IK1, ji teigė, kad „*iš esmės, atmetus visus trūkumus, krepšelis yra geras dalykas, nes apjungia visus teikėjus, yra įtraukiama NVO, krepšelis taip pat padeda padidinti programų įvairovę, atnaujinti turimą bazę*“. Informantė IR1 mano, kad krepšelio lėšos yra pakankamos pirmai pradžia, o programoms keliami kriterijai nėra per griežti. Kaip neigiamą NVŠ krepšelio aspektą Rokiškio savivaldybės atstovė IR1 įvardija sudėtingą administravimą, kuris tenka savivaldybių darbuotojams, nes reikia ne tik vykdyti teikėjų kontrolę, bet rengti ataskaitas ŠMM, vykdyti mokymus ir pan. Rokiškio savivaldybės atstovė mano, kad Rokiškyje šiuo metu trūksta

techniškųjų krypčių būrelių, tokių kaip robotika, IT technologijos ir pan. Tačiau ji taip pat džiaugiasi, kad krepšelis prisideda prie šių programų atsiradimo Rokiškio rajono savivaldybėje „šiuo metu laukiame robotikos būrelio programos, kurią, galbūt, greitai metu pradėsime įgyvendinti, vienoje iš Rokiškio mokyklų jau veikia IT būrelis“ (IR1). Atsižvelgiant į abiejų informantų IK1 ir IR1 nuomones, galima daryti išvadą, kad nepaisant tam tikrų trūkumų (didžiulė NVŠ krepšelio administravimo našta, tenkanti savivaldybių darbuotojams, vėluojantis krepšelio tvirtinimas, nenustatyti reikalavimai dėl NU ir FŠPU lėšų skyrimo) apskritai, NVŠ krepšelis yra vertinamas teigiamai, nes prisideda prie gausesnio teikėjų tinklo bei didesnės NVŠ programų įvairovės.

Analizuojant Kauno ir Rokiškio miestų savivaldybės atvejus, pastebėta, kad Kaune nėra nustatytos NVŠ programų prioritetingos kryptys, kai tuo tarpu Rokiškio savivaldybėje techninės krypties ir technologijų krypčių programos buvo pasirinktos prioritetingomis. Sekantis interviu klausimas ir buvo skirtas išsiaiškinti IK1 ir IR1 informantų nuomonę apie prioritetingas sritis. Kauno miesto savivaldybės atstovės IK1 teigimu, *“Kauno miesto savivaldybė net nenorėtų išskirti prioritetingų sričių, nes mieste gausu programų pasiūlos ir tiesiog būtų neteisinga vienoms programoms teikti prioritetą ir finansiškai tą pagrįsti, tikriausiai greitai metu tai taps ir neįmanoma - gavus Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšas, jos turi būti paskiriamos tiksliai ir fiksuota suma”*- šiais argumentais informantė IK1 argumentuoja, kodėl Kaune nebuvo nustatyta prioritetingos kryptys. IK1 taip pat priduria, kad savivaldybė stebės esamą situaciją ir jeigu, atsiras poreikis tam tikroms programoms, tada bus galima spręsti klausimą dėl prioritetingų sričių. Tuo tarpu Rokiškio rajono savivaldybės atstovės IR1 nuomonė buvo visai priešinga. Informantė IR1 teigia, *“kad prioritetai yra svarbūs, nes visos programos tinkamai parengtos ir gražiai aprašytos, o prioritetai padeda nuspręsti ir pasirinkti tą programą, kuri yra reikalingiausia, kitu atveju tai padaryti būtų gana sudėtinga”*. Informantė IR1 džiaugėsi, kad prioritetai padeda atsirasti taip rajone reikalingoms techniškųjų krypčių NVŠ programoms. Apibendrinant galima teigti, kad naudinga tai, jog kiekviena savivaldybė turi teisę nustatyti prioritetus, taip yra užtikrinamos kokybiškesnės NVŠ paslaugos, nes kiekviena savivaldybė geriausiai žino, ką ir kaip reikia tobulinti NVŠ srityje – vienoms, galbūt, reikalinga programų įvairovė, kitoms - didesnis dalyvaujančių vaikų skaičius, atsižvelgiant į nustatytus prioritetus, galima racionaliau ir tikslingiau paskirstyti NVŠ krepšelio lėšas.

Paskutinis interviu klausimas buvo laisvesnis ir leidžiantis improvizuoti – informantų IK1 ir IR1 buvo paprašyta įsivaizduoti, kad jie tapo Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministru. Buvo teiraujama, ką jie daryti ir kaip užtikrinti kokybišką ir kiekvienam vaikui prieinamą NVŠ. Informantė IK1 teigė, kad visų pirma padarytų taip, kad neformalusis vaikų švietimas neliktų vien tik savarankiška savivaldybių funkcija, jis turėtų būti ekonomiškai svarbus ir valstybei kaip sudėtinė švietimo sistemos dalis. *„Šiuo metu atkeliauja valstybinis krepšelis ir dėmesio turėtų būti daugiau, visų pirma, turėtų būti daugiau reglamentuojančių dokumentų, kaip pavyzdžiui, šiai dienai yra*

parengta geros bendrojo ugdymo mokyklos koncepcija, kai tuo tarpu, dokumentų, reglamentuojančių gerą neformaliojo švietimo įstaigą – nėra, be to, nėra parengtų ir NVŠ įstaigų veiklos kokybės vertinimo tvarkos aprašų“, savo nuomonę argumentais pagrindė informantė IK1. Antrasis informantės IK1, kaip švietimo ir mokslo ministrės darbas būtų – pasirūpinti, kad ES struktūrinių fondų lėšos būtų skirtos NVŠ įstaigų materialinės bazės atnaujinimui, inventoriaus įsigijimui, nes viena savivaldybė to padaryti nėra pajėgi ir taip pat padidintų darbo užmokestį NVŠ srityje dirbantiems darbuotojams. Rokiškio rajono savivaldybės atstovė IR1 teigė, jog „*tikiuosi, kad neteks būti švietimo ir mokslo ministru“*, tačiau, informantės IR1 sprendimu būtų įdiegtas FŠPU krepšelis, kuris palengvintų našta savivaldybėms. Be to, informantė IR1 pridurė, kad tuomet būtų paprasčiau ir vaikams „*pavyzdžiui, pradėjęs lankyti muzikos mokyklą Rokiškyje, tą pačią veiklą vaikas galėtų tęsti ir kitur“*.

IŠVADOS

1. Atliktus mokslinės literatūros šaltinių analizę, buvo išsiaiškinta, jog:
 - šiandieninė formaliojo švietimo sistema nėra pajėgi ugdyti visavertę asmenybę, sugebančią aktyviai, kūrybingai bei atsakingai dalyvauti visuomenės gyvenime, nes ji orientuota į teorinių žinių išdėstymą ir įsisavinimą, todėl neužtikrina pilnavertės jauno žmogaus integracijos į visuomenę. Dėl to, pastaruoju metu, didelis dėmesys yra skiriamas neformaliajam švietimui, kuris daro įtaką formuojant vaikų ir jaunimo pasaulėžiūrą, sukuria palankias sąlygas ugdyti aktyvų, pilietišką, nuolat besimokantį žmogų.
 - viena iš savarankiškų savivaldybių funkcijų – švietimo organizavimas savo teritorijoje, apimantis teikėjų tinklo formavimą, švietimo paslaugų kokybės užtikrinimą ir priežiūrą, krepšelio lėšų administravimą. Šiuo metu Lietuvos savivaldybėse yra nevienodai vykdomas NVŠ organizavimas: skirtingai išplėtotas ir netolygus neformaliojo švietimo įstaigų tinklas, savivaldybėse nesudaromos vienodos galimybės mokiniams dalyvauti neformaliajame švietime, NVŠ krepšelio lėšos yra skirstomos neadekvačiai, taip pat nėra tikslių duomenų apie neformaliajame švietime dalyvaujančius vaikus.
2. Teisės aktų analizė atskleidė, kad neformalusis švietimas pamažu įgauna vis didesnę reikšmę Lietuvos Respublikos švietimo sistemoje. Siekiant didinti NVŠ prieinamumą bei tobulinant jo įgyvendinimą, nuo 2011 metų buvo atlikta nemažai pokyčių: atnaujinta Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija, parengta Valstybinė švietimo 2013 – 2022 metų strategija, priimtas Neformaliojo vaikų švietimo finansavimo 2014 – 2016 tobulinimo veiksmų planas, o nuo 2015 metų spalio 1 dienos įvestas NVŠ krepšelis.
3. Atlikto kiekybinio tyrimo metu, remiantis VŠĮ „Karo paveldo centro“ bei VŠĮ Rokiškio jaunimo centro įstaigų patirtimi, buvo nustatyta, kad:
 - tėvai yra patenkinti NVŠ organizavimu savivaldybėse, nes vaikams yra suteikiamas inventorius, užsiėmimus veda kompetentingi mokytojai, yra nemaža būrelių pasiūla.
 - Lietuvos savivaldybėse labiausiai trūksta tiksliųjų mokslų bei techniškujų krypčių būrelių, o populiariausi yra sporto, muzikos bei šokio krypčių NVŠ užsiėmimai.
 - pagrindinės priežastys, lemiančios mažesnę vaikų įsitraukimą į neformaliojo švietimo veiklas - yra vaikų motyvacijos nebuvimas, didelis atstumas nuo gyvenamosios vietos ir vietos,

kurioje vyksta NVŠ užsiėmimai, taip pat, per didelis mokestis už NVŠ būrelius bei informacijos trūkumas apie juos.

4. Ištirus VŠĮ „Karo paveldo centro“ bei VŠĮ Rokiškio jaunimo centro įstaigų vadovų nuomonę apie NVŠ organizavimą, ištirta, kad:

- vadovai yra patenkinti NVŠ krepšeliu, kurio dėka padidėjo neformaliojo švietimo programų įvairovė, buvo atnaujinta materialinė bazė, įsigytos priemonės, tačiau vėluojančios krepšelio lėšos lėmė tai, kad NVŠ krepšelio nauda bus jaučiama tik vykdant kitų metų programas.
- tirtose savivaldybėse yra skiriamas skirtingas dėmesys NVŠ organizavimui: Kauno miesto savivaldybėje trūksta dėmesio iš valdžios atstovų, pasigendama NVŠ programų vykdymo kontrolės, bendradarbiavimo tarp institucijų, o Rokiškio rajono savivaldybėje yra skiriama pakankamai dėmesio NVŠ sričiai, tačiau neformalaus švietimo programų įvairovė galėtų būti didesnė.
- tirtose savivaldybėse trūksta tikslųjų mokslų bei techniškujų krypčių būrelių.

5. Ištirus Kauno bei Rokiškio miestų savivaldybių atstovų nuomonę apie NVŠ organizavimą savivaldybėse, nustatyta, kad

- valdžios atstovų požiūris bei politiniai sprendimai lemia skirtingą neformaliojo vaikų švietimo tinklo išplėtojamumą Lietuvoje.
- per pastaruosius du metus savivaldybėse padidėjo NVŠ programų skaičius, išaugo teikėjų tinklas, prasiplėtė pasiūlos geografija, tačiau didžiulė NVŠ krepšelio administravimo našta, tenkanti savivaldybių darbuotojams, vėluojantis krepšelio tvirtinimas, nenustatyti reikalavimai dėl NU ir FŠPU lėšų skyrimo, lemia neformaliojo švietimo sistemos trūkumus.
- didžiausios problemos, su kuriomis susiduria Kauno ir Rokiškio savivaldybės, yra netinkamas valdžios atstovų požiūris bei per mažas finansavimas, kuris trukdo užtikrinti kokybiškas ir visiems vaikams prieinamas NVŠ paslaugas.
- norint paskatinti vaikus aktyviau dalyvauti neformaliajame švietime turi būti užtikrinama kokybiškų NVŠ programų įvairovė bei prieinamumas (kuo arčiau gyvenamosios vietos), taip pat neformaliajame sektoriuje turi dirbti kompetentingi ir motyvuoti žmonės.

REKOMENDACIJOS

Atlikus mokslinės literatūros šaltinių analizę bei empirinio tyrimo duomenų analizę, parengtos rekomendacijos dėl neformaliojo vaikų švietimo organizavimo tobulinimo:

1. Lietuvos Respublikos Vyriausybei:
 - padidinti neformaliojo vaikų švietimo krepšeliui skirtų asignavimų kiekį, kad NVŠ lėšų suma vienam NVŠ programoje dalyvaujančiam vaikui būtų 50 eurų per mėnesį;
 - Įvesti FŠPU krepšėlį, kuris padidintų vaikų dalyvavimą neformaliajame švietime.
2. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijai:
 - sukurti neformaliojo švietimo metu įgytų kompetencijų pripažinimo sistemą, kuri suteiktų asmeniui didesnes galimybes įgyti profesinę kvalifikaciją, siekti aukštojo mokslo bei lengviau įsidarbinti;
 - patobulinti teisės aktus, reglamentuojančius NVŠ pedagogų atestaciją bei NVŠ įgyvendinimą;
 - parengti rekomendacijas dėl NVŠ įstaigų veiklos kokybės vertinimo bei įsivertinimo.
3. Lietuvos Respublikos savivaldybių taryboms:
 - nustatyti neformaliojo švietimo programų prioritetus, tam, kad NVŠ krepšelio lėšos būtų paskirstomos tikslingiau;
 - siekiant padidinti NVŠ prieinamumą, parengti tvarkos aprašus dėl mokinių pavėžėjimo tėvų (globėjų) nuosavu transportu.
4. Savivaldybių administracijos švietimo skyriui:
 - išanalizuoti savivaldybėje esamą neformaliojo švietimo situaciją ir teikti siūlymus švietimo įstaigoms dėl NVŠ organizavimo tobulinimo;
 - vykdyti NVŠ programų įgyvendinimo stebėseną bei vykdyti kokybės užtikrinimą.
5. Neformaliojo švietimo programų vykdytojams:
 - užtikrinti jų organizuojamų NVŠ paslaugų kokybę bei prieinamumą, mažinant užsiėmimų kainas;
 - naudojant įvairius komunikacijos kanalus skelbti savivaldybių gyventojams apie vykdomas NVŠ programas;

LITERATŪRA

1. Atvira informavimo konsultavimo orientavimo sistema (AIKOS) (2016). *Švietimo ir mokslo institucijos pagal savivaldybes, grupes ir priklausomybę*. [žiūrėta 2016 – 04 – 07]. Prieiga per internetą <https://www.aikos.smm.lt/layouts/15/Asw.Aikos.Reports/ViewReport.aspx?report=%2fStatistin%C4%97s+ataskaitos%2fSMIR+statistin%C4%97s+ataskaitos%2fSMIRInstitucijosPagalSavivaldGrupesPriklausomybe>
2. Birietienė, A. (2015a). Planuojami pokyčiai NVŠ lėšų skyrimo ir panaudojimo tvarkos apraše. *Pasitarimo "Neformaliojo vaikų švietimo organizavimas ir finansavimas 2016 m." medžiaga*. (pp. 1 – 13) Vilnius. [žiūrėta 2016 – 03 – 10]. Prieiga per internetą <http://www.upc.smm.lt/ugdymas/neformalusis/krepseelis/2015-12-02/2015-12-02-Birietiene.pdf>
3. Birietienė, A. (2015b). Rekomendacijos formalųjų švietimą papildančio meninio ugdymo programoms. Įgyvendinimo iššūkiai ir galimybės“, diskusijoje "Formalųjų švietimą papildančio meninio ugdymo įgyvendinimo situacija" (pp. 1 – 22). Vilnius.
4. Butvilienė, J. (2011). Suaugusiųjų neformaliojo švietimo socialinis kontekstas. *Filosofija. Sociologija*. 22 (4), p. 446 – 454.
5. Chisholm, L. (2005). Bridges for Recognition: Recognising Non-Formal and Informal Learning in the Youth Sector. *Terminology Sheet*. [žiūrėta 2016 – 03 – 03]. Prieiga per http://pjp-eu.coe.int/documents/1017981/3084932/Bridges_for_recognition_n.pdf/1e7ebb5c-4edb-4bce-8fe0-db42605938c2
6. Čekanavičius, V. (2011). *Taikomoji regresinė analizė socialiniuose tyrimuose*. Kaunas. [žiūrėta 2016 – 05 – 10]. Prieiga per internetą http://www.lidata.eu/files/mokymai/trast/Regresine_Analize_soc_tyrimuose.pdf
7. Dačiulytė, R., Tamulienė, J., Zablackė, R. (2010). Mokymosi visą gyvenimą kompetencijų ugdymasis per neformalųjį suaugusiųjų technologijų mokymąsi. *Pedagogika*, 97, 63 – 69.
8. Dapkienė, S. (2002). *Papildomo ugdymo formos*. Šiauliai: Litera.
9. Ebersold, S. (2007). Affiliating Participation for Active Citizenship. *Scandinavian Journal of Disability Research*, 9 (3), 237 – 253.
10. Garbarauskaitė – Jakimovska, J. (2014). Ugdymas dirbant su jaunimu: jaunimo neformaliojo ugdymo kokybės paieškos. *Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*, 9, 64 – 80.
11. Girdvainis, G. (2007). Jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikų (7 – 11) ugdymo ypatumai skautų organizacijoje. [žiūrėta 2016 – 03 – 03]. Prieiga per www.zemaitijoskautai.lt/doc/Vilkiuku%20vadovams.doc
12. Hassan, M. A. (2009). Financing adult and non-formal education in Nigeria, *Educational Research and Review* 4(4), 195 – 203.

13. Jakavičius, V. (1998). *Žmogaus ugdymas. Įvadas į edukologijos studijas*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
14. Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (2011). *Jaunimo politikos įgyvendinimo Kauno miesto savivaldybėje kokybės vertinimo ataskaita*. Vilnius: Viešosios politikos ir vadybos institutas. [žiūrėta 2016 – 03 – 28]. Prieiga per internetą http://ijpp.lt/file/14_Kauno_m_ataskaita_.pdf
15. Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (2012). *Jaunimo politikos įgyvendinimo Rokiškio rajono savivaldybėje kokybės vertinimo ataskaita*. Vilnius: Viešosios politikos ir vadybos institutas. [žiūrėta 2016 – 04 – 01]. Prieiga per internetą http://ijpp.lt/file/36_Rokiskio_r_ataskaita.pdf
16. Jurkuvienė, R., KMU Slaugos fakulteto, Slaugos ir rūpybos katedros tyrėjų grupė (2008). *Pozityvų šeimos įvaizdį ir šeimos savivertę padedantys kurti veiksniai (detali situacijos analizė). Tyrimo ataskaita*. [žiūrėta 2016 – 05 – 03]. Prieiga per internetą http://www.mususeima.lt/uploads/documents/pozityv_eimos_vaizd_skatinantys_veiksniai.pdf
17. Kauno miesto savivaldybėje.(2016). Neformalus švietimas. [žiūrėta 2016 – 03 – 29]. Prieiga per internetą <http://www.kaunas.lt/svietimas/neformalus-svietimas/>
18. Kauno miesto savivaldybės administracijos, Švietimo, kultūros ir turizmo plėtros reikalų valdyba (2015). *Švietimo kaita ir analizė. Indėlis, procesai ir rezultatai*. [žiūrėta 2016 – 03 – 29]. Prieiga per internetą <http://www.kaunas.lt/wp-content/uploads/sites/8/2015/04/%C5%A0VIETIMOKAITAIRANALIZ%C4%962014.pdf>
19. Kernytė A. (2004) Dorinis mokinių ugdymas pamokoje ir popamokinėje veikloje. *Mokslinės metodinės konferencijos pranešimų medžiaga*. Vilnius: LAMUC.
20. Knowles, M. S. (1990). *The Adult Learner: a Neglected Species*. Madison: Gulf Publishing Company.
21. Kuenzi, M (2005). Non-formal education and community development in Senegal. *Community Development Journal*, 41(2), 210 - 222.
22. Kvieskienė, G. ir Petronienė, O. (2007). Neformaliojo vaikų švietimo prieinamumas. *Socialinis ugdymas*, 3(14), 60 – 78.
23. Lakštauskas, A. (2011). Neformalusis ugdymas visiems: krepšelio sistema. *Konferencija „Liberalų atsakas XXI a. iššūkiams europietiškoje Lietuvoje“ 2011 m. spalio 15 d., Vilnius*, pp. 1 – 17. [žiūrėta 2016 – 03 – 02]. Prieiga per internetą http://www.atviravisuomene.lt/upload-files/Albertas_NU_krepAelis.pdf
24. Le Roy, E., Woodcock, P. (2010). *Informal Education and Human Rights*. Published by the CiCe Thematic Network Project Institute for Policy Studies in Education, London Metropolitan University, 1 – 24. [žiūrėta 2016 – 03 – 06]. Prieiga per internetą

<https://metranet.londonmet.ac.uk/fms/MRSite/Research/cice/pubs/professional/professional-04.pdf>

25. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija (2015). Socialinės įtraukties didinimo 2014 – 2020 m. veiksmų plano 2014 metais įgyvendinimo ataskaita. [žiūrėta 2016 – 03 – 09]. Prieiga per internetą <http://www.socmin.lt/download/10945/socialines-itraukties-veiksmu-pl-2014-2020-ataskaita-2015.pdf>
26. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija (2006). *Neformaliojo vaikų švietimo sąnaudos ir prieinamumas tyrimo ataskaita*. [žiūrėta 2016 – 02 – 24]. Prieiga per internetą https://www.smm.lt/uploads/documents/kiti/NVS_sanaudos_ir_prieinamumas_ataskaita.pdf
27. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija (2012a). Neformaliojo ugdymo aktualijos. *Švietimo problemos analizė*, 20 (84), 1 – 8.
28. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija (2012b). Valstybinė švietimo strategija 2013 – 2022 m.: tikslai, problemos, tobulinimo kryptys. *Švietimo problemos analizė*. 17(81), 1 – 12. [žiūrėta 2016 – 03 – 07]. Prieiga per internetą http://www.sac.smm.lt/wp-content/uploads/2016/01/bs_2012-10_Nr_17_Valstybine_svietimo-strategija.pdf
29. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija (2013). Nepriklausomos valstybės švietimo kūrimo pamokos: 1988 – 2012. *Švietimo problemos analizė*, 14 (100), 1 – 12.
30. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija (2015). *Dėl savivaldybių neformaliojo švietimo lėšų skyrimo ir naudojimo 2015 metais tvarkų. Informacinis biuletenis*. [žiūrėta 2016 - 03 - 09]. Prieiga per [https://www.smm.lt/uploads/documents/veikla/1/IB_12_2015-08_Neformaliojo%20vaik%C5%B3%20%C5%A1vietimo%20%C4%97%C5%A1os\(1\).pdf](https://www.smm.lt/uploads/documents/veikla/1/IB_12_2015-08_Neformaliojo%20vaik%C5%B3%20%C5%A1vietimo%20%C4%97%C5%A1os(1).pdf)
31. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija (2016a). Patobulinta neformaliojo vaikų švietimo krepšelio skyrimo metodika. [žiūrėta 2016 – 02 – 27]. Prieiga per internetą https://www.smm.lt/web/lt/pranesimai_spaudai/naujienos_1/patobulinta-neformaliojo-vaiku-svietimo-krepselio-skyrimo-metodika
32. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija (2016b). *Neformaliojo vaikų švietimo lėšų skyrimo ir panaudojimo 2015 metais tvarkos aprašo įgyvendinimo atmintinė. Švietimo kokybės ir regioninės politikos departamento informacinis biuletenis*. [žiūrėta 2016 – 03 – 03]. Prieiga per internetą [https://www.smm.lt/uploads/documents/veikla/1/IB_12_2015-08_Neformaliojo%20vaik%C5%B3%20%C5%A1vietimo%20%C4%97%C5%A1os\(1\).pdf](https://www.smm.lt/uploads/documents/veikla/1/IB_12_2015-08_Neformaliojo%20vaik%C5%B3%20%C5%A1vietimo%20%C4%97%C5%A1os(1).pdf)
33. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija (2016). *Patobulinta neformaliojo vaikų švietimo krepšelio skyrimo metodika*. [žiūrėta 2016 – 03 – 20]. Prieiga per internetą https://www.smm.lt/web/lt/pranesimai_spaudai/naujienos_1/patobulinta-neformaliojo-vaiku-svietimo-krepselio-skyrimo-metodika

34. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė (2008). *Švietimo sistemos reforma. Valstybinio audito ataskaita*. Vilnius: Valstybės kontrolė, 1 -53.
35. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė (2015). *Kaip organizuojamas neformalusis mokinių švietimas. Valstybinio audito ataskaita*. Vilnius: Valstybės kontrolė, 1 – 28.
36. Lietuvos statistikos departamentas (2014). *Gyventojų statistika*. [žiūrėta 2016 – 03 – 28]. Prieiga per internetą www.osp.stat.gov.lt
37. Michelkevičė, L., Petrušauskaitė, V. ir Šapoka, K. (2014). *Vaikų dailės mokyklų kultūrinis ir sociopolitinis dalyvavimas visuomenėje: atvejų analizė. Tyrimo ataskaita*. [žiūrėta 2016 – 02 – 27]. Prieiga per internetą http://www.ltkt.lt/userfiles/Vaiku%20dailės%20mokyklų%20dalyvavimas%20visuomenėje_tyrimo%20ataskaita_LTMKS_2014.pdf
38. Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra ir Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centras (2015). *Valstybinės švietimo 2013–2022 metų strategijos įgyvendinimas*. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras. [žiūrėta 2016 – 02 – 24]. Prieiga per internetą http://www.sac.smm.lt/wp-content/uploads/2016/01/Valstybinės-svietimo-strategijos-įgyvendinimas_svietstrat.pdf
39. Ngaka, W., Openjuru, G., & Mazur, R.E., (2012). Exploring Formal and Non-formal Education Practices for Integrated and Diverse Learning Environments in Uganda. *The International Journal of Diversity in Organizations, Communities and Nations*, 11(6), 1 – 13.
40. Opdenakker M. C., & Van Dame J. (2000). Effects of school, teaching staff and classes on achievement and well-beings in secondary education. Similarities and differences between school outcomes. *School Improvement*.
41. Ozolaitė, V. (2003). Papildomas ugdymas mokykloje. *Specialiųjų poreikių vaikų ugdymas*, 7, 102 - 118.
42. Petraitytė G. ir Lingytė, A. (2010) Neformaliojo ugdymo tendencijos Lietuvoje ir pasaulyje. *E-švietimas: mokslas, studijos ir verslas. Konferencijos pranešimų medžiaga*. (p. 97) Vilnius.
43. Petronienė, O. (2007). Neformalusis vaikų ugdymas kaip socialinis kultūrinis reiškinys. *Socialinis ugdymas. Edukacinė socialinio pedagogo veikla*, 17 (28), 55 – 71.
44. Petronienė, O., Taljūnaitė, M. (2011). Neformaliojo vaikų švietimo prieinamumo geografinis veiksnys. *Filosofija. Sociologija*. 22 (4), 455 – 465.
45. Pukėnas, K. (2009). *Kokybinių duomenų analizė SPSS programa: mokomoji knyga*. Kaunas: Lietuvos kūno kultūros akademija.
46. Račkauskas, A. (2003). *Ekonometrijos įvadas*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
47. Rajeckas, V. (2001). *Švietimas: raida, dabartis. Mokymo priemonė aukštosioms ir aukštesniosioms mokykloms*. Vilnius.

48. Rokiškio rajono savivaldybė (2014). *Rokiškio rajono strateginis plėtros planas iki 2022 metų*. [žiūrėta 2016 – 04 – 02]. Prieiga per internetą http://www.esparama.lt/documents/10157/490675/2014_Rokiskio+savivaldyb%C4%97s+strategija+iki+2022+m+.pdf/4526cb76-66d0-459f-afa8-f53feb91d4a2
49. Rokiškio rajono savivaldybė (2016). *Rajono švietimo statistika*. [žiūrėta 2016 – 04 – 03]. Prieiga per internetą http://www.rokiskis.lt/lt/svietimas/statistika_5098.html
50. Ruškus J., Žvirdauskas D. ir Stanišauskienė, V. (2009). *Neformalusis švietimas Lietuvoje. Faktai, interesai, vertinimai*. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras.
51. Skirmantienė, J. (2013). Neformaliojo ugdymo svarba pozityviajai socializacijai. *Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*, 7, 108 - 118.
52. Survutaitė, D. (2012). Lietuvos švietimo stebėsenos transformacija: linkmės ir prielaidos. *ACTA PAEDAGOGICA VILNENSIA*, 121 – 132.
53. Šliažienė, R. (2014). Formaliojo ir neformaliojo vaikų ir jaunimo ugdymas: sąsajos, jungtys ir perspektyvos. *Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo politiką formuojančių ir vykdančių institucijų darbuotojų metodinė diena*, 2014 m. sausio 31 d., Panevėžys.
54. Thoidis, I., Pnevmatikos, D. (2014). Non-formal education in free time: leisure- or work-orientated activity? *International Journal of Lifelong Education*, 33 (5), 657 – 673. [žiūrėta 2016 – 03 – 03]. Prieiga per internetą <http://dx.doi.org/10.1080/02601370.2014.918197>.
55. UAB „Ateities personalas“ (2013). *Metodinė atmintinė pasirenkamojo vaikų ugdymo teikėjams (mokytojams). Įgyvendinant projektą „Pasirenkamojo vaikų švietimo finansavimo modelio sukūrimas ir išbandymas savivaldybėse“*. Klaipėda: UAB „Baltic Printing House“. [žiūrėta 2016 – 03 – 01]. Prieiga per internetą file:///C:/Users/Dell/Downloads/Methodine-priemone_PVU.pdf
56. UAB „Lyderio grupė“ (2013). Pasirenkamojo vaikų ugdymo prieinamumo tyrimas. [žiūrėta 2016 – 03 – 07]. Prieiga per internetą <http://www.upc.smm.lt/ugdymas/neformalusis/failai/neformalus5/Apibendrintas%20tyrimo%20opristatymas.pdf>
57. UAB „Civitta“ (2011). Scenarijus: „Lietuvai“. *Švietimo raidos scenarijų konkursas*. [žiūrėta 2016 – 02 – 27]. Prieiga per internetą http://www.smm.lt/uploads/documents/Veikla_strategija/scenarijai/Civitta_Scenarijus.pdf
58. Ugdymo plėtotės centras. (2016). Neformaliojo vaikų švietimo įgyvendinimas. [žiūrėta 2016 – 02 – 25]. Prieiga per internetą <https://duomenys.ugdome.lt/?/mm/nef/med=104/467>
59. Viešoji įstaiga „Karo paveldo centras“. (2016). *VšĮ „Karo paveldo centro“ 12 mėn. laikotarpio veiklų aprašymas* [žiūrėta 2016 - 04 – 20]. Prieiga per internetą <http://www.septintasfortas.lt/apie-vsi-karo-paveldo-centra/>

60. Viešojo įstaiga Rokiškio jaunimo centras. (2016). *Neformalus švietimas*. [žiūrėta 2016 – 05 - 01]. Prieiga per internetą <http://www.rjc.lt/neformalus-svietimas-2/lt/>
61. Watters, K. (2008). Non-formal education and training opportunities for youth living in the rural areas of South Africa. *Beyond Primary Education: Challenges and Approaches to Expanding Learning Opportunities in Africa*. Association for the Development of Education in Africa (ADEA), 1 – 33.
62. Wooldridge, J. M. (2012). *Introductory Econometrics*. USA. [žiūrėta 2016 – 05 – 09]. Prieiga per internetą <http://down.cenet.org.cn/upfile/28/2014840494167.pdf>
63. Zaleskienė, I., Žadeikitė, L. (2012). Socialinis dalyvavimas: jaunimo požiūris. *Socialinis ugdymas*, 20(31), 63 – 76.
64. Zinkevičienė, N. (2011). Neformalaus ir savaiminio mokymo pripažinimas: Kauno kolegijos patirtis. *Seminaras aukštojo mokslo sistemos administravimo agentūrų darbuotojams „Bolonijos procesas: tendencijos ir realijos Lietuvoje“*, Kaunas, pp. 1 – 20.
65. Žemaitaitytė, I. (2007) *Neformalusis suaugusiųjų švietimas: plėtros tendencijos dabartinėje Europoje, monografija*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto leidykla.
66. Žygaitienė, B., Sinkevičienė, J. (2014). Vaikų ir jaunimo socializacijai palanki aplinka: neformaliojo ugdymo kontekstas Vilniaus mieste. *Socialinis ugdymas / Socialiniam ugdymui(si) palanki aplinka ir jos kūrimo strategijos*, 38(2), 103 – 115.

TEISĖS AKTAI

1. Kauno miesto savivaldybės administracijos, Švietimo, kultūros ir turizmo plėtros reikalų valdybos Švietimo ir ugdymo skyriaus vedėjas. (2013). *Kauno miesto neformaliojo švietimo tarybos nuostatai* (2013 m. spalio 24 d. Nr. 35-598). [žiūrėta 2016 – 04 – 01]. Prieiga per internetą https://www.google.lt/?gfe_rd=cr&ei=nRYCV5CIC5Gr8weXl4GoBg&gws_rd=ssl#q=%C5%A0vietimo%2C+kult%C5%ABros+ir+turizmo+pl%C4%97tros+reikal%C5%B3+valdybos+%C5%A0vietimo+ir+ugdymo+skyriaus+ved%C4%97jo+2013+m.+spalio+24+d.+++C4%AFsakymu+Nr.+35-598
2. Kauno miesto savivaldybės taryba. (2016). *Dėl Kauno miesto savivaldybės neformaliojo vaikų švietimo lėšų skyrimo ir naudojimo tvarkos aprašo patvirtinimo* (2016 m. vasario 2 d. Nr. T-43). [žiūrėta 2016 – 03 -30]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/d2fb66e0ca6f11e583a295d9366c7ab3>
3. Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba - Atkuriamasis Seimas. (1991). *Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas* (1991 m. birželio 25 d. Nr. I-1489). [žiūrėta 2016 – 02 - 25].

- Prieiga per internetą https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.9A3AD08EA5D0/TAIS_458774
4. Lietuvos Respublikos finansų ministras. (2008). „*Dėl finansų ministro 2008 m. gruodžio 31 d. įsakymo Nr. 1K-465 „Dėl Valstybės ir savivaldybių biudžetinių įstaigų ir kitų subjektų žemesniojo lygio biudžeto vykdymo ataskaitų sudarymo taisyklių ir formų patvirtinimo* (2008 m. gruodžio 31 d. Nr. 1K-465). [žiūrėta 2016 – 03 -15]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.8CA42052C093/whMGyflyWa>
 5. Lietuvos Respublikos Seimas. (2013) . *Dėl Valstybinės švietimo 2013 – 2022 metų strategijos patvirtinimo* (2013 m. gruodžio 23 d. Nr. XII-745). [žiūrėta 2016 – 03 -02]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/legalAct.html?documentId=b1fb6cc089d911e397b5c02d3197f382>
 6. Lietuvos Respublikos Seimas. (1992). *Lietuvos Respublikos Konstitucija* (1992 m. spalio 25 d. referendumas). [žiūrėta 2016 – 03 – 02]. Prieiga per internetą <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/oldsearch.preps2?Condition1=237975&Condition2=>
 7. Lietuvos Respublikos Seimas. (1994). *Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas* (1994 m. liepos 7 d. Nr. I-533). [žiūrėta 2016 – 03 -18]. Prieiga per internetą https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.D0CD0966D67F/TAIS_474775
 8. Lietuvos Respublikos Seimas. (2011). *Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas* (2011 m. kovo 17 d. Nr. XI-1281). [žiūrėta 2016 – 02 – 25]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.E2EBE95E7723>
 9. Lietuvos Respublikos seimas. (2012). *Dėl Valstybinės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030““ patvirtinimo* (2012 m. gegužės 15 d. Nr. XI-2015). [žiūrėta 2016 – 03 – 10]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/legalAct.html?documentId=b1fb6cc089d911e397b5c02d3197f382>
 10. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministras. (2015b). „*Rekomendacijos dėl meninio formalų švietimą papildančio ugdymo programų rengimo ir įgyvendinimo*“ (2015 m. sausio 27 d. Nr. V-48). [žiūrėta 2016 – 04 – 10]. Prieiga per internetą <http://www.smm.lt/web/lt/smm-svietimas/svietimas-neformalusis>
 11. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministras. (2005). *Dėl neformaliojo vaikų švietimo koncepcijos patvirtinimo* (2005 m. gruodžio 30 d. Nr. ISAK-2695). [žiūrėta 2016 – 03 – 02]. Prieiga per internetą <http://www.smm.lt/uploads/documents/svietimas/neformalus%20ugdymas/KONCEPCIJA%202012%2003%2029%20isak%20Nr.%20V-554.pdf>
 12. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministras. (2012). *Dėl švietimo ir mokslo ministro 2005 m. gruodžio 30 d. įsakymo Nr. ISAK-2695 „Dėl neformaliojo vaikų švietimo koncepcijos*

- patvirtinimo*“ *pakeitimo* (2012 m. kovo 29 d. Nr. V-554). [žiūrėta 2016 – 03 – 01]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.8624BFA3B397>
13. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministras. (2013). *Dėl neformaliojo vaikų švietimo finansavimo tobulinimo veiksmų plano 2014 – 2016 m. patvirtinimo* (2013 m. spalio 18 d. Nr. V-972). [žiūrėta 2016 -02 -27]. Prieiga per internetą <https://www.smm.lt/uploads/documents/svietimas/neformalus%20ugdymas/209%20priemone%20sured.pdf>
 14. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministras. (2015a) *Dėl neformaliojo vaikų švietimo lėšų skyrimo ir panaudojimo 2015 metams tvarkos aprašo patvirtinimo* (2015 m. rugpjūčio 10 d. Nr. V-883). [žiūrėta 2016 – 03 -12]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/1dbdc570402211e58568ed613eb39a73>
 15. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministras. (2016). *Dėl Neformaliojo vaikų švietimo lėšų skyrimo ir panaudojimo tvarkos aprašo patvirtinimo* (2016 m. sausio 5 d. Nr. V-1). [žiūrėta 2016 – 02 – 28]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/e4eb5ea0b3ae11e598c4c7724bda031b>
 16. Lietuvos Respublikos Vyriausybė. (1998). *Dėl Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos nuostatų patvirtinimo* (1998 m. liepos 21 d. Nr. 914). [žiūrėta 2016 – 04 – 07]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.A5D5139BA009>
 17. Lietuvos Respublikos Vyriausybė. (2013). *Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012–2016 metų programos įgyvendinimo prioritetinių priemonių patvirtinimo* (2013 m. kovo 13 d. Nr. 228). [žiūrėta 2016 – 03 – 23]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.26DA62D7E9F4>
 18. Lietuvos Respublikos Vyriausybė. (2015). *Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. birželio 27 d. nutarimo Nr. 785 „Dėl mokinio krepšelio lėšų apskaičiavimo ir paskirstymo metodikos patvirtinimo“ pakeitimo* (2015 m. rugpjūčio 5 d. Nr. 790). [žiūrėta 2016 – 03 -17]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/43ea27d03ce311e5aee6f3ae4a9cfa2d>
 19. Rokiškio rajono administracijos direktorius. (2015b). *Dėl mokinių pavėžėjimo Rokiškio rajone tėvų (globėjų) nuosavu transportu tvarkos aprašo patvirtinimo* (2015 m. gruodžio 28 d. Nr. AV – 1095). [žiūrėta 2016 – 04 – 22]. Prieiga per internetą http://www.rjc.lt/out_data/Dokumentai/scan0010.pdf
 20. Rokiškio rajono savivaldybės administracijos direktorius. (2015a). *Dėl Rokiškio rajono savivaldybės neformaliojo vaikų švietimo teikėjų programų atitikties reikalavimams patvirtinimo* (2015 m. rugsėjo 23 d. Nr. AV – 754). [žiūrėta 2016 -04 -03]. Prieiga per internetą [file:///C:/Users/Vilte/Downloads/isak_%20programu%20atitiktis%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Vilte/Downloads/isak_%20programu%20atitiktis%20(2).pdf)

21. Rokiškio rajono savivaldybės administracijos direktorius. (2016a). *Dėl Rokiškio rajono savivaldybės neformaliojo vaikų švietimo teikėjų finansuojamų programų sąrašo patvirtinimo* (vasario 3 d. Nr. AV – 110). [žiūrėta 2016 – 04 – 01]. Prieiga per internetą file:///C:/Users/Vilte/Downloads/isak_%20finansavimas_2016%20m..pdf
22. Rokiškio rajono savivaldybės administracijos direktorius. (2016b). *Viešosios įstaigos Rokiškio jaunimo centro 2015 metų veiklos atskaita* (2016 m. kovo 31d. Nr. AV – 282). [žiūrėta 2016 – 04 -10]. Prieiga per internetą http://www.rjc.lt/out_data/Dokumentai/vsi-rokiskio-jaunimo-centro-2015-m.-veiklos-ataskaita.pdf
23. Rokiškio rajono savivaldybės taryba. (2015a). *Dėl Rokiškio rajono savivaldybės tarybos 2015 m. rugpjūčio 28 d. sprendimo Nr. TS-181 „Dėl Neformaliojo vaikų švietimo lėšų skyrimo ir panaudojimo 2015 metams tvarkos aprašo patvirtinimo“ papildymo* (2015 m. spalio 30 d. Nr. TS-211). [žiūrėta 2016 – 04 – 03]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/legalAct.html?documentId=a0f1b60082f211e5b7eba10a9b5a9c5f>

PRIEDAI

VŠĮ „Karo paveldo centras“ tėvėlių anketinės apklausos pavyzdys

Mieli tėveliai,

Esu Kauno technologijos universiteto, Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakulteto, Viešosios politikos ir administravimo instituto, Viešojo administravimo magistro studijų programos antro kurso studentė – Viltė Antanavičiūtė. Magistro baigiamajame projekte atlieku tyrimą ir kviečiu Jus dalyvauti apklausoje, skirtoje išsiaiškinti Jūsų turimą informaciją ir nuomonę apie neformaliojo vaikų švietimo organizavimą Kauno miesto savivaldybėje. Tik Jūsų atsakymų dėka pavyks gauti objektyvius tyrimo rezultatus, kurie padės identifikuoti problemas ir prisidėti prie kokybiškesnio neformalaus vaikų švietimo organizavimo Kauno miesto savivaldybėje.

Maloniai prašau atsakyti į visus anketos klausimus. Jūsų nuomonę atitinkantį atsakymą (- us) pažymėkite X arba įrašykite savo variantą

Apklausa - anoniminė, todėl užtikrinu Jūsų atsakymų anonimiškumą (rezultatai bus panaudoti tik apibendrintai).

Dėkoju už Jūsų sutikimą dalyvauti apklausoje.

1. Pažymėkite, kurį (-iuos) neformaliojo švietimo būrelius lanko Jūsų vaikas VŠĮ „Karo paveldo centre“?

- Taikomojo mokslo bičiuliai
- Taikomojo mokslo draugai
- Taikomojo mokslo ekspertai

2. Įvertinkite neformaliojo vaikų švietimo organizavimą VŠĮ „Karo paveldo centre“ pagal teiktus kriterijus

Kriterijus	Puikiai	Gerai	Nei gerai, nei blogai	Blogai	Labai blogai
Būrelių įvairovė					
Mokymosi aplinka					
Suteikiamas inventorių (priemonės)					
Būrelių laiko patogumas					
Mokytojų kompetencija					
Vaiko įgyjamos žinios ir gebėjimai					

3. Kokių neformaliojo vaikų švietimo programų, Jūsų nuomone, VŠĮ „Karo paveldo centras“ trūksta? (įrašykite ne daugiau kaip 4)

.....

4. Iš kur gavote informacijos apie galimybę Jūsų vaikui lankyti VŠĮ „Karo paveldo centras“ organizuojamus neformaliojo švietimo užsiėmimus?

- Iš VŠĮ „Karo paveldo centras“ administracijos darbuotojų
- Iš informacijos spaudoje
- Iš informacijos internete
- Iš draugų/ pažįstamų
- Iš klasės vadovės
- Iš vaiko
- Kita

5. Kas, Jūsų nuomone, labiausiai turėjo įtakos Jūsų vaikui, renkantis neformaliojo švietimo būrelį?

- Vaiko pomėgiai
- Būrelius veda patinkantis mokytojas (-a)
- Draugų įtaka
- Galimybė pasirinktą veiklą sieti su būsima profesija
- Tėvų rekomendacijos
- Kita
- Noras išbandyti save

6. Ar Jūsų vaikas lanko neformaliojo vaikų švietimo būrelius kitose Kauno miesto švietimo įstaigose?	
☐ TAIP	☐ NE
7. Nurodykite, kas paskatino Jūsų vaiką rinktis kitur organizuojamus neformaliojo švietimo būrelius, net jei jie mokami? (atsakykite tik tuo atveju, jeigu į 6 klausimą atsakėte teigiamai)	
<p>.....</p> <p>.....</p>	
8. Nurodykite, kiek MOKAMŲ neformaliojo vaikų švietimo būrelių ar programų lanko Jūsų vaikas kitose Kauno miesto švietimo įstaigose?	
☐ 0	☐ 2
☐ 1	☐ 3
☐ 4	
☐	
Kita.....	
9. Nurodykite, kiek NEMOKAMŲ neformaliojo vaikų švietimo būrelių ar programų lanko Jūsų vaikas kitose Kauno miesto švietimo įstaigose?	
☐ 0	☐ 3
☐ 1	☐ 4
☐ 2	☐ Kita.....
10. Kokio pobūdžio neformaliojo ugdymo užsiėmimus, lanko Jūsų vaikas kitose Kauno miesto švietimo įstaigose?	
☐ Etnokultūros	☐ Gamtos, ekologijos
☐ Fotografijos, videomeno	☐ Informacinių technologijų
☐ Turizmo ir kraštotyros	☐ Amatų, dizaino
☐ Pilietiškumo	☐ Kalbų
☐ Teatro	☐ Šokio
☐ Dailės	☐ Sporto
☐ Muzikos	☐ Saugaus eismo

11. Pažymėkite, kiek Jums svarbūs lentelėje žemiau išvardinti teiginiai, Jūsų vaikui renkantis neformaliojo vaikų švietimo veiklas?

Teiginys	Labai svarbu	Svarbu	Nesvarbu	Visai nesvarbu
Išmokyti tai, ko nespėjo per pamokas				
Turiningai praleisti laisvalaikį				
Bendrauti su draugais				
Atskleisti savo gebėjimus				
Ugdyti save kaip asmenybę				
Puoselėti sveikatą				
Igyti naujų žinių				

Kita (įrašykite).....

12. Kokią sumą per mėnesį skiriate vaiko neformaliojo švietimo būreliams?

- Iki 5 € 10 – 15 €
 5 – 10 € 15 – 20 € Kita

13. Kokią sumą per mėnesį galėtumėte skirti vaiko neformaliojo švietimo būreliams?

- Iki 5 € 10 – 15 €
 5 – 10 € 15 – 20 € Kita

14. Kaip vertinate neformaliojo vaikų švietimo organizavimą Kauno mieste?

- Puikiai Patenkinamai
 Labai gerai Blogai
 Gerai Kita

15. Kaip manote, kokioms neformaliojo vaikų švietimo sritims trūksta dėmesio Kauno mieste?	
<p>.....</p> <p>.....</p>	
16. Kokios priežastys, Jūsų nuomone, trukdo vaikams aktyviau dalyvauti neformaliajame ugdyme?	
☐ Atstumas nuo vietos, kurioje vyksta užsiėmimai ☐ Vaikas neturi noro ☐ Užsiėmimai yra per brangūs ☐ Nepatogus neformaliojo vaikų švietimo užsiėmimų laikas ☐ Užsiėmimų pasirinkimas yra ribotas ☐ Trūksta informacijos apie užsiėmimus ☐ Mokytojų kompetencijos stoka	
17. Jūsų siūlymai dėl neformaliojo vaikų švietimo paslaugų tobulinimo Kauno mieste?	
<p>.....</p> <p>.....</p>	
18. Jūsų lytis	19. Jūsų gyvenamoji vieta
☐ Moteris ☐ Vyras	☐ Kauno miestas ☐ Kauno rajonas
20. Jūsų amžius	
☐ 18 – 30 metų ☐ 31 – 40 metų	☐ 41 – 54 metai ☐ 55 ir daugiau metų
21. Jūsų išsilavinimas	
☐ Pagrindinis ☐ Vidurinis ☐ Profesinis ☐ Spec. vidurinis	☐ Aukštesnysis ☐ Aukštasis ☐ Kita

Ačiū Jums už pareikštą nuomonę ir bendradarbiavimą!

VšĮ Rokiškio jaunimo centras tėvelių anketinės apklausos pavyzdys

Mieli tėveliai,

Esu Kauno technologijos universiteto, Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakulteto, Viešosios politikos ir administravimo instituto, Viešojo administravimo magistro studijų programos antro kurso studentė – Viltė Antanavičiūtė. Magistro baigiamajame projekte atlieku tyrimą ir kviečiu Jus dalyvauti apklausoje, skirtoje išsiaiškinti Jūsų turimą informaciją ir nuomonę apie neformaliojo vaikų švietimo organizavimą Rokiškio miesto savivaldybėje. Tik Jūsų atsakymų dėka, pavyks gauti objektyvius tyrimo rezultatus, kurie padės identifikuoti problemas ir prisidėti prie kokybiškesnio neformalaus vaikų švietimo organizavimo Rokiškio savivaldybėje.

Maloniai prašau atsakyti į visus anketos klausimus. Jūsų nuomonę atitinkantį atsakymą (- us) pažymėkite X arba įrašykite savo variantą

Apklausa - anoniminė, todėl užtikrinu Jūsų atsakymų anonimiškumą (rezultatai bus panaudoti tik apibendrintai).

Dėkoju už Jūsų sutikimą dalyvauti apklausoje.

1. Pažymėkite, kurį (-iuos) neformaliojo švietimo būrelius lanko Jūsų vaikas VšĮ Rokiškio jaunimo centre?

☐ Dailės pradinį meninį ugdymą	☐ Senieji liaudies amatai
☐ Dailės pagrindinį meninį ugdymą	☐ Meninės technologijos
☐ Kompiuterio vartotojų būrelis	☐ Lanksti žilvyčio vytelė
☐ Pynimas iš vytelių	☐ Dailės būrelis
☐ Rankdarbių būrelis	☐ Gamtos pažinimas
☐ Medžio darbai	☐ Keramikos pradžiamokslis - nuo paprasto prie sudėtingo
☐ Sporto būrelis	

2. Įvertinkite neformaliojo vaikų švietimo organizavimą VŠĮ Rokiškio jaunimo centre pagal teiktus kriterijus

Kriterijus	Puikiai	Gerai	Nei gerai, nei blogai	Blogai	Labai blogai
Būrelių įvairovė					
Mokymosi aplinka					
Suteikiamas inventorių (priemonės)					
Būrelių laiko patogumas					
Mokytojų kompetencija					
Vaiko įgyjamos žinios ir gebėjimai					

3. Kokių neformaliojo vaikų švietimo programų, Jūsų nuomone, VŠĮ Rokiškio jaunimo centre trūksta? (įrašykite ne daugiau kaip 4)

.....

.....

4. Iš kur gavote informacijos apie galimybę Jūsų vaikui lankyti VŠĮ Rokiškio jaunimo centre organizuojamus neformaliojo švietimo užsiėmimus?

- Iš Rokiškio jaunimo centro administracijos darbuotojų
- Iš informacijos spaudoje
- Iš informacijos internete
- Iš draugų/ pažįstamų
- Iš klasės vadovės
- Iš vaiko
- Kita

5. Kas, Jūsų nuomone, labiausiai turėjo įtakos Jūsų vaikui, renkantis neformaliojo švietimo būrelį?		
☐ Vaiko pomėgiai	☐ Būrelius veda patinkantis mokytojas (-a)	
☐ Draugų įtaka	☐ Galimybė pasirinktą veiklą sieti su būsima profesija	
☐ Tėvų rekomendacijos	☐ Kita	
☐ Noras išbandyti save		
6. Ar Jūsų vaikas lanko neformaliojo vaikų švietimo būrelius kitose Rokiškio miesto švietimo įstaigose?		
☐ TAIP	☐ NE	
7. Nurodykite, kas paskatino Jūsų vaiką rinktis kitur organizuojamus neformaliojo švietimo būrelius, net jei jie mokami? (atsakykite tik tuo atveju, jeigu į 6 klausimą atsakėte teigiamai)		
.....		
.....		
8. Nurodykite, kiek MOKAMŲ neformaliojo vaikų švietimo būrelių ar programų lanko Jūsų vaikas kitose Rokiškio miesto švietimo įstaigose?		
☐ 0	☐ 2	☐ 4
☐ 1	☐ 3	☐ Kita.....
9. Nurodykite, kiek NEMOKAMŲ neformaliojo vaikų švietimo būrelių ar programų lanko Jūsų vaikas kitose Rokiškio miesto švietimo įstaigose?		
☐ 0	☐ 3	
☐ 1	☐ 4	
☐ 2	☐ Kita.....	
10. Kokio pobūdžio neformaliojo ugdymo užsiėmimus lanko Jūsų vaikas kitose Rokiškio miesto švietimo įstaigose ?		
☐ Etnokultūros	☐ Gamtos, ekologijos	
☐ Fotografijos, videomeno	☐ Informacinių technologijų	
☐ Turizmo ir kraštotyros	☐ Amatų, dizaino	
☐ Pilietiškumo	☐ Kalbų	
☐ Teatro	☐ Šokio	
☐ Dailės	☐ Sporto	
☐ Muzikos	☐ Saugaus eismo	

11. Pažymėkite, kiek Jums svarbūs lentelėje žemiau išvardinti teiginiai, Jūsų vaikui renkantis neformaliojo vaikų švietimo veiklas?

Teiginys	Labai svarbu	Svarbu	Nesvarbu	Visai nesvarbu
Išmokyti tai, ko nespėjo per pamokas				
Turiningai praleisti laisvalaikį				
Bendrauti su draugais				
Atskleisti savo gebėjimus				
Ugdyti save kaip asmenybę				
Puoselėti sveikatą				
Igyti naujų žinių				

Kita (įrašykite).....

12. Kokią sumą per mėnesį skirate vaiko neformaliojo švietimo būreliams?

- Iki 5 € 10 – 15 €
 5 – 10 € 15 – 20 € Kita

13. Kokią sumą per mėnesį galėtumėte skirti vaiko neformaliojo švietimo būreliams?

- Iki 5 € 10 – 15 €
 5 – 10 € 15 – 20 € Kita

14. Kaip vertinate neformaliojo vaikų švietimo organizavimą Rokiškio mieste?

- Puikiai Patenkinamai
 Labai gerai Blogai
 Gerai Kita

15. Kaip manote, kokioms neformaliojo vaikų švietimo sritims trūksta dėmesio Rokiškio mieste?

.....

.....

16. Kokios priežastys, Jūsų nuomone, trukdo vaikams aktyviau dalyvauti neformaliajame ugdyme?	
☐ Atstumas nuo vietos, kurioje vyksta užsiėmimai ☐ Vaikas neturi noro ☐ Užsiėmimai yra per brangūs ☐ Nepatogus neformaliojo vaikų švietimo užsiėmimų laikas ☐ Užsiėmimų pasirinkimas yra ribotas ☐ Trūksta informacijos apie užsiėmimus ☐ Mokytojų kompetencijos stoka	
17. Jūsų siūlymai dėl neformaliojo vaikų švietimo paslaugų tobulinimo Rokiškio mieste?	
.....	
18. Jūsų lytis	19. Jūsų gyvenamoji vieta
☐ Moteris ☐ Vyras	☐ Rokiškio miestas ☐ Rokiškio rajonas
20. Jūsų amžius	
☐ 18 – 30 metų ☐ 31 – 40 metų	☐ 41 – 54 metai ☐ 55 ir daugiau metų
21. Jūsų išsilavinimas	
☐ Pagrindinis ☐ Vidurinis ☐ Profesinis ☐ Spec. vidurinis	☐ Aukštesnysis ☐ Aukštasis ☐ Kita

Ačiū Jums už pareikštą nuomonę ir bendradarbiavimą!

Interviu klausimyno VŠĮ „Karo paveldo centras“ bei VŠĮ Rokiškio jaunimo centras įstaigų vadovams pavyzdys

1. Jūsų nuomonė apie neformalųjį vaikų švietimą? Ar jis yra svarbus formuojantis vaiko asmenybei? Kokią naudą jis teikia?
2. Kaip ir kodėl kilo mintis, Jūsų vadovaujamoje, įstaigoje vykdyti neformaliojo vaikų švietimo programas?
3. Kokiais kriterijais vadovavotės rengdami neformaliojo vaikų švietimo programas?
4. Kaip savo įstaigoje užtikrinte kokybiškas neformaliojo vaikų švietimo paslaugas?
5. Atsiradus galimybei plėsti savo įstaigos veiklą, kokių krypčių neformaliojo švietimo programas norėtumėte įgyvendinti? Kodėl?
6. Kokia Jūsų nuomonė, apie Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu patvirtintą neformaliojo vaikų švietimo krepšelį?
7. Jeigu būtumėte švietimo ir mokslo ministras, ką darytumėte, kad būtų užtikrintas kokybiškas ir kiekvienam vaikui prieinamas neformalusis švietimas?
8. Ar neformaliojo vaikų švietimo krepšelis prisidėjo prie Jūsų įstaigos gerovės? Kaip?
9. Kaip vertinate neformaliojo vaikų švietimo organizavimą Kauno (Rokiškio) mieste? (ar yra užtikrinama būrelių įvairovė, prieinamumas, ar būrelių kaina ne per didelė)?
10. Ką galėtumėte pasiūlyti, tobulinant neformaliojo vaikų švietimo organizavimą Kauno (Rokiškio) miesto savivaldybėje?
11. Kaip manote, kokioms neformaliojo vaikų švietimo sritims, trūksta dėmesio Kauno (Rokiškio) miesto savivaldybėje?
12. Jūsų prognozė, kaip keisis neformaliojo vaikų švietimo situacija Kauno (Rokiškio) mieste, per ateinančius du metus?

**Interviu klausimyno Kauno miesto bei Rokiškio rajono savivaldybių
atstovams pavyzdys**

1. Jūsų nuomonė apie neformalųjį vaikų švietimą? Ar jis yra svarbus formuojantis vaiko asmenybei? Kokią naudą jis teikia?
2. Kaip manote, kokios priežastys lemia tai, kad vienos Lietuvos savivaldybėse neformalusis vaikų švietimas yra pakankamai išplėtotas, kitose – per mažai?
3. Kaip užtikrinate informacijos sklaidą, Kauno (Rokiškio) miesto gyventojams, apie neformaliojo vaikų švietimo programas, finansavimą ir kitą aktualią informaciją?
4. Kaip, Jūsų nuomone, Kauno (Rokiškio) mieste, pasikeitė neformaliojo vaikų švietimo būklė per pastaruosius du metus?
5. Su kokiomis didžiausiomis neformaliojo vaikų švietimo problemomis šiuo metu susiduria Kauno (Rokiškio) miesto savivaldybė?
6. Kaip vertinate Lietuvos Respublikos nutarimu patvirtintą neformaliojo vaikų švietimo krepšelį? (ar yra skiriamas pakankamas finansavimas, ar programoms keliami reikalavimai ne per griežti)
7. Ar įvedus neformaliojo vaikų švietimo krepšelį jaučiate neformalaus ugdymo gerėjimą Kauno (Rokiškio) mieste, t. y. ar atsirado būrelių įvairovė, ar padidėjo vaikų, dalyvaujančių neformaliajame švietime skaičius?
8. Jūsų nuomone, kokių neformaliojo vaikų švietimo veiklų trūksta Kauno (Rokiškio) miesto savivaldybėje?
9. Jeigu Jūs būtumėte švietimo ir mokslo ministras, ką darytumėte, norėdami užtikrinti kokybišką ir kiekvienam vaikui prieinamą neformalųjį švietimą?
10. Jūsų prognozė, kaip keisis neformaliojo vaikų švietimo situacija Kauno mieste, per ateinančius du metus?